

Νιάουστα

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΝΑΟΥΣΤΑ
Αρ. ΑΣ. 4360
Μαρίνου, Πύλος

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Έτος 33ο - Ιούλιος - Σεπτέμβριος 2010
ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 132 - ISSN 1106-2118

-Ροδοχώρι

-Φιλικός Όμιλος

-Ανακύκλωση

Περιεχόμενα

Εν συντομία... Πολιτιστικά και άλλα, του τριμήνου...	4
Γεωργίου Γεωργιάδη: Ιστοριογραφική έρευνα περί του Αγρα και Μίγκα εις την πόλιν Ναούσης. (Β' Συνεχεια).....	12
Ελένης Σιδηροπούλου: Ροδοχώρι, μια ιστορία προσφυγιάς	19
Αναστασίας Περισσοράτη: Ο Φίλικός Ομίλος Ναούσης και οι πολιτιστικοί σύλλογοι στη Νάουσα την εποχή του μεσοπολέμου.....	28
Μερκούρη Γιάντση: Η αξία του ΕΓΩ.....	33
Νικολάου Κύρου: Διαχείριση Αποριμιμάτων.....	34
Χαρίτωνα Τομπουλίδη: Η Πανσέληνος του Αυγούστου	45

“ΝΙΑΟΥΣΤΑ”

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ
“ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ”

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2010

Ετος 33ο - Τεύχος 132, Αριθμός ISSN: 1106 2118

ΙΔΡΥΤΕΣ: Σύλλογος Αποφοίτων Νάουσας, (+) Οδυσσεύς Ντινάπουλος

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Αλέξανδρος Οικονόμου, πρόεδρος Δ.Σ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Αλέξανδρος Οικονόμου, Ευγενία Ζάλιου, Πέτρος Στοίδης, Βάσω Στάνιου, Θεόδωρος Ζιώτας, Ελισάβετ Χ” Μαλούση-Ρούκαλη, Δήμητρα Τζάκη-Μπεσλίκια.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ - ΠΑΡΟΧΟΡΙΕΣ:

-Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας

-Διον. Σολωμού 3 Τ.Κ. 59200 ΝΑΟΥΣΑ, τηλ. 2332024102

-Αλέξ. Οικονόμου, Καρανάτσιου 2, 59200 Νάουσα, τηλ. 22332029380

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:

Γιάννης Καρατσώλης - Γεωπόνος τηλ. 2331060331

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Το Ροδοχώρι σήμερα

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Χρήστος Πρασνάκης τηλ. 2353024287

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ:

ΗΛΙΟΣ Φ. - ΡΑΛΛΗΣ Κ. & ΣΙΑ Ο.Ε.

3ο χλμ. Νάουσας - Σ.Σ. Νάουσας, Τηλ. - Φαξ 2332027638

Η συντακτική επιτροπή του περιοδικού δεν φέρει καμία ευθύνη για τα ενυπόγραφα κείμενα που δημοσιεύονται. Την ευθύνη φέρει ο υπογράφων το κείμενο.

Σημείωμα της Σύσταξης

Με θέματα ποικίλα και ενδιαφέροντα όπως πάντα φτάνει κι αυτήν τη φορά το περιοδικό μας στα χέρια σας, συμπληρώνοντας 33 συναπτά έτη διαρκούς κυκλοφορίας. Ανάμεσά τους μια ενδιαφέρουσα μελέτη για την εγκατάσταση των προσφύγων στο Ροδοχώρι του Βερμίου, η παρουσίαση ενός «ξεχασμένου» κοινωνικο-πολιτιστικού συλλόγου του μεσοπολέμου, ένα επίκαιρο θέμα με τις διάφορες μορφές ανακύκλωσης και βέβαια η δεύτερη συνέχεια των διηγήσεων για την δολοφονία των Αγρα και Μίγκα στον Μακεδονικό αγώνα. Ελπίζουμε να σας κρατήσουν καλή συντροφιά.

Για μια ακόμη φορά κάνουμε έκκληση για τακτοποίηση των συνδρομών σας, γιατί θα αναγκαστούμε να σταματήσουμε την αποστολή των επόμενων τευχών του περιοδικού από τον Ιανουάριο του νέου έτους. Επίσης περιμένουμε τις συνεργασίες σας σε οποιοδήποτε θέμα νομίζετε ότι θα ενδιέφερε τους αναγνώστες μας.

Τέλος, για να δείτε τα ψηφιοποιημένα τεύχη του περιοδικού μας που ψηφιοποίησε η Δημόσια Βιβλιοθήκη Βέροιας, επισκεφτείτε την ιστοσελίδα της Πολιτιστικής Εταιρείας στη διεύθυνση <http://politistikietaireianaoussas.blogspot.com/>

Καλό Χειμώνα...

Διακίνηση περιοδικών

Εμβάσματα συνδρομές:

Αλέξανδρος Οικονόμου

Καρανάτσιου 2, Νάουσα, ΤΚ 59200, τηλ. 2332029380

Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας

Σολωμού 3, ΤΚ 59200, τηλ. 2332024102

Περιοδικά και βιβλία αποστέλλονται ταχυδρομικά με αντικαταβολή

Είναι διαθέσιμα όλα τα παλιά τεύχη του περιοδικού για να συμπληρώσετε ενδεχομένως τις ελλείψεις σας.

Τιμοκατάλογος εκδόσεων

που διατίθενται από την Π. Ε. Νάουσας

Τιμή τευχους: 5.00€

Ε. Στουγιαννάκη: Ιστορία της πόλεως Ναούσης 20.00€

Συλλογικός τόμος: Νάουσα, 19ος-20ος αι. 25.00€

(Σκληρό εξώφυλλο) 30.00€

Δ. Βλάχου: Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΜΟΥ 20.00€

Εν συντομία...

Πολιτιστικά και άλλα, του τριμήνου

Πλούσιο σε εκδηλώσεις διαφόρων ειδών κι αυτό το καλοκαίρι, που σημαδεύτηκε όχι τόσο από την παρουσία των συνηθισμένων εκδηλώσεων με θέατρα, μουσικές και χορούς (όχι πως έλειψαν κι αυτά, κάθε άλλο, παρά την αδυναμία διοργάνωσης, μετά από τόσα χρόνια συνεχούς παρουσίας, του Φεστιβάλ CIOFF- Πυρσού...), αλλά από «διεθνείς» εκδηλώσεις και πρωτοβουλίες που έχουν να κάνουν με την περιοχή μας και συντελούν στην προβολή της στο διεθνές στερέωμα. Και κοντά σ' αυτά και οι πρωτοβουλίες που αναπτύχθηκαν τα τελευταία χρόνια με το Καλοκαιρινό Μαθηματικό Σχολείο και τα σεμινάρια Μαθηματικής Λογοτεχνίας που διοργανώνει ο σύλλογος «Θαλής και φίλοι» στον Άγιο Νικόλαο.

Η 2η Θερινή Περιφερειακή Σύνοδος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Νέων Ελλάδος φιλοξενήθηκε στη Νάουσα.

Η 2η Θερινή Περιφερειακή Σύνοδος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Νέων Ελλάδος φιλοξενήθηκε στη Νάουσα. Στη Σύνοδο έλαβαν μέρος περισσότεροι από 100 νέοι από 17 ευρωπαϊκές χώρες (Αλβανία, Ελλάδα, Κύπρος, Τουρκία, Ιταλία, Σουηδία, Φινλανδία, Γεωργία, Γερμανία, Ολλανδία, Πολωνία, Εσθονία,

Βέλγιο, Αυστρία, Ουκρανία, Ιρλανδία, Γαλλία). Οι συμμετέχοντες χωρίστηκαν σε ομάδες-επιτροπές, καθεμία από τις οποίες είχε να συζητήσει και να λύσει ένα συγκεκριμένο θέμα ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος. Παράλληλα το πρόγραμμα περιλάμβανε πλήθος πολιτιστικών και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων, όπως το «Eurovillage» (κάθε χώρα εξέθετε εθνικό και

παραδοσιακό φαγητό), τις «Παρουσιάσεις των Χωρών» (κάθε αποστολή παρουσίασε ένα μικρό παραδοσιακό χορό-δρώμενο από τη χώρα της), τα «Δείπνα των Επιτροπών» (κάθε επιτροπή δείπνησε σε τοπικά εστιατόρια για να δοκιμάσει την παραδοσιακή κουζίνα της Νάουσας), επισκέψεις στην Αγία Τριάδα, στη Σχολή του Αριστοτέλη, στη θάλασσα κ.ά. Το θέμα που απασχόλησε τη Σύνοδο, πέρα από τα ειδικά ζητήματα που διαπραγματεύτηκαν οι επιτροπές, ήταν η "Κοινωνική ένταξη των νέων και των ευπαθών κοινωνικά ομάδων", επίκαιρο και για την πόλη της Νάουσας με τα κοινωνικά της προβλήματα. Αξίζει να σημειωθεί ότι στις διάφορες ομάδες εργασίας συμμετείχαν και μαθητές και μαθήτριες από το 1ο και 2ο Λύκειο, ενώ στην οργανωτική επιτροπή συμμετείχε η Ναουσαία φοιτήτρια Σοφία Ζαφειρίου, που είχε καθοριστική συμβολή στην επιτυχία της διοργάνωσης.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο Νέων – European Youth Parliament (E.K.N. – E.Y.P.) είναι ένα πανευρωπαϊκό δίκτυο μη κερδοσκοπικών οργανώσεων, με στόχο να προωθήσει την ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση. Σκοπός του είναι να δώσει σε μαθητές Λυκείου την ευκαιρία να αποκτήσουν μια πολύτιμη εμπειρία μέσα από εκπαιδευτικά προγράμματα που ενισχύουν την κατάρτιση των μελλοντικών Ευρωπαίων Πολιτών και συμβάλλουν στην κατανόηση του τρόπου λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Περισσότεροι από 20.000 νέοι συμμετέχουν κάθε

χρόνο στις δράσεις που λαμβάνουν χώρα ανά την Ευρώπη.

Γιορτή Κερασιού στο Ροδοχώρι

Μεγάλη επιτυχία σημείωσε και φέτος η διήμερη Γιορτή Κερασιού στο Ροδοχώρι, στο

χώρο του Αγίου Γεωργίου Περιστερεώτα, με τη συμμετοχή χορευτικών συγκροτημάτων από την Ένωση Ποντίων Σουρμένων και του συλλόγου «Κοιμηνοί». Το πρόγραμμα περιλάμβανε επίσης χορό, τραγούδι και διασκέδαση, ενώ στους παρευρισκόμενους προσφέρθηκαν δωρεάν κεράσια και χαβίτσι. Παράλληλα οργανώθηκε έκθεση βιτρό από τοπικούς καλλιτέχνες.

Ανάδειξη του φαράγγιού της Κράστας.

Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Γιαννακοχωρίου σε συνεργασία με τη Βιβλιοθήκη του χωριού διοργάνωσαν στις αρχές Αυγούστου ολοήμερη ξενάγηση - γνωριμία με το φαράγγι της Κράστας.

ένα εντυπωσιακό και άγνωστο στο ευρύ κοινό φαράγγι μήκους 90 μέτρων και υψομετρικό του ποταμού περίπου 300 μέτρα. Ο λόφος της Κράστας - ύψος κορυφής 520 μέτρα από τη θάλασσα - δεσπόζει με τα ασβεστολιθικά του πετρώματα και τους εξαιρετικούς βραχώδεις χρωματικούς, σχισμένους όγκους.

Το πρόγραμμα περιλάμβανε ομιλία από τον γεωλόγο κ. Νίκο Κύρου για τα πετρώματα της Κράστας, ποιήματα για την Κράστα από τον Ηλία Τσέχο και πεζοπορία μέσα στο φαράγγι με πολλές εκπλήξεις, ποτάμια εδέσματα, φρούτα και κρασιά. Περισσότεροι από 200 λάτρεις της φύσης χάρηκαν και γιόρτασαν την ολοήμερη επίσκεψή τους στο ποτάμι μένοντας ενθουσιασμένοι από το φαράγγι, και μέχρι σήμερα πάνω από 2.500 περιηγητές το επισκέφτηκαν και χάρηκαν τις ομορφιές του. Αξίζει να σημειωθεί ότι από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Γιαννακοχωρίου γίνονται προσπάθειες ανάδειξης του φαράγγιού και για το λόγο αυτό αναμένεται τον μήνα Οκτώβριο σπηλαιολογική έρευνα από ειδική ομάδα της Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας. Η ανιχνευτική ομάδα (στη φωτογραφία 4) αποτελείται από τους: Γιώργο Μάينو, Κώστα Κελεσιδή, Ηλία Τσέχο, Γιώργο Παυλίδη, Γιάννη Κίτσο και τον φωτογράφο της παρέας Σόλωνα Ανθόπουλο.

Το ΛΕΝ στη Βαρκελώνη και τη Σόφια

Σε φεστιβάλ παραδοσιακών χορών κοντά στη Βαρκελώνη συμμετείχε η χορευτική ομάδα του ΛΕΝ με 35 χορευτές που συνοδευόταν από μέλη της διοίκησης και το χοροδιδάσκαλό τους Άκη Τσιάρκα. Στο πλαίσιο του φεστιβάλ, οι χορευτές

είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν χορούς, ήθη και έθιμα άλλων ευρωπαϊκών χωρών αλλά και να αναδείξουν και να προβάλλουν τον δικό μας τοπικό πολιτιστικό πλούτο. Παράλληλα τις ημέρες της παραμονής τους στην Ισπανία επισκέφθηκαν τη Βαρκελώνη και γνώρισαν την πλούσια αρχιτεκτονική δομή της με τα υπέροχα κτίρια του Gaudí, τον καθεδρικό ναό της Sagrada Familia, το πάρκο Guel, το μουσείο Πικάσο και άλλα. Εντύπωση έκανε και η γνωριμία από κοντά του έργου του Νταλί το οποίο θαύμασαν οι χορευτές επισκεπτόμενοι το σπίτι - μουσείο του, στο Φιγγέρες.

Η χορευτική ομάδα ενηλίκων του ΑΕΝ συμμετείχε στη Σόφια σε διεθνές φεστιβάλ φολκλорικών χορών, που διοργανώθηκε υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού της Βουλγαρίας και του Δήμου Σόφιας και στο οποίο ήταν προσκεκλημένα δέκα χορευτικά συγκροτήματα από διάφορες χώρες. Αξίζει να επισημανθεί ότι το τμήμα των ενηλίκων, παρ'όλο που εμφανιζόταν για πρώτη φορά αντεπεξήλθε επάξια των προσδοκιών του Λυκείου και ενθουσίασε τους πολυπληθείς θεατές. Παράλληλα με το φεστιβάλ η ομάδα είχε την ευκαιρία να ξεναγηθεί στα αξιοθέατα της Σόφιας και κατά την επιστροφή, στο περίφημο μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη της Ρίλα, μνημείο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της Unesco.

Τηλεοπτικά συνεργεία στη Σχολή Αριστοτέλους

Η διαχρονικότητα και το έργο του Μεγάλου Αλεξάνδρου εξακολουθεί να κεντρίζει το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης. Τον αρχαιολογικό χώρο και το Πολιτιστικό Κέντρο της Σχολής Αριστοτέλους επισκέφθηκε συνεργείο του μεγάλου

τηλεοπτικού δικτύου BBC και πραγματοποίησε γυρίσματα για την ιστορική σειρά ντοκιμαντέρ "Αρχαίοι κόσμοι". Το συνεργείο, με επικεφαλής τον ιστορικό-αρχαιολόγο κ. Ρίτσαρτ Μάιλς, έκανε γυρίσματα και στους αρχαιολογικούς χώρους του Θεάτρου της Μιέζας και στους Μακεδονικούς τάφους. Το ντοκιμαντέρ "Αρχαίοι Κόσμοι", το οποίο αποτελείται από έξι μέρη, αναφέρεται στους αρχαίους πολιτισμούς από τη Μεσοποταμία μέχρι τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία και θα μεταδοθεί από το διεθνές δίκτυο του BBC το 2011.

Το Ολλανδικό τηλεοπτικό κανάλι AVRO

με την από κοινού συνεργασία του Ε.Ο.Τ Θεσ/νίκης, του Γραφείου Ε.Ο.Τ Ολλανδίας και του προέδρου της Ένωσης Ξενοδόχων Ημαθίας κ. Δημήτρη Μάντσιου ο οποίος και φιλοξένησε το επταμελές τηλεοπτικό συνεργείο, πραγματοποίησε ένα διήμερο με γυρίσματα στην σχολή Αριστοτέλη, τη Μιέζα, τα Λευκάδια και τη Βεργίνα. Εντυπωσιασμένη έμεινε η δημοσιογράφος και παραγωγός της AVRO κα Jolanda Drion με τον πλούτο και την μοναδική αρχαιολογική κληρονομιά της περιοχής και με το υλικό που συνέλεξε θα κεντρίσει το ενδιαφέρον των Ολλανδών για την Ημαθία μέσω της διαχρονικότητας του Μεγάλου Αλεξάνδρου, σε τρεις συνεχόμενες εκπομπές αφιερωμένες στην περιοχή. Παράλληλα ψηφιοποιημένο υλικό από τα γυρίσματα με μέρμινά του κ. Μάντσιου, σε συνεργασία με το γραφείο Ε.Ο.Τ. Ολλανδίας, θα διανεμηθεί στους σημαντικότερους Tour Operators της Ολλανδίας, με σκοπό και στόχο της ενδυνάμωσης της τουριστικής κίνησης της Ημαθίας.

Βραδιά Θεοδωράκη στο «Θερινό»

Μια όμορφη μουσική βραδιά αφιερωμένη στο μεγάλο μας συνθέτη Μίκη Θεοδωράκη παρουσίασαν στο θερινό θέατρο ο Σύλλογος Φίλοι του Νοσοκομείου μας σε συνεργασία με τον συμπολίτη μας Κώστα Πατσιά, υπό την αιγίδα

του ΔΗΠΟΝ. Στην πρόσκληση ανταποκρίθηκε πολύς κόσμος, που απόλαυσε ένα πλούσιο δώρο με γνωστά τραγούδια του μεγάλου μας συνθέτη, ερμηνευμένα από τον Κώστα Πατσιά και την Άννα Μπαλάσκα. Τραγούδια όπως "Όμορφη Πόλη", "Μέρα μαγιού", "Ρωμιοσύνη", Μυρτιά", "Απρίλη μου", "Γωνιά γωνιά", "Καημός", τραγουδήθηκαν άψογα από τους δυο ερμηνευτές, οι οποίοι στο τέλος καταχειροκροτήθηκαν από το κοινό. Στην αρχή της εκδήλωσης ο Κώστας Πατσιάς ευχαρίστησε όλους για την ανταπόκριση καθώς και όσους βοήθησαν στη οργάνωση της συναυλίας, και έκανε γνωστό ότι τα έσοδα της θα διατεθούν για τις ανάγκες του Συλλόγου Φίλων του Νοσοκομείου Νάουσας, που ήδη έχει επιτελέσει ένα μεγάλο έργο με προσφορές μηχανημάτων προς το νοσοκομείο μας. Σε πτυχές από τη ζωή του Μίκη Θεοδωράκη αναφέρθηκε ο βιογράφος του, Γιώργος Λογοθέτης, δήμαρχος Λευκάδας, ενώ κείμενα για το έργο του διάβασε η κα Φωτεινή Χαραλαμπίδου.

«Βαβυλωνία» από το ΔΗΠΕΘΕ Κοζάνης

Την κλασική κωμωδία του Δημητρίου Βυζάντιου, «Βαβυλωνία» παρουσίασε το

ΔΗΠΕΘΕ Κοζάνης στο Θερινό μας θέατρο σε σκηνοθεσία Γιάννη Καραχισαρίδη, σκηνικά & κοστούμια Ιωάννας Στεφανοπούλου, ενώ τους ρόλους ερμήνευσαν οι Γιώργος Κοντορίκος, Τάκης Συνδουκάς, Γιάννης Καντελέρ, Σωφρόνης Ευθυμιάδης, Κώστας Ιωαννίδης κ.α. Αυτή ήταν και η μοναδική θεατρική παράσταση που φιλοξενήθηκε στο θέατρό μας, μια που η άλλη προγραμματισμένη παράσταση με την μουσική κωμωδία «No more Shakespeare please» αναβλήθηκε δύο φορές, τη μια λόγω καιρού και την άλλη λόγω ασθένειας ενός των πρωταγωνιστών.

Ο Λαυρέντης Μαχαιρίτσας στην Επισκοπή

Ο Λαυρέντης Μαχαιρίτσας τραγούδησε γνωστές του επιτυχίες στο γήπεδο της Επισκοπής, μετά από πρόσκληση της διοίκησης της τοπικής ποδοσφαιρικής ομάδας "Κεραυνός". Σε ιδιωτική συνομιλία με δημοσιογράφους ο γνωστός συνθέτης επισήμανε τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης και στο χώρο του τραγουδιού και τόνισε πως αγαπάει και στηρίζει την

περιφέρεια γι αυτό και δίνει συναυλίες σε κάθε γωνιά της χώρας. Δυστυχώς λίγος ήταν ο κόσμος που παρακολούθησε τη συναυλία, αυτό όμως έδωσε την ευκαιρία να μεταβληθεί η συναυλία σε μια όμορφη παρέα, όπου τραγουδιστής και κοινό έγιναν ένα.

Ο Αλκίνοος Ιωαννίδης solo στη Νάουσα

Αντίθετα, ξεχείλισε το θερινό μας θέατρο στη συναυλία του Αλκίνοου Ιωαννίδη και χρειάστηκε να μεταφερθούν μέχρι και καρέκλες από το «Κιόσκι» για να βολευντεί ο κόσμος, αν και πάλι πολλοί αναγκάστηκαν να παρακολουθήσουν

τη συναυλία όρθιοι. Πρέπει να βρέθηκαν στο θερινό θέατρο πάνω από 1200 άτομα, πολλά από τα οποία από τη Βέροια, αλλά και από την Πέλλα. Ο Αλκίνοος Ιωαννίδης εμφανίστηκε σόλο. Στο πρώτο μέρος, που ήταν το καλύτερο, έπαιξε με την κιθάρα του γνωστές συνθέσεις,

δικές του ή άλλων συνθετών. Στο δεύτερο έπαιξε - πάλι μόνος του - διάφορα όργανα, μετατρέποντας τον ηλεκτρονικό υπολογιστή σε μια ... πλήρη ορχήστρα, αυτοσχεδιάζοντας πάνω σε διάφορες συνθέσεις και φυσικά το κοινό τον καταχειροκρότησε.

Ο Γκόραν Μπρέγκοβιτς στο bar MORRISON, στο Στενήμαχο

Με τη σειρά του, ενθουσίασε ο Γκόραν Μπρέγκοβιτς κατά την εμφάνισή του στο bar MORRISON, στο Στενήμαχο. Πολύς κόσμος βρέθηκε στο συναυλιακό χώρο που δημιούργησε ο Αργύρης Δημητράκης, και απόλαυσε το γνωστό συνθέτη στις μουσικές του βαλκανικές δημιουργίες. Στο πρώτο μέρος εμφανίστηκαν οι αδελφές Ελένη και Σουζάνα Βιουγιουγκλή, που με τις υπέροχες φωνές τους ταξίδεψαν το κοινό σε διάφορες βαλκανικές χώρες αποδίδοντας

έθνικ τραγούδια. Αξίζουν συγχαρητήρια για την πρωτοβουλία του αυτή στον Αργύρη Δημητράκη, που υπόσχεται και άλλες αξιόλογες συναυλίες στο άμεσο μέλλον.

Εκδηλώσεις στα Ανθέμια και Ειρηνούπολη

Παραδοσιακά γλέντησαν οι κάτοικοι του Πολυπλάτανου στην πλατεία του χωριού στη γιορτή που οργάνωσε ο σύλλογος «Άγιος Χριστόφορος». Την εκδήλωση απογείωσαν με την ποικιλία των χορών τους και την ομορφιά των φορεσιών τους το Λύκειο Ελληνίδων Ξάνθης, ο Πολιτιστικός Σύλλογος Καππαδόκων Αζιού, ο Λαογραφικός Όμιλος Νικόκλειας Σερρών και ο Πολιτιστικός Σύλλογος Νέων Πολυπλάτανου «Άγιος Χριστόφορος». Η συμμετοχή των κατοίκων του χωριού ήταν μαζική, όπως εξάλλου συμβαίνει κάθε φορά που ο σύλλογος οργανώνει πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Στην Επισκοπή, η Εύξεινος Λέσχη Επισκοπής οργάνωσε με επιτυχία εκδηλώσεις με τίτλο «ΠΟΝΤΙΑΚΟ ΠΑΝΟΥΡ 2010». Συμμετείχαν τα χορευτικά συγκροτήματα του συλλόγου, ο Πολιτιστικός Σύλλογος Γέφυρας, ο Πολιτιστικός

Σύλλογος Ν. Μεσημβρίας, η «Αδελφότητα Κρωμναίων» Καλαμαριάς, οι «Μωμόγεροι» Ροδοχωρίου και ο «Φίλιππος» Επισκοπής. Τιμητική διάκριση αποδόθηκε στον άοκνο υμνωδό της ποντιακής παράδοσης Φιλάρετο Μαυρόπουλο. Με τη σειρά του, ο **Πολιτιστικός Σύλλογος Επισκοπής «Φίλιππος»** παρουσίασε μια όμορφη πολιτιστική εκδήλωση στην πλατεία του χωριού, την οποία παρακολούθησαν αρκετοί κάτοικοι. Συμμετείχαν ο Σύλλογος Δημητρητσίου Σερρών, η Εύξεινος Λέσχη Επισκοπής και τα τμήματα του οργανωτή συλλόγου.

Η Εύξεινος Λέσχη Κοπανού διοργάνωσε διήμερο εκδηλώσεων με τη συμμετοχή συγκροτημάτων νέων, αλλά και τμημάτων του συλλόγου. Την πρώτη ημέρα πραγματοποιήθηκε παιδικό ποντιακό φεστιβάλ με τη συμμετοχή των χορευτικών συγκροτημάτων της Ευξείνου Λέσχης Μαρίνας, του Ποντιακού Συλλόγου Αψάλου και της Ευξείνου Λέσχης Επισκοπής. Τη δεύτερη ημέρα εμφανίστηκαν χορευτικά τμήματα της Ευξείνου Λέσχης Κοπανού και ακολούθησε ποντιακό γλέντι.

Φιλανθρωπική αθλητική εκδήλωση “ΤΑΕΚWON – DO ”

Με μεγάλη επιτυχία πραγματοποιήθηκε η φιλανθρωπική αθλητική εκδήλωση που διοργάνωσε ο Αθλητικός Γυμναστικός Σύλλογος ΤΑΕΚWON – DO I.T.F. στο χώρο του κλειστού Αθλητικού Κέντρου Νάουσας. Ο κόσμος που παραβρέθηκε παρακολούθησε ένα ξεχωριστό πρόγραμμα επίδειξης του αθλήματος από αθλητές του συλλόγου αλλά και άλλους κορυφαίους Έλληνες αθλητές, οι οποίοι εντυπωσίασαν με την παρουσία και την άσογη εκτέλεση τους. Στόχος της εκδήλωσης ήταν η έμπρακτη στήριξη του εργαστηρίου ΑμεΑ “Υφάδι” και στο τέλος της εκδήλωσης παραδόθηκε από την πρόεδρο του Συλλόγου κα Αγγελική Παπαντωνίου προς την πρόεδρο του “Υφάδι” κα Ευγενία Ζάλιου χρηματικό ποσό 2.500 ευρώ, ποσό που συγκεντρώθηκε αποκλειστικά από χορηγίες για τις οποίες κινητοποιήθηκαν ανιδιοτελώς τα μέλη του συλλόγου. Συγκινητική ήταν η στιγμή κατά την οποία τα παιδιά από το “Υφάδι” βράβευσαν τον Α.Γ.Σ. ΤΑΕΚWON – DO I.T.F. Νάουσας για την αξιόπαινη πρωτοβουλία του και τον εκπαιδευτή του συλλόγου Παναγιώτη Δημητριάδη, εμπνευστή και ψυχή της εκδήλωσης, για τις επί σειρά ετών πανελλήνιες και διεθνείς διακρίσεις του.

Εικαστικό Φθινόπωρο 2010

Η καθιερωμένη ετήσια έκθεση των Εικαστικών Εργαστηρίων του ΔΗΠΟΝ πραγματοποιήθηκε όπως κάθε Σεπτέμβρη στο χώρο τέχνης “Ναΐας”. Η έκθεση περιλάμβανε εντυπωσιακά έργα των ενηλίκων μαθητών των Εικαστικών

Εργαστηρίων των Τμημάτων Ζωγραφικής, Χαρακτικής, Κεραμικής, Φωτογραφίας, Κοσμήματος, Ψηφιδωτού, Βιτρώ, Αγογραφίας και Ξυλογλυπτικής, τα οποία φιλοτεχνήθηκαν τη σχολική χρονιά 2009-10.

Η αντιδήμαρχος κ.

Καρυδά που εγκαινίασε την έκθεση αναφέρθηκε στο σημαντικό έργο της επανάχρησης του κτιρίου της πρώην «Βέλτανς» σε “Πολυχώρο Πολιτισμού” (προϋπολογισμού 3,7 εκ. ευρώ), το οποίο εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ και το επόμενο διάστημα θα δημοπρατηθεί, λέγοντας ότι με την ολοκλήρωση του μεγάλου έργου, σε ένα χρόνο περίπου, θα δημιουργηθούν άνετοι και κατάλληλα διαμορφωμένοι χώροι όπου θα στεγαστούν τα Εικαστικά Εργαστήρια, καθώς και άλλες λειτουργίες (Νέα Δημοτική Βιβλιοθήκη, Κ.Ε.Π. αίθουσα προβολών, αναψυκτήριο, γραφεία κλπ.).

Ο διευθυντής των Εργαστηρίων Νικόλας Μπλιάτσας στην ομιλία του ανέφερε, μεταξύ άλλων, ότι η έκθεση “ΕΙΚΑΣΤΙΚΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ 2010” είναι αφιερωμένη στον εκλιπόντα Ναουσαίο εικαστικό δημιουργό Γιώργη Μπαδόλα, ως μία ελάχιστη πράξη αναγνώρισης στο εξαιρετο ήθος και την προσφορά του στον πολιτισμό της Νάουσας.

Αφιέρωμα στον ποιητή Ηλία Τσέχο

Αφιέρωμα στον ποιητή και άνθρωπο Ηλία Τσέχο διοργάνωσε η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού του Δήμου Βέροιας στη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών. Στην πολυσχιδή καλλιτεχνική δράση που ανέπτυξε ο Ηλίας Τσέχος στο χορό, το θέατρο, τον κινηματογράφο και την ποίηση, αναφέρθηκε η πρόεδρος του Συλλόγου Φιλολόγων Ημαθίας κ. Ευγενία Καβαλάρη, η οποία αναφέρθηκε στην πλούσια ποιητική «παραγωγή» του τιμώμενου, λέγοντας

χαρακτηριστικά: «Η τέχνη της ποίησης βρήκε στο πρόσωπό του έναν άξιο εκφραστή».

Το έργο του ποιητή ανέλυσε ο φιλόλογος κ. Παντελής Τσαλουχίδης, ενώ ο ίδιος ο Ηλίας Τσέχος απήγγειλε ποιήματά του. «Η ποίηση για τον Ηλία Τσέχο είναι μια διαδικασία αυτογνωσίας», είπε

ο κ. Τσαλουχίδης. Η ποίηση του υ επιδιώκει την λακωνική και την ελλειπτική διατύπωση, σημείωσε και τόνισε τον μεγάλο ρόλο που παίζουν στην ποίησή του οι ανθρώπινες σχέσεις και ο έρωτας, αλλά και η φύση, η παράδοση και η ιστορική μνήμη.

Στη συνέχεια ο συνθέτης-στιχουργός Τάσος Γκρουζ ερμήνευσε μαζί με τη Δήμητρα Μακρή μελοποιημένα από τον ίδιο ποιήματα του Ηλία Τσέχου. Στο πιάνο συνόδευσε η κ. Πόπη Φιρτινίδου. Η εκδήλωση έκλεισε με την προβολή του ντοκιμαντέρ «Ηλίας Τσέχος. Η σταγόνα ή ωκεανός». «Πρέπει να είμαστε περήφανοι για τον Ηλία Τσέχο. Είναι ένας πολύ μεγάλος ποιητής, ο οποίος καλείται να δικαιωθεί μέσα στο χρόνο», είπε ο σκηνοθέτης του ντοκιμαντέρ Ηλίας Ιωσηφίδης.

Βραβείο Gates στη Βιβλιοθήκη της Βέροιας

Η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη της Βέροιας βραβεύτηκε με το Βραβείο “Πρόσβαση στη Μάθηση” από το Ίδρυμα Bill and Melinda Gates για τη δημιουργική χρήση των υπηρεσιών πληροφόρησης και τεχνολογίας για την ικανοποίηση των οικονομικών, εκπαιδευτικών και πολιτιστικών αναγκών. Το βραβείο συνοδεύεται από το ποσό του ενός εκατομμυρίου δολαρίων. Το Ίδρυμα τίμησε τη Βιβλιοθήκη ως επιτυχές πρότυπο βιβλιοθήκης στην Ελλάδα και σε όλο τον κόσμο. Το ετήσιο βραβείο αναγνωρίζει τις καινοτόμες προσπάθειες βιβλιοθηκών και παρόμοιων οργανισμών εκτός

των Ηνωμένων Πολιτειών στην παροχή δωρεάν πρόσβασης σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές και στο Internet. Η Microsoft, ως εταίρος του Ιδρύματος θα παρέχει στη Βιβλιοθήκη δωρεές λογισμικού και προγραμμάτων διδασκαλίας τεχνολογίας.

«Η Βιβλιοθήκη της Βέροιας έχει φέρει θετικές αλλαγές στις ζωές των πολλών ανθρώπων που εξυπηρετεί», ανέφερε η Ντέμπορα Τζέκομπς, διευθύντρια της πρωτοβουλίας Διεθνείς Βιβλιοθήκες για το Ίδρυμα Bill & Melinda Gates, κατά την τελετή απονομής του βραβείου στο Γκέτεμποργκ της Σουηδίας. «Είναι μια περίτρανη απόδειξη της δύναμης της εφευρετικότητας, όπου μια τόσο μικρή βιβλιοθήκη σε μια ορεινή περιοχή της Βόρειας Ελλάδας προλείπει το έδαφος για τους χρήστες της και για άλλους που μπορούν να μαθαίνουν από την καινοτόμο χρήση των νέων τεχνολογιών και των συναρπαστικών προγραμμάτων», πρόσθεσε.

Όπως υπογράμμισε από την πλευρά του ο διευθυντής της Βιβλιοθήκης Ιωάννης Τροχόπουλος, «η Βιβλιοθήκη μας νοιάζεται για το πώς να κάνει τη ζωή των ανθρώπων

ευκολότερη και καλύτερη και όχι απλώς να φιλοξενεί βιβλία και πληροφορίες». Πρόσθεσε ακόμη ότι η Βιβλιοθήκη «είναι αφοσιωμένη στην προσφορά σύγχρονων εργαλείων και υπηρεσιών για να βοηθά όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους να βρίσκουν νέες οικονομικές, ακαδημαϊκές και κοινωνικές ευκαιρίες».

Η Βιβλιοθήκη της Βέροιας πρωτοπορεί στην υιοθέτηση νέων τεχνολογιών προσφέροντας υπηρεσίες και προγράμματα για παιδιά, εφήβους και ενήλικους. Ο κατάλογος της ήταν πλήρως αυτοματοποιημένος ήδη από το 1992 ενώ το 1996 η Βιβλιοθήκη ήταν η πρώτη στην Ελλάδα που παρείχε στους χρήστες της δωρεάν πρόσβαση σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές και στο Internet. Το 1997 ήταν η πρώτη βιβλιοθήκη που δημιούργησε τη δική της ιστοσελίδα. Εξυπηρετεί τους 50.000 κατοίκους της Βέροιας και ακόμη 130.000 ανθρώπους στις γύρω περιοχές με τη βοήθεια κινητών βιβλιοθηκών και φορητών υπολογιστών. Χάρη στην πολιτική συνεργασιών με άλλες βιβλιοθήκες στη χώρα έχει βοηθήσει στη δημιουργία περισσότερων από 60 δικτυακών τόπων βιβλιοθηκών, οι οποίες έχουν άλλωστε περιληφθεί στην ηλεκτρονική πύλη των δημοσίων βιβλιοθηκών που η ίδια δημιούργησε. Επίσης, η Βιβλιοθήκη οργανώνει ακόμα σειρές μαθημάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών στις οποίες διδάσκονται η χρήση λογισμικού, η σύνταξη βιογραφικού σημειώματος, το μοίρασμα online βίντεο και η συμμετοχή στην κοινωνική δικτύωση. Υπάρχουν ακόμη ειδικές σειρές μαθημάτων για άτομα μεγαλύτερης ηλικίας και για μετανάστες.

Η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη της Βέροιας θα χρησιμοποιήσει το βραβείο για να επεκτείνει το δίκτυο βιβλιοθηκών της, να αναβαθμίσει την υποδομή της στον τομέα της πληροφορικής καθώς και να επεκτείνει την επίδρασή της πέρα από την περιοχή μέσα από ιστοσελίδες και κοινωνική δικτύωση.

ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΡΑ ΚΑΙ ΜΙΓΚΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ ΝΑΟΥΣΗΣ 1-4/3/1958 Αυτούσιες ιστορικές αφηγήσεις

Του Γεωργίου Γεωργιάδη

Β' ΣΥΝΕΧΕΙΑ

Στο προηγούμενο τεύχος του περιοδικού μας δημοσιεύσαμε το πρώτο μέρος μιας σειράς συνεντεύξεων- αφηγήσεων ναουσαίων που έζησαν από κοντά τα γεγονότα της εποχής, όπως αυτές καταγράφηκαν από τον ερευνητή δάσκαλο Γεώργιο Γεωργιάδη μεταξύ της 1-4 Μαρτίου 1958 στη Νάουσα, στα πλαίσια γενικότερης έρευνας του ιδίου για τον Τέλλο Αγρα. Οι αφηγήσεις αυτές δημοσιεύτηκαν αρχικά στο φύλλο 170 της Παρασκευής 4 Ιουνίου 2010 της εβδομαδιαίας εφημερίδας «ΑΠΟΨΗ Οικονομικής Ανάπτυξης Πέλλας» που εκδίδεται στην Έδεσσα, σε επιμέλεια Νίκου Καραμανάβη και αναδημοσιεύονται εδώ με την άδεια τόσο του εκδότη της «ΑΠΟΨΗΣ» κ. Χρ. Δημητριάδη, όσο και του επιμελητή του αφιερώματος. Σημειώνεται ότι κρατήθηκε η σύνταξη και η ορθογραφία του αρχικού κειμένου.

Ζαφείρος Λόγγος, ετών 84, εκπαιδών βιομήχανος, επιστήθιος φίλος του Αντ. Μίγκα 2-3-1958

Τον Ζαφείριον Λόγγον, επιστήθιον φίλον του Αντ. Μίγκα και υπό των βουλγάρων αφεθέντα ελεύθερον μετά την σύλληψιν του μαζί με τους Άγραν και Μίγκαν, εύρον κατάκοιτον, εν αδυναμία να κινηθή, λόγω της ασθενείας του, και απρόθυμον να μοι παράσχη πληροφορίας. Κάθε τόσο μοι ηρώτα: τι τα θέλετε τώρα αυτά ύστερα από τόσα χρόνια;

Ο λόγος της τοιαύτης επιφυλακτικότητός του θέλει αποσαφηνισθή και κατωτέρω, υπό καταθέσεως πληροφοριών και υπ' άλλων. Διακατέχεται υπό αισθήματος ενοχής τινός, διότι αφεθείς ελεύθερος υπό των βουλγάρων, επέσυρε την μομφήν και την μήνιν κατ' αρχήν, εννοώ το 1907, όλης της Ναούσης, μεταγενεστέρως δε περιορισθέντος του κύκλου των κατηγορών του, ως υπόπτου. Πάντως η περίπτωση του Ζαφειρίου Λόγγου, μοι παρέσχε την πρώτην απόδειξιν ότι, και εντός αυτής της Ναούσης αγνοείται η ιστορική αλήθεια των γεγονότων του απαγχονισμού των Άγρα και Μίγκα, ενώ παραλλήλως ο γέρων ούτος, ο επιδείξας επιφυλακτικότητα παροχής πληροφοριών, κατ' ουσίαν αδυνατεί να υπερασπισθή εαυτόν, παρασχών νύξεις εις εμέ και ονόματα, δι' ων θα ηδύνατο πληρέστερον πως να αποκαλυφθή η ιστορική αλήθεια των γεγονότων του απαγχονι-

σμού τούτου, περί ου πρόκειται.

Ο γέρων Μακεδονομάχος, εις τας γενομένας σχετικές ερωτήσεις μου απήντα δια των ως κάτωθι:

Ο Ζλατάν, ντόπιος από την Γκολισιάνη (σήμεν. Λευκάδια), εις εκ των βουλγάρων ηγετών, εδήλωσε μεταμέλειαν μετά τον απαγχονισμόν και δια τον απαγχονισμόν των Άγρα και Μίγκα εις βλάχον τινά νοικοκύρην (ευκατάστατον), ειπών ότι δεν έκαμε καλά, και ότι αυτό που έκαναν δεν ήταν παληκαριά, αλλ' είχαν διαταγάς λάβει ούτω πως να ενεργήσουν.

Εις ερώτησίν μου εάν επιζηή ο βλάχος ούτος, μοι εδήλωσε καταφατικώς ότι ζη και είναι εν Ναούση, αλλ' η εντολή εις περιορισμένον χρόνον να εκτελέσω την αποστολή μου, δεν επέτρεψε την παράτασιν της εν Ναούση παραμονής μου, ίνα απολύτως πλήρη εικόνα των ιστορικών αυτών γεγονότων αποκομίσω.

Ο Ζλατάν συνεχίζει ο κ. Ζαφείριος Λόγγος, συνεδέετο φιλικώς με τον Αντώνιον Μίγκαν ενωρίτερον, πριν να γίνουν τα κομιτάτα, φονευθείς προ του Χουριέτ από Ναουσαίους, τους αδελφούς Πέτρον και Γεώργιον Τόλιον ή Αποστόλου ή Γιαννακοβίτην, έξω από το χωριό του Λευκά-

δια, καθώς επέστρεφε από την Βέροια βιαστικός. Για να σταματήσει τούριξαν στο δρόμο ένα μανδυλάκι με ένα τσιρέκ μετζίτι (5 γρόσια) επάνω στο μανδυλάκι, το οποίον αφού έσκυψε να πάρη, στάθηκε να το ιδή και έτσι, έδωσε σίγουρο στόχο στους δύο Ναουσαίους να τον σκοτώσουν. Τον εσκότωσαν εις εκδίκησιν του απαγχονισμού των Άγρα και Μίνγκα, υπό των βουλγάρων, δια τόν δολίου τρόπον.

Εγώ (ο Λόγγος) δεν είχα ιδέα, ούτε πρόθεσι να πάω μαζί με τους Άγρα και Μίνγκα, αλλά με πήρεν ο Αντώνης, που επειδή πολύ τον αγαπούσα, ενωρίτερα συχνά επίγαινα στο σπίτι του, όπου στα τελευταία άκουσα τι θέλουν να κάμουν οι δυο τους.(με τον Άγρα)

Επήγαμε εις το Γαβράν Κάμιν όπου βρήκαμε πιο λίγους βουλγάρους και πιο πολλούς κατά πολύ Ρουμούνους, βλάχους, που συνεργάζονταν με τους κομιτατζήδες εναντίον μας, όλους οπλισμένους, ενώ ημείς μαζί μας δεν είχαμε όπλα, γιατί δεν πηγαίναμε στον πόλεμο.

Μας γέλασαν ότι θα τους βρούμε πάρα κάτω.

Προχωρήσαμε, ώσπου ανταμωθήκαμε με τον Ζλατάν και τους άλλους βουλγάρους και βλάχους.

Ο Αντώνης έπιασε κουβέντα με τον Ζλατάν του οποίου την γούνα είχε ράψει, γιατί ο Αντώνης ήταν γουναρράπτης.

Μας έπιασαν και τους τρεις και μας έδεσαν.

Εις ερώτησίν μου, εάν οι βούλγαροι εξήτησαν από τους εν Ναούση οικείους 100 λίρας χρυσάς δι' έκαστον (τον Ζαφείρην και Αντώνην) και εάν ούτω ο κ. Λόγγος αφέθη ελεύθερος υπό των βουλγάρων, μου εδήλωσε:

Αυτά είναι ψέμματα. Δεν εξήτησαν οι βούλγαροι να χρηματισθούν με λίρες για να μας αφήσουν, είπε, χωρίς να μοι γνωρίση όμως τον λόγον δι' ον μόνος αυτός αφέθη ελεύθερος.

Εις ετέραν σχετικήν ερώτησίν μου απήντησε:

Είμαστε, αυτοί που πήγαμε στο Γκαβράν Κάμιν, πέντε (5), ο Άγρας, ο Μίνγκας εγώ (ο Λόγγος), ο Απόστολος Τόλιος και ο υιός του Γεώργιος Τόλιος. Μας ξέδεσαν έπειτα και μας είπαν να πάμε στα σπίτια μας ημείς οι τρεις: ο Απόστολος Τόλιος, ο υιός του Γιώργης και εγώ.

Ο αδελφός του Γιώργη Τόλιου, Πέτρος Τόλιος, βρίσκονταν τότε στην Αμερική. Σαν τα 'μαθε όλα, γύρισε γι' αυτήν την αιτία στην Νάουσα, και μαζί με τον Γιώργο Τόλιο, τον αδελφό του, εσκότωσαν με τον πάρα πάνω τρόπο τον Ζλατάν, έξω από τα Λευκάδια, αφού εν τω μεταξύ είχε μετανοήσει ο Ζλατάν για την πράξι του αυτή, και φοβότανε, γιατί θα είχε φαίνεται τύψεις συνειδήσεως.

Έπειτα τους γύρισαν στα χωριά, όπως άκουσα, ώσπου τους εκρέμασαν σε μια καρυδιά.

Ο Αντώνης έρραφτε γούνες. Όταν ήρθεν ο Άγρας συνδέθηκε με φιλία στενή με τον Μίνγκα, στο σπίτι του οποίου πήγαινε πολλές φορές ο Άγρας.

Αν δεν τύχαινα στο σπίτι του Αντώνη όταν απεφάσιζαν να φύγουν, δεν είχα σκοπό να πάω, και δεν έκανα καλά που δέχτηκα να είμαι εγώ μαζί τους, χωρίς καλά-καλά να το σκεφθώ.

Έπειτα, μ' έπιασαν στην Νάουσα, όταν ήλθα οι Τούρκοι μαζί με τους Τόλιδες και μας έβαλαν στην φυλακή. Στα Βοδενά μας έβγαλε ο Ρουσδής Μπέης, ο οποίος είχε για δική του περιουσία 2-3 χωριά της περιοχής Εδέσσης. Μας έπιασαν οι Τούρκοι, γιατί είχαν μάθει ότι ανακατευόμασταν στα κοιτάτα, για να μας τιμωρήσουν.

Στο σπίτι μας περιποιώμασταν Έλληνες αντάρτας, τραυματίες ενοσηλεύαμε και τους γερούς τους φιλεύαμε. Έτσι έκαναν όλα ίσως τα σπίτια της Ναούσης, αναλόγως με την οικονομική τους δύναμη. Ημείς, που ήμασταν πλούσιοι, πιο πολλούς παίρναμε στο σπίτι μας. Και ο Αντώνης στο σπίτι έπαιρνε πολλούς.

Τον Άγρα τον έβλεπα να φιλοξενείται πιο πολύ στο σπίτι του Αντώνη, φιλοξενείτο όμως και σ' άλλα σπίτια που δεν τα ξέρω.

Ο Μίνγκας φορούσε πανταλόνια, όταν πήγαμε να μας πιάσουν. Στην Νάουσα φορούσαν αντιριά, σιαλβάρια.

Εις το σημείον τούτο ο κ.Ζαφείριος Λόγγος, κλείνει την πληροφοριακήν συνέντευξιν του με τον υποφαινόμενον, υποσχεθείς ότι και άλλην μίαν ακόμη φοράν προσεχώς θα τον επισκεφθώ δια λόγους σχετικούς.

Γεώργιος Κων. Δημητριάδης, δικαστικός υπάλληλος, υιός σημαίνοντος Πράκτορος, Νάουσα 3-3-58

Ο ως είρηται κ Γεώργιος Κ. Δημητριάδης υιός μέλους της Επιτροπής Ανταρτικού Αγώνος της Ναούσης, εις σχετικές ερωτήσεις μου, προς αποσαφήνησιν των ιστορικών πραγμάτων, όσον αφορά τον κ. Ζαφείριον Λόγγον, και προς αποκατάστασιν της ιστορικής αληθείας, μου edήλωσε τα εξής:

Ο Λόγγος συνεδέετο φιλικώς πολύ με τον Μίνγκα και επεσκέπτετο τακτικώς τον Μίνγκαν οίκοι. Την ημέραν καθ'ην ανεχώρησαν δια την μοιραίαν συνάντησιν, και ολίγον προ της αναχωρήσεως επεσκέφθην την οικίαν Μίνγκα και πληροφορηθείς την αναχώρησιν, έσπευσε να τους συναντήσει, ακολουθήσας τούτους.

Μετά την σύλληψιν αφέθη μόνος ελεύθερος. ένεκα του λόγου ότι ευρέθη γνωστός μεταξύ των

κομιτατζήδων, ιδία του Ζλατάν, όστις έχων παλαιάς οικονομικάς και άλλας ηθικάς υποχρεώσεις προς την πράγματι αρχοντικήν τότε οικογένειαν του αδελφού του, σημειωθείσας προ 20ετίας ίσως ενωρίτερον, δεν επεθύμει να βυθίση εις το πένθος την οικογένειαν παρ'ης ευεργετήθη κάποτε και ώφειλε χάριτας. Εντεύθεν ακριβώς ορμώμενος εξήτησε την απελευθέρωσιν του Λόγγου, ο οποίος και οδηγήθη συνοδεία ειδικού οδηγού να επιστρέψη ασφαλώς εις την οικογένειάν του.

Η οικογένεια Λόγγου, λόγω της αρχοντικής οικονομικής της καταστάσεως, συνέβαλε τα μάλα εις τον Μακεδονικόν Αγώνα, δυναμένη δικαίως να τιμηθή δια τούτο.

Ο αδελφός του Ζαφείριου Γεώργιος Λόγγος, λόγω κακής φήμης εκ του γεγονότος ότι ο αδελφός του διεσώθη εκ της τριάδος Άγρα, έλυσε ανδροπρεπώς την διαφοράν με τον τότε Αρχηγόν των σωμάτων Γεώργιον Κατεχάκην, εμφανισθείς ενώπιόν του με το περίστροφον, προς αποκατάστασιν των πραγμάτων εις την θέσιν των, δεδομένου ότι τούτο απετέλει αισχράν συκοφαντίαν, κατά της οικογένειάς του, η οποία τόσον ελληνοπρεπώς και τόσον πλουσίως εξηκολούθη, ως πρότερον να συμβάλη εις τον Μακεδονικόν Αγώνα.

Από αφηγήσεις του πατρός μου δημ/λου τότε, Έλληνος πράκτορος και απ' ευθείας συνδέσμου με τον διευθύνοντα τον Μακεδονικόν Αγώνα Πρόξενον Θεσ/νίκης αιείμνηστου Λάμπρον Κορομηλιάν, γνωρίζω ότι ο Άγρας, ολίγον προ της αναχωρήσεώς του, επεσκέφθη τον πατέρα μου εις την εν Ναούση οικίαν μας ίνα ανακοινώση ότι πρόκειται να έλθη εις επαφήν μετά του βουλγαρικού Κομιτάτου προς συνεννόησιν και σχηματισμόν κοινού μετώπου εναντίον των Τούρκων.

Ο αιείμνηστος πατήρ μου Δημήτριος γνωρίζων το σύστημα ενεργειών του βουλγαρικού κομιτάτου και τον κίνδυνον εις τον οποίον εξετίθετο ο Άγρας απερισκέπτως, συνέστησεν εις αυτόν μετά φορτικότητος όπως παραιτηθή του σκοπού αυτού, διότι είχε την πεποίθησιν ότι οπωσδήποτε θα εδολοφονείτο, δηλώσας τούτο απεριφράστως.

Επειδή όμως εύρισκε τον Άγραν ανένδοτον εις την απόφασίν του, τότε ηναγκάσθη ως αρμόδιος πλέον και επίσημος σύνδεσμος της Ελληνι-

κής Κυβερνήσεως δια του Προξένου Θεσ/νίκης Κορομηλά, να επιτιμήση τον Άγραν λέγων εις αυτόν, ότι ουδεμίαν δικαιοδοσίαν, αρμοδιότητα και εντολήν έχει όπως επιληφθή ενός τοιούτου θέματος, πολιτικού και ουχί στρατιωτικού χαρακτήρος, προσθέσας εις τόνον έτι δριμύτερον: εσύ είσαι στρατιώτης και χρέος έχεις μόνον μάχας να διεξάγης!

Αλλ' ο Άγρας νέος τότε, ηλικίας 27-28 ετών, ενώ ο πατήρ μου διήνυε το 47^{ον} έτος της ηλικίας του, και ζωηρού χαρακτήρος, αντέστη και δια των χειρών του εις την ζωηράν, όσον και επίμονον παρεμπόδισιν του πατρός μου όπως αναχωρήση, τέλος δε κατέλιπε τούτον λέγων: Πήγαινε να φας το κεφάλι σου βέβαιος ότι ο Άγρας οδηγείται εις τον θάνατον.

Από την οικίαν μας ο Άγρας μετέβη εις την οικίαν Μίνγκα, ένθεν μετά του Μίνγκα Αντωνίου ανεχώρησαν, καθ'οδόν δε τους πρόλαβε και ο Ζαφείριος Λόγγος.

Ο πατήρ μου Δημήτριος απόφοιτος του Διδασκαλείου Θεσ/νίκης, ούτινος οι καθηγηταί εσπούδαζον προηγουμένως εν τη Εσπερία (Γερμανία) υπήρξε βαθύς ιστορικός μελετητής, διδάσκων δε οσάκις εδίδασκε την Ελληνικήν Ιστορίαν έκλαιεν, εγεννήθη το 1860 εν Ναούση. Προέλεγε περί το 1930 ότι η Ευρώπη διατρέχει δύο κινδύνους, ένας εκ του παγγερμανισμού, και έναν εκ του πανσλαμισμού, δικαιωθείς ακριβέστερον εις την πρόβλεψιν ότι ευθύς ως εκλείψη ο εις κίνδυνος δια την Ευρώπην, θα εμφανισθή ο έτερος.

Εις ερώτησίν μου εάν ενθυμήται εάν ο πατήρ διέγραψε πρόβλεψιν τινά περί της περαιτέρω ιστορικής εξέλιξεως του Ελληνισμού, μου εξέφρασε την λύπην ότι τότε δεν είχε ο ίδιος την ωριμότητα αυτήν σκέψεως και δεν ενθυμήται τοιούτον τι, προσθέσας ότι το Αρχεΐον του πατρός του, έχον πολλήν ιστορικήν αξίαν, κατεστράφη κατά την συμμοριακήν επιδρομήν της 11-13/1/1949, και ενωρίτερον, προ διετίας, λόγω πάλιν του ίδιου Συμμοριτοπολέμου.

Αλέξανδρος Στ. Χωνός, Δήμαρχος Ναούσης, 3-3-1958

Επεσκέφθην εν συνεχεία τον κ. Δήμαρχον Ναούσης, ο οποίος κατά την γενομένην διαλογικήν

συζήτησιν, μοι εγνώρισε τα κάτωθι:

Ο πατήρ μου Σταύρος Χωνός, λόγιος, διδ/λος και απόφοιτος της Ριζαρίου Σχολής της Αιγύπτου, εφαιμύλου προς την Σχολήν του Γένους εν Χάλκη, είχε συγγράψει Ιστορίαν του όλου Μακεδονικού Αγώνος, ήτις δυστυχώς δεν επρόφθασε να ίδη το φως της δημοσιότητας, αποτεφρωθέντος ολοκλήρου του Αρχείου του κατά την πρώτην συμμοριακήν εισβολήν εν Ναούση, της 18^{ης} Αυγούστου 1947.

Κατά τον Μακεδονικόν Αγώνα διετέλεσεν ανταποκριτής των εξής εφημερίδων 1) της «Νέα Ημέρα» της Τεργέστης, υπό το ψευδώνυμον Ημαθιώτης, 2) εις την «Νέοι Καιροί» των Αθηνών και 3) εις την «Νέα Αλήθεια» Θεσ/νίκης, υπό το κοινόν ψευδώνυμον Ούτις, λέξις ομηρική, σημαίνουσα τον άγνωστον.

Ήτο μέλος της 5λούς Επιτροπής, του Ανταρτικού Αγώνος, αποτελουμένης 1) εκ του Μητροπολίτου Βεροίας-Ναούσης Σωφρονίου, 2) του Γρηγορίου Λόγγου (εξαδέλφου του Ζαφειρίου Λόγγου), 3) του Κων/τίνου Δημητριάδου, 4) του ιδίου πατρός μου Σταύρου Χωνού, και τινος ετέρου, τον οποίον δεν ενθυμούμαι, ίσως όμως να είναι ο Γρηγόριος Κέπος.

Ήκουσα στο Πισοδέρι Φλωρίνης ένα άσμα περί Άγρα, ούτινος τους εξής ενθυμούμαι μόνον στίχους:

*Σε κλαΐνε του βαθύτοπου
Μοναστηριού τα 'αηδόνια,
Σε κελαϊδούν απ' τις κορφές
αετοί Μακεδονίτες.*

Δεν γνωρίζω όμως η ποίησις του άσματος τούτου τίνος ποιητού είναι ή εάν είναι δημώδες.

Πέτρος Αποστ. Αποστόλου ή Τόλιος ή Γιαννακοβίτης, μακεδονομάχος, ετών 76, 3-3-1958

Εις την οικίαν κ. Πέτρου Αποστόλου, Μακε-

Ο λόγιος Σταύρος Χωνός

δονομάχου, ευρίσκομαι την 8^η εσπερινήν ώρα ακριβώς, οδηγηθείς υπό του κλητήρος της Δημαρχίας Ναούσης και κατόπιν συστάσεως του κ. Δημάρχου Ναούσης.

Εδήλωσα αμέσως τον σκοπόν της επισκέψεώς μου και τους λόγους οίτινες με έφερον πλησίον του. Η συζήτησις παρετάθη μέχρι της 1.30 μ.μ. ώρας, υπό λίαν πρόθυμον και λίαν ευχάριστον αφηγηματικήν διάθεσιν του γέροντος, όστις εθεώρει εαυτόν ευτυχή, διότι του εδίδετο επί τέλους η εικαιρία να ομιλήση περί των γεγονότων του Μακεδονικού Αγώνος, των σχετιζομένων με την οικογένειά του, και να αποκαλύψη εν πάση ειλικρινεία την περί αυτών αλήθειαν, δακρύζων πολλάκις.

Είναι ο εις εκ των δύο αδελφών, οίτινες εφόνευσαν τον βούλγαρον Ζλατάν, εις εκδίκησιν του απαγχονισμού των Άγρα και Μίνγκα, συμφώνως προς την προηγηθείσαν πληροφοριακήν συνέντευξίν μου με τον κ. Ζαφείριον Λόγγον, και ο υιός του πατρός Αποστόλου Τόλιου ή Γιαννακοβίτου, του κομιστού επιστολών, μεταξύ των Άγρα και Ζλατάν, αφεθείς μετά του ετέρου υιού του Γεωργίου, ελεύθερος υπό των βουλγάρων, ως ο Ζαφείριος Λόγγος, να αποχωρήση μετά την σύλληψιν των Άγρα και Μίνγκα και την αγωγήν των εις την αγχόνην. Η αφήγησις του γέροντος είναι μυθιστορηματική και εξόχως ενδιαφέρονσα, ήρξατο δε ως εξής:

« Ήμουν εις την πόλιν Σινσινάτο της Πολιτείας Οχάϊο της Αμερικής, όταν πήρα γράμμα από τον πρώτο εξάδελφόν μου Δημήτριον Πένην, που έμενε στην Νέα Υόρκη, στο οποίο μου έγραφε με ποιο τρόπο ο Ζλατάν κρέμασε τον αδελφικό του φίλο Αντώνη Μίνγκα. Τον Άγρα δεν τον εγνώριζα προσωπικώς, γιατί αυτός φάνηκε στα τέλη του 1906, όταν δηλ. εγώ ήμουν στην Αμερική. Από την αιτία αυτή γύρισα στην Νάουσα, ξεκινώντας από την Αμερική, για να πάρω πίσω το αίμα του φίλου μου Αντώνη.

Πρέπει να πω ότι αφού αναχώρησα για την Αμερική, την 10^η Μαρτίου 1906, ο πατέρας μου Απόστολος Αποστόλου έγινε κομιστής επιστολών μεταξύ του Αρχηγού Άγρα και του Γιάννη Ζλατάν, κατοίκου Λευκαδίων (τότε Γκολισιάνη), για να συνεννοηθούν και μη αλληλομάχωνται οι

Έλληνες με τους βουλγάρους, αλλά να ενωθούν για να κτυπήσουν τους Τούρκους. Τα γράμματα αυτά τα πήγαινε στο σπίτι του Αντώνη Μίνγκα, όπου τα διάβαζε ο Αρχηγός και απαντούσε, τα δε απαντητικά γράμματα του Αρχηγού τα μετέφερε στον Ζλατάν, ο οποίος ήξερε Ελληνικά, γιατί είχε πάει στο Δημοτικό Σχολείο της Επισκοπής-Ναούσης. Ο πατέρας μου δεν ήξερε την πονηριά του Ζλατάν, αλλ' εκτελούσε απλώς την διαταγή του Άγρα να πηγαиноφέρνη γράμματα, σαν Έλληνας που ήταν και μαχητής.

Όλα αυτά τα έμαθα στην Αμερική, απ' όπου ήλθα στην Νάουσα τον μήνα Απρίλιο 1908, πριν ακόμη γίνη το Χουριέτ, με σκοπό να εκδικηθώ μαζί με την κρεμάλα του Αντώνη, και την κρεμάλα του Αρχηγού Άγρα. Στην εκδίκηση είχα σύμμαχο τον αδελφό μου Γιώργο, ο οποίος ήταν, νομίζω μαζί με τον πατέρα μου στο Γκαβράν Κάμιν, όπου τους έδεσαν και τους έπιασαν οι βούλγαροι, μαζί με τους άλλους. Ο αδελφός μου είχε όπλο γκρα ενώ εγώ είχα όπλο μάλιγχερ, αυστριακό, με έξη (6) σφαίρες, για να μη λαθέψω και γλυτώσω.

Στην ενέδρα που στήσαμε μας εβοήθησε ο εξάδελφός μας πρώτος από τα Λευκάδια, συγχωριανός του Γιάννη Ζλατάν, ονομαζόμενος Αντώνιος Δημητσάρης. Αυτός μια Τρίτη, αφού είχαμε συνεννοηθή, μας ειδοποίησε ότι ο Ζλατάν πήγε στο παζάρι της Βεροίας, και ότι την άλλη μέρα Τετάρτη θα γυρνούσε στα Λευκάδια. Ο ίδιος μάλιστα μας έδειξε και σε ποιο μέρος να στήσωμε την ενέδρα, ανατολικώς των Λευκαδίων, πίσω από θάμνους κρυμμένοι. Ο Ζλατάν είχε την μυίγα και την υποψία. Γι' αυτό πάντα προφυλακτικά περπατούσε, όταν ήταν έξω από το χωριό του, βάδιζε πολύ βιαστικά, τρέχοντας, για να μη δίνη στόχο στον εχθρό που περίμενε, κρατώντας στο δεξί του χέρι πάντα το περίστροφο.

Ο αδελφός μου Γιώργης, επειδή ακριβώς ο Ζλατάν περπατούσε τρέχοντας και προφυλακτικά, για να σιγουρέψωμε τον στόχο, επονηρεύθηκε να ρίξωμε στο μονοπάτι, από όπου θα περνούσε, ένα μανδυλάκι, ένα μανδυλάκι με τσιρέκ (1/4) μετζίτι (5 γρόσια), αφού ο Ζλατάν από εκείνο το μονοπάτι όλο έτρεχε -τόσο βιαστικά πήγαινε- ώστε να μη δίνη στόχο. Το μονοπάτι αυτό ήταν στ' αλήθεια επικίνδυνο. Ο Ζλατάν έπεσε στην παγίδα, Έσκυψε να πάρη το μανδύλι, και

μόλις ωρθώθηκε έφαγε από τους δυο μας πολλές σφαίρες, εν όλω εννέα (9) πίσω στην ράχη του.

Ο Ζλατάν δεν έπεσε αμέσως, επί τόπου. Έτρεξε ως τα 25 μέτρα. Καθώς έτρεχε εκπυρσοκρότησε το περιστροφό του κατά γης δυο φορές, οπότε έπεσε μέσα στο ποτάμι και τον πήρε το ποτάμι.

Δεν ήξερα τότε ούτε τώρα ξέρω καλά αν είχε μετανοήση ο Ζλατάν επειδή κρέμασε τον Αντώνη. Την πληροφορία αυτή την άκουσα αργότερα, αφού τον σκοτώσαμε, από τον φίλο μου Ζαφείρη Λόγγο, ο δε βλάχος από τον οποίον ο Ζαφείριος Λόγγος έμαθε για την μετάνοιαν του Ζλατάν, είναι γείτονάς μου συνομιλικός μου, ζη ακόμη, και ονομάζεται Αντώνιος Τσιαμπάξης. Είναι κτηνοτρόφος και έχει γνιό δικηγόρο στην Νάουσα, τον Ιωάννην Αντωνίου Τσιαμπάξη.

Τόσα χρόνια από τότε, δεν έτυχε ακόμη να κάμω κουβέντα με τον Τσιαμπάξη για το ζήτημα αυτό, αν και είναι γείτονάς μου.

Συμπληρωματικά πληροφορίες περί της σκηνής της συλλήψεως των Άγρα Μίγκα και λοιπών

Δεν θυμόμουν καλά παραπάνω όταν σου έλεγα πως νομίζω ότι μαζί με τον Άγρα, Μίνγκα, τον Ζαφείρη και τον πατέρα μου, ήταν και ο αδελφός μου Γιώργης. Μάλιστα ήταν και αυτός μαζί τους, για να κάμη τον διερμηνέα, ενώ ο πατέρας μου ήταν σαν σύνδεσμος, οδηγός τους.

Ο Ζαφείρης Λόγγος δεν ήταν καλεσμένος από τον Άγρα, αλλά πήγε εθελοντικώς, από μεγάλη φιλία του προς τον Αντώνη και χωρίς να ξέρη καλά-καλά τι σχεδιάζεται να γίνη. Ο Ζαφείρης ήταν πολύ φίλος και με τον αδελφό μου Γιώργη.

Ήταν λοιπόν όλοι τους πέντε (5). Έφθασαν πάνω από το χωριό Όσλιανη (σήμ. Αγία Φωτεινή) στον βράχο Γκαβράν Κάμιν (των κοράκων βράχος), όπου είχαν παραγγείλει και συνεννοηθή οι βούλγαροι με τα γράμματα, να φωνάξη ο πατέρας μου με την φωνή του λύκου. Αυτό θα ήταν το σύνθημα για να βγουν οι κρυμμένοι βούλγαροι στο φανερό.

Με αυτόν τον τρόπο και οι πέντε αυτοί Έλληνες μπήκαν στο στόμα του λύκου, των βουλγάρων εννοώ, που βγήκαν ίσως παραπάνω από

τους 40, και είχαν ανάμεσά τους πιο πολλούς Ρουμούνους, βλάχους, ενώ ο Άγρας άφηνε στην Νάουσα 62 (εξήντα δύο) παληκάρια, ένα κι' ένα διαλεγμένα, πιστεύοντας στην δήθεν ειλικρίνεια των βουλγάρων, που είχαν δώσει τον λόγο της στρατιωτικής των τιμής ότι θα είναι εν τάξει με τα γραφόμενα τους στα γράμματα.

Ο Άγρας έκανε βαρύ σφάλμα, όχο μόνον που πίστεψε στα λόγια των εχθρών του, αλλά πιο πολύ γιατί δεν είχε διατάξει τους άνδρες του να τους παρακολουθούν από μακριά έστω, ώστε αν έπεφτε στην παγίδα, να γίνονταν της κακομοίρας για τους βουλγάρους, που από καιρό άλλως τε είχαν πάρει τρόμο και φόβο από τους Έλληνες Αντάρτες.

Έτσι ο Άγρας πέφτοντας θύμα της ευπιστίας του, πήρε στον λαιμό του τον Αντώνη, και για λίγο, θα 'περνε στον λαιμό του τον πατέρα μου και τον αδελφό μου Γιώργη, που όπως είπα, για υπόπτους απειράθηκαν να τους δολοφονήσουν οι άλλοι Έλληνες, και ακόμη σήμερα να μας νομίζουν όχι Έλληνες, αλλά από τότε βουλγάρους.

Εν πάση περιπτώσει, όπως μου τα έλεγαν ο Ζαφείρης, ο πατέρας μου και ο αδελφός μου Γιώργης, ο Ζλατάν με τους λοιπούς τους έδεσαν και τους πέντε. Αυτό που έγινε αμέσως έπειτα, ήταν πολύ λυπητερό, φοβερό πράγμα. Τον Άγρα για τον οποίον και είχαν ετοιμασθή όλα αυτά, τον ξάπλωσαν κάτω και τον έδεσαν, τον κτυπούσαν αλύπητα, ενώ αυτός σαν λιοντάρι φοβερό αλυσσοδεμένο φώναζε και τους έβριζε πατώκορφα όλους.

Τότε ο πατέρας μου, όπως κι' αυτός οπισθάγκωνα ήταν δεμένος, έπεσε απελπισμένος στο στήθος του Αρχηγού Άγρα, και κλαίγοντας παρακαλούσε και φώναζε στον Ζλατάν να σκοτώσουν αυτόν και να αφήσουν ελεύθερο τον Αρχηγό. Ο δυστυχής δεν ήξερε ότι εδώ οδηγούσαν τα γράμματα, που κουβαλούσε, από τον Άγρα στον Ζλατάν, και από τον Ζλατάν στον Άγρα. Αλλ' ο Ζλατάν είπε, ότι όλους θα τους σκοτώση.

Έπειτα από δύο τρεις (2-3) ημέρες άφησαν ελεύθερους τον Ζαφείρη Λόγγο, τον Πατέρα μου και τον αδελφό μου Γιώργη, οι οποίοι εγύρισαν στην Νάουσα, με μια κληρονομιά βουλγαρική, ότι αυτοί ωδήγησαν τον Άγρα στην κρεμάλα, και

για αμοιβή τους τους αφέθηκε να ζήσουν.

Αυτό το έκαναν οι βούλγαροι γιατί, νομίζω, δεν τους λογάριάζαν για σπουδαίους. Αυτοί ενδιαφέρονταν προπαντός τον Αρχηγό να χαλάσουν, που τους άλλαξε τα φώτα, σ'ένα εξάμηνο, με την βοήθεια του Καπετάν Γκόνου του Γενιτσιώτου, στο βάλτο των Γιαννιτσών. Μη μπορώντας αντρεία να τον σκοτώσουν, πονηρεύθηκαν ολόκληρη αυτή την απάτη. Εξαιτίας της οποίας (αφού αργά πεια την κατάλαβαν) πικαρίστηκαν και ωρκίστηκαν εκδίκηση, οι ελευθερωθέντες πατέρας μου και αδελφός μου, ως θύματα και αυτοί της βουλγαρικής πονηρίας.

Όσο για τον Αντώνη Μίνγκα, τον φίλο μας εφάνηκε πιο έξυπνος από τους άλλους, που προτίμησε να μείνει και να πάθει μαζί με τον Αρχηγό, παρά να γυρίσει πίσω, με την βαρεία κληρονομιά, ότι ωδήγησε και άφησε στα χέρια των βουλγάρων τον Αρχηγό του Άγρα.

Όλα αυτά τα έμαθα στην Αμερική από τον εξάδελφό μου Δημήτριο Πένη, ο οποίος τώρα ζει εδώ στη Νάουσα και μπορείς να τον ερωτήσεις, και έτσι ήλθα από την Αμερική για να εκδικηθώ τον θάνατο του φίλου μου Αντώνη και του Αρχηγού Άγρα, και τον εκδικήθηκα όπως σου τα είπα.

Πονάει πολύ η καρδιά μου και κλαίγω καμιά φορά που ο κόσμος δεν ξέρει την αλήθεια, και δεν υπάρχει κανείς να του την πη, αδικώς κατηγορώντας την οικογένειά μας ακόμη, ως ύποπτη οικογένεια βουλγαρική.

Μου έφερες μεγάλη χαρά που, τέλος πάντων ύστερα από σαράντα ολόκληρα χρόνια, ήλθε κοντά μου άνθρωπος να τα βγάλω αυτά τα μυστικά, από την καρδιά μου».

Αντί epilόγου

Εδώ διακόπτεται η πληροφοριακή συνέντευξίς μου, με τον ως είρηται εθνικό εκδικητή μάρμα-Πέτρο. Είναι 1.30 ακριβώς μεσημεριανή ώρα, και έχω τους οφθαλμούς βεβαρυμένους. Ο γέρον δεν είναι πάντως εν αδίκω παραπονούμενος. Τον επεσκέφθην, βεβαίως κατά σύστασιν του κ. Δημάρχου Ναούσης, πλην όμως και κακώς πληροφορημένος από πηγάς, κατά τα άλλα, αξιοπίστους. Διεπίστωσα σοβαράς παρεξηγήσεις και άγνοιαν της ιστορικής αληθείας, εν αυτή τη Ναούση, όπου διεδραματίστησαν όλα αυτά τα

γεγονότα.

Το ιστοριοιογραφικόν αυτό έργον, έχω την γνώμην, δεν δύναται να θεωρηθή τετελειωμένον, όσον αφορά έστω τα γεγονότα, τα αναφερόμενα μόνον περί του απαγχονισμού των Άγρα και Μίνγκα. Ευρύνεται ο κύκλος των ανθρώπων, που έζησαν τα γεγονότα ταύτα, και είναι σήμερον μία εξαίρετος πηγή πληροφοριών, δυναμένων να διασταυρώνται, ίνα ανευρίσκεται η αλήθεια, όσον αφορά γενικώτερον τον Μακεδονικόν εκείνον Αγώνα.

Κατακλιθείς προχείρως εις το αυτό δωμάτιον, όπου και ο γέρον μόνος επανέλαβα την συνέντευξιν περί την 7^{ην} πρωινήν ώραν της επομένης, εγερθείς του ύπνου την 5.30 πρωινήν ώραν ακριβώς, συνέντευξιν, ην διέκοψα την 11^{ην} πρωινήν, μετά 4ωρον, επαφεθείς όπως τας επί πλέον πληροφορίας του γέροντος, ας ηκροάσθην, διατυπώσω εις μεταγενεστέραν μετ' αυτού συνάντησίν μου, αφικόμενος επί τούτω αύθις εν Ναούση, ίνα ίδω αυτοπροσώπως και συζητήσω και μετά του ως ευρύνεται κύκλου προσώπων, γνωριζόντων την ιστορίαν της εποχής των.

ΘΕΩΔ. ΓΡΗΓ. ΚΑΝΕΛΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΕΛΛΑ

ΚΑΠΕΤΑΝ ΑΓΡΑΣ ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΑΠΗΝΟΣ, ΕΘΝΟΜΑΡΤΥΣ (1880-1907)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΑΓΩΝΑ

«Φωτιά στη φωτιά»

ΕΚΔΟΣΙΣ Β'

ΑΘΗΝΑ 2001

ΡΟΔΟΧΩΡΙ,
ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΙΑΣ

της Ελένης Σιδηροπούλου

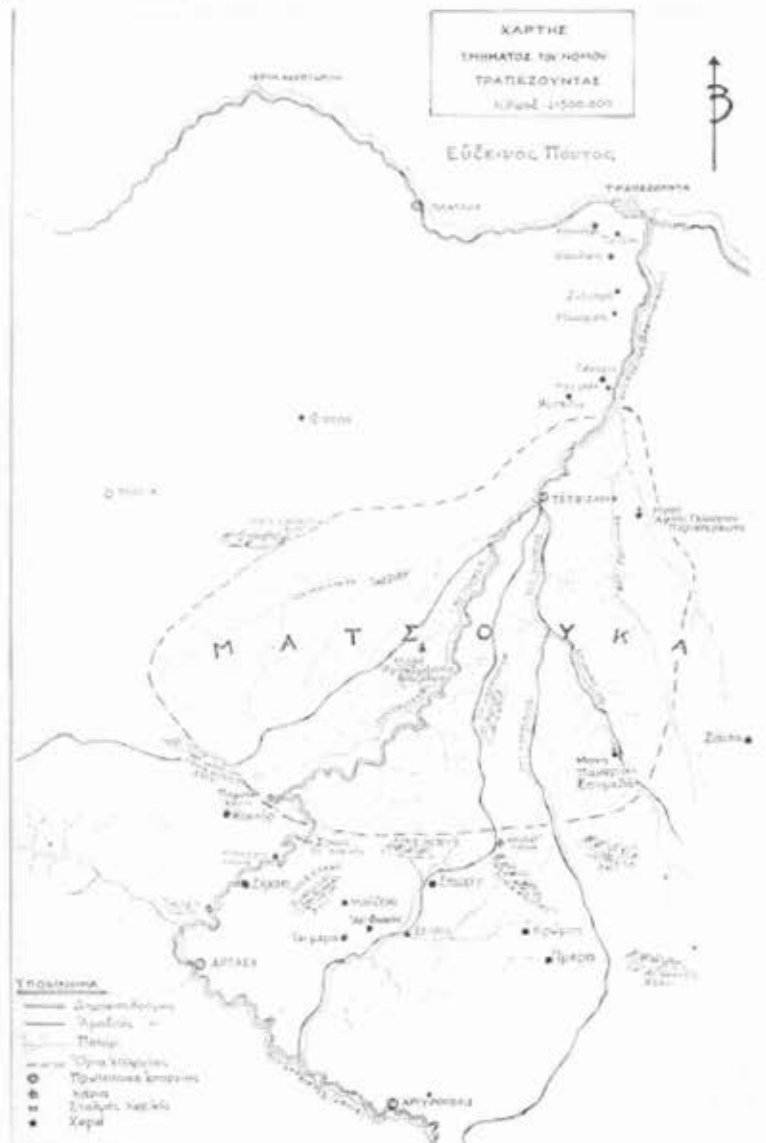
Σύντομο ιστορικό της προγονικής πατρίδας

Ο οικισμός του Ροδοχωρίου ιδρύθηκε από Πόντιους πρόσφυγες το 1923. Κατάγονταν όλοι από την ορεινή ενδοχώρα της διοίκησης της Τραπεζούντας, από τα χωριά που ήταν διάσπαρτα ανάμεσα στις πλαγιές και τα ποτάμια της περιοχής της Ματσούκας.

Στις αρχές του 20^{ου} αι. ο πληθυσμός της Μα-
τσούκας πρέπει να έφτανε τις 25000 (δε
μπορούμε να ξέρουμε με ακρίβεια) και
αποτελούνταν στην πλειοψηφία του από
Έλληνες ορθόδοξους. Ο εξισλαμισμός
δεν πήρε μεγάλη έκταση στην περιοχή,
γιατί καθώς ήταν ορεινή και απρόσιτη
δεν προτιμήθηκε για εποικισμό από τους
Τούρκους. Επίσης, σ' αυτό συντέλεσε
και η δράση των τριών μοναστηριών που
υπήρχαν εκεί ήδη από τα πρώτα βυζαντι-
νά χρόνια: του Αγίου Ιωάννη Βαζελώνα
(270 μ.Χ.), της Παναγίας Σουμελά (386
μ.Χ.) και του Αγίου Γεωργίου Περιστε-
ρώτα (752 μ.Χ.). Κάποιοι χριστιανοί βέ-
βαια υπέκυψαν στις πιέσεις και εισχώρη-
σαν στο ισλάμ, ενώ άλλοι διατήρησαν και
τις δυο θρησκείες ως κρυπτοχριστιανοί.
Υπάρχουν μαρτυρίες ότι ακόμη και σήμε-
ρα βρίσκονται στην περιοχή οικογένειες
που προέρχονται από κρυπτοχριστιανούς
και παρέμειναν εκεί αφού ήταν επίσημα
καταγεγραμμένοι ως μουσουλμάνοι (Η
ανταλλαγή πληθυσμών του 1922 έγινε
με βάση το θρήσκευμα).

Τα περισσότερα από τα 70 χωριά που υπήρχαν στη Ματσούκα στις αρχές του 20^{ου} αι. ήταν ελληνικά, ενώ υπήρχαν και 14 τούρκικα και 9 με μικτό πληθυσμό. Πρωτεύουσα του καζά (υποδιοίκησης)

Ματσούκας ήταν το Τσεβισλούκ (σήμερα λέγεται Μάτσκα). Τα βουνά είναι πολλά και με υψόμετρο πάνω από 2000 μ. (Ζύγανα, Καράκαπαν, Μελάς κ.α.). Τη διασχίζουν τέσσερα ποτάμια. Τα τρία από αυτά, ο Πρύτανης, το ποτάμι της Παναγίας Σουμελά και το ποτάμι της Μουλάκας ενώνονται κοντά στο Τσεβισλούκ και σχηματίζουν τον Πυξίτη ποταμό ή Δαφνοπόταμο (βλέπε χάρτη). Ο παραπόταμος της Γαλιαινας ενώνεται με τον

Πυξίτη βορειότερα. (Σημείωση: αναφέρονται οι ελληνικές ονομασίες βουνών και ποταμών). Με τέτοια μορφολογία το κλίμα φυσικά είναι υγρό και ψυχρό. Την άνοιξη και το καλοκαίρι όμως, είναι εξαιρετικά ευχάριστο και δροσερό και το τοπίο καταπράσινο και πανέμορφο. Μάλιστα, αναφέρεται ότι εκεί υπήρχαν τα θερινά ανάκτορα των Κομνηνών, των ιδρυτών της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας στα υστεροβυζαντινά χρόνια.

Με βάση τη μορφολογία του εδάφους χωρίζονταν σε πέντε περιοχές:

α) Άνω Ματσούκα (περιοχή Πρύτανη ποταμού).Αποτελούνταν από τα εξής χωριά: Άνω Χορτοκόπ, Κάτω Χορτοκόπ, Χαμουρή, Λαλατσάντων, Σαχνόη, Θέρσα, Γιαννάντων, Γιαννακάντων, Ποντίλα, Κουνάκα, Στάμαν, Κρένασα, Αδολή, Ζάβερα, Τσιαχαράντων, Μελιανάντων και Φαργανάντων. Τα τέσσερα τελευταία ήταν γνωστά και ως Χαγνίκιοϊ.

β) Κάτω Ματσούκα (περιοχή Πυξίτη ποταμού): Μιζερά, Ίλαξα, Ζανόν, Κοσμά, Μαντζάντων, Μαγουρά, Σολτόη, Χατζάβερα, Ζερφυρή, Κοντού, Καρά, Έντιμα, Κιζερά, Τσιάχα. Τα έξι τελευταία αποτελούσαν το Καπίκιοϊ

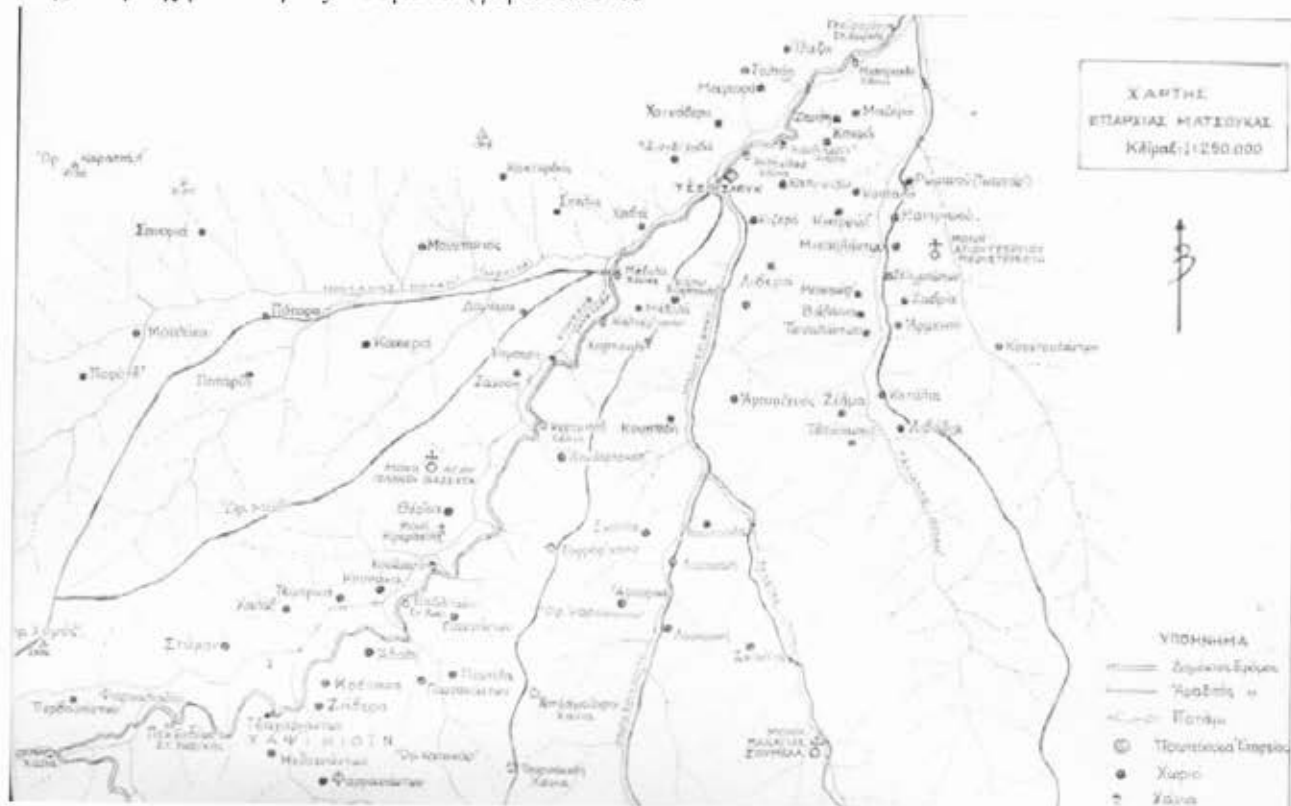
γ) Περιοχή Παναγίας Σουμελά (γύρω από το

ομώνυμο ποτάμι): Λιβερά, Κουσπιδή, Αγουρζενόν, Σκαλίτα, Κούτουλα, Σκόπια, Άγουρσα, Λαραχανή.

δ) Γαλιάινα (γύρω από το ομώνυμο ποτάμι): Πιπάτ, Μαχουλέξα, Κουτουλά, Τεμπτζάντων, Ρωμανού, Μαντρανού, Κατρούλ, Τσιναλάντων, Μισαηλάντων, Μεσοχώρ, Βάλαινα, Ζαβρία, Αρμενού, Σεϊτανάντων, Ζίλμα, Κουστουλάντων, Κοτύλια, Τσουπανού, Λιβάδια.

ε) Περιοχή Μουλάκας (γύρω από το ομώνυμο ποτάμι): Χαβά, Τσίντα-Χαβά, Κοσπορδός, Σπέ-
λια, Μουνταντός, Δανείαχα, Σανογιά, Κουσερά,
Μουλάκα, Πόπαρα, Πογότς, Ποπάρζα.

Τα πρώτα χρόνια της οθωμανικής κατάκτησης η περιοχή ελεγχόταν διοικητικά από τους Τερεπέγηδες δηλ. τους τοπικούς άρχοντες που διορίζε ο εκάστοτε σουλτάνος και κυβερνούσαν ανεξέλεγκτα επιβάλλοντας βαρύτατους φόρους. Όμως, κατά τα μέσα του 19^{ου} αι. καταργήθηκε αυτό το σύστημα. Διοικητικά τα χωριά αυτά είχαν κάποια αυτονομία δηλ. οι άρχοντες ήταν εκλεγμένοι από τους κατοίκους τους. Ο πρόεδρος του χωριού, ο Μουχτάρτς, εκπροσωπούσε τους κατοίκους στην οθωμανική κυβέρνηση. Εισέπραττε τους φόρους και τους παρέδιδε στους τούρκους αξιωματού-

χους. Οι προεστοί του χωριού είχαν δικαστικές αρμοδιότητες και σε συνεργασία με τον πρόεδρο φρόντιζαν για τις κοινές υποθέσεις, το σχολείο, την εκκλησία και τα έργα που εξυπηρετούσαν την κοινωνική και οικονομική ζωή. Τα πρώτα χρόνια της Τουρκοκρατίας το εκπαιδευτικό έργο το είχαν αναλάβει κυρίως τα μοναστήρια. Αργότερα όμως ο ρόλος τους ατόνησε και μετά το 18^ο αι. άρχισαν να ιδρύονται σχολεία. Στις αρχές του 20^{ου} αι. υπήρχαν σχολεία σε όλα τα χωριά.

Η οικονομία βασιζόταν στην κτηνοτροφία κυρίως και λιγότερο στη γεωργία. Η καλλιέργεια οπωροφόρων δέντρων και λαχανικών ευνοούνταν από το υγρό κλίμα, ενώ τα δημητριακά καλλιεργούνταν σε μικρότερο βαθμό. Επίσης, τα πυκνά δάση τροφοδοτούσαν το εμπόριο ξυλείας. Μάλιστα, επειδή προμήθευαν τα μεταλλουργεία της Αργυρούπολης (στα νότια) με την απαραίτητη πρώτη ύλη σε ξυλεία, συχνά οι σουλτάνοι παραχωρούσαν κάποια προνόμια στους κατοίκους της Ματσούκας. Το εμπόριο δεν ήταν αναπτυγμένο, καθώς οι χερσαίοι εμπορικοί δρόμοι που περνούσαν από την περιοχή είχαν εγκαταλειφθεί μετά την ανάπτυξη της ατμοπλοΐας και του θαλάσσιου εμπορίου κατά το 19^ο αι. Οι λίγες εμπορικές συναλλαγές γίνονταν στο Τσεβισλούκ. Πολλοί κάτοικοι μετανάστευαν στη Ρωσία. Άλλοι πάλι πήγαιναν στην Τραπεζούντα ή την Κων/πολη και αφού μάθαιναν κάποια τέχνη επέστρεφαν και την ασκούσαν στον τόπο τους. Οι κάτοικοι των χωριών γύρω από τα μοναστήρια εργάζονταν ως πάροικοι στα κτήματα των μονών δηλ. καλλιεργούσαν τα κτήματα και απέδιδαν στα μοναστήρια το ήμισυ της παραγωγής τους. Τα μοναστηριακά κτήματα στη Ματσούκα ήταν τα μόνα που δεν κατασχέθηκαν από τους σουλτάνους και το καθεστώς αυτό διατηρήθηκε μέχρι το 1922.

Η κτηνοτροφία πάντως ήταν η σημαντικότερη οικονομική δραστηριότητα ήδη από την αρχαιότητα, λόγω της γεωμορφολογικής θέσης: ορεινό έδαφος, πλούσια βλάστηση, λιβάδια και άφθονα νερά. Κατά τους θερινούς μήνες οι κάτοικοι των χωριών μετακινούνταν με τα κοπάδια τους (αγελάδες και πρόβατα) σε ψηλότερες θέσεις, όπου υπήρχαν τα θερινά βοσκοτόπια, τα παρχάρια. Τα προϊόντα από την κτηνοτροφία (γάλα, τυρί, βού-

τυρο, κρέας, μαλλί) που πλεόναζαν πωλούνταν για την προμήθεια άλλων απαραίτητων αγαθών. Εκεί, στα παρχάρια, είχε αναπτυχθεί μια βουκολική ζωή που αποτελεί το κυρίαρχο πολιτισμικό χαρακτηριστικό των κατοίκων της Ματσούκας. Στο επίκεντρο της ζωής αυτής βρισκόταν η «παρχαρομάνα», η γυναίκα, που συντόνιζε και αναλάμβανε το μεγαλύτερο μέρος των εργασιών. Η ομορφιά, η απλότητα και η χαρά που χαρακτηριζε αυτόν τον τρόπο ζωής έχει αγγίξει και τις δικές μας καρδιές μέσα απ' τα γεμάτα λυρισμό κι ευαισθησία τραγούδια των παππούδων μας.

Ενδεικτικός των κοινωνικών σχέσεων αλληλεγγύης είναι ο θεσμός της «αργατείας» (ή αργατίας), δηλ. της παροχής βοήθειας από μια ομάδα εθελοντών σε όποιον από τους κατοίκους του χωριού δε μπορούσε να αντεπεξέλθει στο πλήθος των αγροτικών εργασιών. Άλλοτε πάλι παρείχαν εργασία για την εκτέλεση κάποιου κοινωφελούς έργου. Έτσι, με ενότητα και ομαδικό πνεύμα οι άνθρωποι κατάφεραν να επιβιώνουν και ν' αντιμετωπίζουν τις αντιξοότητες της ζωής, τη φτώχεια και την καταπίεση.

Διωγμοί και εγκατάσταση στην Ελλάδα (γενικό πλαίσιο)

Μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα η ζωή των Ελλήνων του Πόντου κυλούσε χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα. Με την έξαρση όμως του εθνικισμού στα Βαλκάνια και την εκδήλωση του κινήματος των Νεότουρκων (1908) άρχισαν οι διώξεις, οι οποίες αυξήθηκαν κατά τη διάρκεια των βαλκανικών πολέμων (1912-1913) και εντάθηκαν κατά τον Α' παγκόσμιο. Η Τουρκία κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο εισχώρησε στη συμμαχία των «Κεντρικών Δυνάμεων» (Γερμανία, Αυστροουγγαρία). Επέβαλε υποχρεωτική στράτευση και στους χριστιανούς υπηκόους της. Όσοι λιποτακτούσαν έδιναν το πρόσχημα για διώξεις των οικογενειών τους και για λεηλασίες και αν συλλαμβάνονταν βασανίζονταν και θανατώνονταν. Υπήρχε η δυνατότητα εξαγοράς της στρατιωτικής θητείας (αντισήκωμα), αλλά το ποσό ήταν μεγάλο και δύσκολο να καταβληθεί. Όσοι δεν ήταν στρατεύσιμοι κατατάσσονταν στα «τάγματα εργασίας», όπου με το πρόσχημα της παροχής εργασίας για εκτέλεση δημόσιων έργων

εξοντώνονταν από τις κακουχίες. Με την υποκίνηση της συμμαχού Γερμανίας η Τουρκία εφάρμοσε σχέδιο μετακίνησης των ελληνικών πληθυσμών από τα παράλια στην ενδοχώρα που στην πραγματικότητα ήταν εξορία με στόχο την εξόντωση. Επίσης, διέπραξε τη μεγάλη σφαγή των Αρμενίων το 1915 (1.500.000 άνθρωποι).

Καθώς μαινόταν ο πόλεμος, η Ρωσία που ανήκε στον αντίπαλο της Τουρκίας συμμαχικό σχηματισμό, την Αντάντ (μαζί με την Αγγλία και τη Γαλλία) κατέλαβε την Τραπεζούντα τον Απρίλη του 1916, για να αποσυρθεί ενάμιση χρόνο μετά, όταν ξέσπασε η οκτωβριανή επανάσταση. Κατά την περίοδο αυτή στο δυτικό Πόντο οι Τούρκοι ενέτειναν τους διωγμούς με συνέπεια πολλοί Έλληνες να καταφύγουν ως αντάρτες στα βουνά. Όταν αποχώρησαν οι Ρώσοι από την Τραπεζούντα, οι Τούρκοι προχώρησαν σε βιαιοπραγίες και για τον επιπλέον λόγο ότι κατά τη ρώσικη κατοχή πολλοί Έλληνες εκδηλώθηκαν υπέρ των Ρώσων και μάλιστα συχνά καταπάτησαν τούρκικες περιουσίες. Έτσι λεηλατήθηκαν πολλά χωριά της Γαλιαινας. Όμως κάποιοι Έλληνες είχαν στο μεταξύ εξοπλιστεί από τις μπολσεβίκικες αρχές και ανέλαβαν την άμυνα στην Τραπεζούντα, σε κάποιες περιοχές της Ματσούκας, την Αργυρούπολη, τη Σάντα και αλλού. Μ' αυτόν τον τρόπο κατάφεραν να προστατέψουν σε πολλές περιπτώσεις τον ελληνικό πληθυσμό, ενώ πολλοί ήταν αυτοί που αποχώρησαν μαζί με τους Ρώσους.

Ο πόλεμος έληξε νικηφόρα για την Αντάντ και η Ελλάδα ως σύμμαχος των νικητών αρχικά φάνηκε πως θα αποκόμιζε σημαντικά οφέλη. Τα πράγματα όμως δεν εξελίχθηκαν ευνοϊκά. Τον αρχικό ενθουσιασμό που συνόδευσε την απόβαση του ελληνικού στρατού στη Σμύρνη ακολούθησε σε σύντομο χρονικό διάστημα ο θρήνος της μικρασιατικής καταστροφής και του ξεριζωμού. (Γνωστή η διαδοχή των ατυχών(;) γεγονότων που οδήγησαν στην τραγωδία). Πρόσφυγες από κάθε περιοχή του Πόντου και της Μικράς Ασίας συνέρευσαν στα παράλια στην προσπάθειά τους να επιβιβαστούν στα πλοία και να φύγουν στην Ελλάδα για να γλιτώσουν τη σφαγή. Η ελληνική και η τουρκική κυβέρνηση συμφώνησαν να μεταφερθούν οι Έλληνες του Πόντου με τουρκι-

κά καράβια στην Πόλη και από εκεί με ελληνικά στην Ελλάδα. Πολλοί όμως δεν είχαν τα χρήματα για να πληρώσουν τα ναύλα τους και αναγκάζονταν να παραμένουν στις παραλιακές πόλεις κάνοντας μεροκάματα για να βγάλουν τα έξοδα του ταξιδιού και διέμεναν όπου έβρισκαν, σε εκκλησίες, σχολεία, δημοτικά κτήρια, ακόμα και στους δρόμους. Οι κάτοικοι της Ματσούκας αποδεκατισμένοι, με όσα υπάρχοντα τους είχαν απομείνει κατέφταναν στην Τραπεζούντα, από όπου συχνά μετά από ένα και παραπάνω χρόνο κατάφερναν να κάνουν το ταξίδι. Όταν έφταναν στην Κων/πολη κλείνονταν στην καραντίνα του στρατώνα Σελημιέ στην ασιατική ακτή του Βοσπόρου και στα παραπήγματα του Αγίου Στεφάνου. Μέσα στο στρατώνα του Σελημιέ στριμώχτηκαν περίπου 15000 πρόσφυγες χωρίς καθαρό νερό και σωστή τροφή, με πολλές αρρώστιες και πέθαιναν κάθε μέρα 50-60 άτομα. Μόνο με τη συνδρομή κάποιων αμερικανικών φιλανθρωπικών οργανώσεων περιορίστηκε κάπως το κακό. Κατά τη μεταφορά τους στην Ελλάδα πολλοί πέθαιναν στο ταξίδι. Όσοι επέζησαν τελικά έφτασαν στα λιμάνια όπου είχαν οργανωθεί καραντίνες. Στον Άγιο Γεώργιο του Πειραιά, στο Καραμπουρνου της Θεσσαλονίκης, στη Μακρόνησο, την Πάτρα, την Κόρινθο και αλλού κατέληγαν τα καράβια με τον καθημαγμένο και καταρρακωμένο προσφυγικό πληθυσμό. Μέχρι να υπογραφεί η Σύμβαση της Ανταλλαγής πληθυσμών τον Ιανουάριο του 1923 το μεγαλύτερο τμήμα του μικρασιατικού ελληνισμού είχε έρθει στην Ελλάδα (900.000). Από την άλλη μεριά οι Τούρκοι ανταλλάξιμοι από την Ελλάδα (350.000 περίπου) αναχώρησαν κανονικά και με ειρηνικό τρόπο μετά την υπογραφή της Σύμβασης Ανταλλαγής. Μέχρι το Δεκέμβρη του 1924 που ολοκληρώθηκε η ανταλλαγή έφτασαν και οι υπόλοιποι. Στην απογραφή του 1928 καταγράφηκαν 1.220.000 πρόσφυγες από τους οποίους Πόντιοι ήταν περίπου 182.000. Συνολικά από την έναρξη των διώξεων το 1914 εξοντώθηκαν γύρω στις 900.000 άτομα από τα οποία 353.000 από τον Πόντο. Ένα τμήμα των Ελλήνων του Πόντου κατέφυγε στη Ρωσία.

Αφού αντιμετωπίστηκαν αρχικά οι στοιχειώδεις ανάγκες των προσφύγων έπρεπε να αποκατασταθούν. Η χώρα βρισκόταν σε δεινή οικονομι-

κή θέση μετά την ήττα στο μικρασιατικό πόλεμο, καθώς όφειλε και πολεμικές αποζημιώσεις στην τουρκική πλευρά. Έτσι συνάφθηκαν προσφυγικά δάνεια από αγγλικές και αμερικανικές τράπεζες, τα οποία διαχειρίστηκε η Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων, ένας οργανισμός που δημιουργήθηκε από την Κοινωνία Των Εθνών (ο Ο.Η.Ε. της εποχής). Επίσης, η Επιτροπή ανέλαβε να διαχειριστεί τις ιδιοκτησίες των Τούρκων ανταλλάξιμων και των Βουλγάρων που είχαν εγκαταλείψει την Ελλάδα, καθώς επίσης και κτήματα περίπου 8.000.000 στρεμμάτων, μεγάλη έκταση των οποίων προέκυψε από τις αναγκαστικές απαλλοτριώσεις τσιφλικιών της επαναστατικής κυβέρνησης του Νικόλαου Πλαστήρα. Η πλειοψηφία των προσφύγων εγκαταστάθηκε στη Μακεδονία-Θράκη κυρίως και ακολουθεί η Στερεά Ελλάδα και οι υπόλοιπες περιοχές της χώρας. Οι πρόσφυγες διακρίθηκαν σε αστούς και αγρότες (125.000 αστικές οικογένειες και 145.000 αγροτικές). Η Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων ανέλαβε να παράσχει στους αστούς στέγη στις πόλεις και στους αγρότες στέγη και κλήρο στην ύπαιθρο, καθώς και εργαλεία, σπόρους, λιπάσματα και ζώα. Φυσικά οι πρόσφυγες χρεώνονταν για όλες αυτές τις παροχές.

Για την αύξηση των καλλιεργήσιμων εκτάσεων πραγματοποιήθηκαν αποξηραντικά έργα κυρίως στη Μακεδονία. Κατά την περίοδο 1928-1931 με την αποξήρανση της λίμνης Γιαννιτών, την εκτροπή του Αλιάκμονα, Αξιού και Στρυμόνα, την κατασκευή αποστραγγιστικών τάφρων απαλλάχθηκε η πεδιάδα της Θεσσαλονίκης από τα βαλτώδη εδάφη που προκαλούσαν ελονοσία και εξοικονομήθηκαν επιπλέον 2.200.000 στρέμματα καλλιεργήσιμης γης.

Τι έγινε όμως με τις περιουσίες που άφησαν οι Έλληνες στην Τουρκία; Σύμφωνα με τη Σύμβαση της ανταλλαγής οι πρόσφυγες και από τις δύο πλευρές (Έλληνες και Τούρκοι) θα έπρεπε να αποζημιωθούν από τη χώρα τους για την περιουσία που εγκατέλειψαν. Η περιουσία των Τούρκων υπολογίστηκε στις 12,5 δις δραχμές του 1934 και αντίστοιχα των Ελλήνων σε 100 δις δραχμές. Με το Σύμφωνο Φιλίας όμως που υπογράφηκε ανάμεσα στις δύο χώρες το 1930 εξισώθηκαν οι

περιουσίες, γιατί η Τουρκία απαιτούσε από την Ελλάδα πολεμική αποζημίωση. Επιπλέον, και οι τούρκικες περιουσίες στην Ελλάδα που προορίζονταν για την αποζημίωση των προσφύγων δε διατέθηκαν πάντα γι' αυτό το σκοπό. Χιλιάδες στρέμματα πέρασαν σε χέρια ντόπιων οι οποίοι τα αγόραζαν σε εξαιρετικά χαμηλές τιμές από τους Τούρκους που έφευγαν ή χρησιμοποιήθηκαν για την αποκατάσταση ακτημόνων. Παρατηρήθηκαν επίσης και φαινόμενα καταπάτησης αυτής της περιουσίας. Συνολικά ένα 20% των ανταλλάξιμων κτημάτων δόθηκαν σε μη πρόσφυγες. Η αποζημίωση των αγροτών προσφύγων έγινε με προηγούμενο συμψηφισμό με τα χρέη τους προς το κράτος, γι' αυτό και άργησαν να πληρωθούν (1930), ενώ οι αστοί άρχισαν να αποζημιώνονται από το 1926 και χωρίς συμψηφισμό. Επίσης, οι αστοί έπαιρναν μεγαλύτερο ποσό αποζημίωσης, έπαιρναν το 1/5 σε μετρητά και το υπόλοιπο με ομολογίες, ενώ οι αγρότες πήραν μόνο ομολογίες.

Η ενσωμάτωση 1.500.000 προσφύγων στην Ελλάδα δεν ήταν εύκολο έργο. Παρατηρήθηκαν εντάσεις και ανταγωνισμός μεταξύ γηγενών και προσφύγων τόσο στην οικονομική όσο και στην πολιτική αλλά και κοινωνική ζωή. Η διαχωριστική γραμμή έπαψε να υπάρχει μόνο μετά τη δεκαετία του 40 και την εμπειρία του νέου μεγάλου πολέμου. Παρά τις αρχικές δυσκολίες η παρουσία των προσφύγων επέδρασε θετικά σε όλους τους τομείς. Ενισχύθηκε η εθνική ομοιογένεια του κράτους και αυξήθηκε ο πληθυσμός και το εργατικό δυναμικό. Προχώρησε η αστικοποίηση και η βιομηχανοποίηση της χώρας, ενώ τονώθηκε και εκσυγχρονίστηκε ο γεωργικός τομέας. Τέλος, μπόλιασαν τον πολιτισμό της χώρας με τις δικές τους ιδέες και παραδόσεις.

Η ίδρυση και ανάπτυξη του Ροδοχωρίου

Οι πρόσφυγες που συγκεντρώθηκαν στα λιμάνια, τις καραντίνες και τα παραπήγματα ανασυγκροτώντας τα απομεινάρια των οικογενειών τους, σιγά σιγά άρχισαν να αναζητούν τόπο μόνιμης εγκατάστασης. Η Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων τούς υποδείκνυε κατάλληλες περιοχές. Έτσι υποδείχτηκε σε μια ομάδα προσφύγων από τη Γαλιαίνα της Ματσούκας η περιοχή όπου

βρίσκεται σήμερα το χωριό μας. Το σημείο θεωρήθηκε κατάλληλο καθώς βρισκόταν μακριά από τα έλη του κάμπου, όπου θέριζε η ελονοσία, είχε καθαρό αέρα και νερό και επιπλέον θύμιζε την ορεινή ιδιαίτερή τους πατρίδα. Προϋπόθεση για να τους παραχωρηθεί η έκταση ήταν να συγκεντρωθεί ένας αριθμός 150 οικογενειών περίπου. Έτσι ξεκίνησαν την αναζήτηση των συμπατριωτών τους, οι περισσότεροι από τους οποίους είχαν αποβιβαστεί στο Χαρμάνκιοϊ (σημερινή περιοχή παλιού σταθμού) και στο Καράμπουρνου της Θεσσαλονίκης, όπου βρίσκονταν σε καραντίνα. Το μέρος ήταν ένα δασόκτημα που μετά την απελευθέρωση της Μακεδονίας από τους Τούρκους δωρίστηκε στο βασιλιά Κων/νο. Η επαναστατική κυβέρνηση του Πλαστήρα επανέφερε στην κυριότητα του δημοσίου όλα τα κτήματα του βασιλιά (Μάρτιος 1923) κι έτσι το κτήμα πέρασε στο δημόσιο για να παραχωρηθεί στη συνέχεια στους πρόσφυγες μια έκταση 10.000 στρεμμάτων. Με νομοθετικό διάταγμα της κυβέρνησης Πάγκαλου το Νοέμβρη του 1925 οι πρόσφυγες

απέκτησαν από κοινού την κυριότητά της. Το κράτος διατήρησε ένα ποσοστό 5% της κυριότητας. Ουσιαστικά, μ' αυτό τον τρόπο το ελληνικό κράτος αποζημίωνε τους πρόσφυγες για τις περιουσίες που εγκατέλειψαν στα χωριά τους, στη Ματσούκα του Πόντου. Από το 1923 μέχρι το 1930 είχαν εγκατασταθεί 149 οικογένειες, συνολικά 457 άτομα. Προκειμένου να συγκεντρωθεί ο απαιτούμενος αριθμός οικογενειών εγγράφονταν ως οικογένειες και μεμονωμένα άτομα.

Τι βρήκαν οι πρόσφυγες εδώ; Δάσος και κάποια οικήματα που χρησίμευαν στο υπηρετικό προσωπικό του βασιλιά. Το τοπωνύμιό του ήταν Γκολέμα Ρέκα (Μεγάλο Ρέμα)- από το όνομα του ποταμιού που το διασχίζει. Εδώ υπήρχε κάποτε οικισμός που καταστράφηκε κατά τον Απρίλιο του 1822, όταν συντελέστηκε η καταστροφή της Νάουσας. Μετά την κατάπνιξη της επανάστασης στη Νάουσα οι Τούρκοι στράφηκαν και στη γύρω περιοχή καίγοντας και λεηλατώντας όλα τα χωριά (Γύμνοβο, Δραζίλοβο που ήταν και αγοραστικό κέντρο, Κουτσούφλιανη, Μπέλα Βόδα ,

Όσλιανη, Γιαννάκοβο κ.α.) Υπολείμματα αυτού του οικισμού ανακάλυπταν οι πρόσφυγες ανάμεσα στα δέντρα (κεραμίδια, τοίχους, ερείπια σπιτιών, ερείπια υδρόμυλου, τάφους).

Σ' αυτόν λοιπόν τον τόπο εγκαταστάθηκαν οι πρόγονοί μας με τα λιγοστά εφόδια που τους έδωσε το ελληνικό κράτος (αντίσκηνα, ζώα, εργαλεία και σπόρους) και άρχισαν να αποψιλώνουν το δάσος και να εκχερσώνουν τη γη για να την κάνουν καλλιεργήσιμη. Ο καθένας καταλάμβανε το μερίδιο γης που μπορούσε να εκχερσώσει με τα εργαλεία της εποχής. Το έδαφος ήταν πολύ εύφορο και άρχισαν να καλλιεργούν καλαμπόκια, φασόλια, πατάτες και άλλα κηπευτικά, για να καλύψουν τις ανάγκες της επιβίωσης. Επίσης, η υλοτομία τους παρείχε ένα σημαντικό πόρο ζωής. Το κράτος τους παραχώρησε υποζύγια και αγελάδες και σιγά σιγά αναπτύχθηκε η κτηνοτροφία. Άρχισαν να πουλούν το περίσσειμα από τα προϊόντα τους στα παζάρια. Οι αρχικές παράγκες γίνανε πέτρινα σπίτια και άρχισαν να λειτουργούν νερόμυλοι. Έτσι δημιουργήθηκε σταδιακά ο οικισμός, ο οποίος υπάχθηκε διοικητικά στην κοινότητα Μαρίνας μέχρι το 1929. Τότε έγινε κοινότητα που συμπεριέλαβε και τους γειτονικούς οικισμούς της Μεταμόρφωσης (Δραξίλοβο) και του Αγίου Παύλου (Κουτσούφλιανη) που κατοικούνταν και αυτοί από πόντιους πρόσφυγες. Οι κάτοικοι άρχισαν σταδιακά να οργανώνουν την κοινωνική ζωή. Ήδη από το 1923 φρόντισαν για την ανέγερση της εκκλησίας του Αγίου Δημητρίου. Το σχολείο λειτούργησε αρχικά σε ιδιωτικό οίκημα από το 1924 και μέχρι το 1929 είχε αποπερατωθεί η κατασκευή του κτηρίου του Δημοτικού Σχολείου. Άρχισαν να καλλιεργούνται οι κερασιές, πράγμα που βελτίωσε κατά πολύ το βιοτικό επίπεδο

Το 1932 ιδρύθηκε ο Αναγκαστικός Συνεταιρισμός Διαχείρισης του Συνιδιοκτήτου Δάσους Μεγάλου Ρέματος στο πλαίσιο της κρατικής πολιτικής για ίδρυση Αναγκαστικών Συνεταιρισμών στις περιπτώσεις που υπήρχαν πολλοί συνιδιοκτήτες. Μέλη του ήταν και είναι οι 143 οικογένειες που εγκαταστάθηκαν αρχικά. (Ακόμη και σήμερα δεν υπάρχουν τίτλοι κυριότητας). Το 1935 παραχωρήθηκε στο Συνοικισμό Μεγά-

λου Ρέματος έκταση 11.000 στρεμμάτων με την ονομασία Τσανακλή-Τούρλια στο Βέρμιο για τη χρήση της ως θερινού βοσκότοπου. Η έκταση αυτή ήταν ανταλλάξιμη και τη διαχειριζόταν η Δ/ση Διαχείρισης Ανταλλάξιμων Κτημάτων της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας. Το 1938 με χρήματα που εξοικονόμησαν από την υλοτομία αγόρασαν τη δασική θέση Μπέλα Βόδα, 7.000 στρεμμάτων.

Κι ενώ οι πρόσφυγες ξανάχιζαν τη ζωή τους με κόπο αλλά και ελπίδα, νέα δεινά ήρθαν να προστεθούν. Κηρύχτηκε ο πόλεμος με την Ιταλία και οι νέοι του χωριού επιστρατεύτηκαν. Ευτυχώς, μόνο μία απώλεια υπήρξε. Ακολούθησε η γερμανική κατοχή. Κατά τη διάρκειά της οι Γερμανοί εκμεταλλεύτηκαν κάποιο κοίτασμα χρωμίου που ανακάλυψαν μεταξύ Ροδοχωρίου και Γιαννακοχωρίου και υποχρέωσαν τους κατοίκους των δυο χωριών να δουλεύουν για την εξόρυξή του. Η θέση του χωριού ήταν κρίσιμη, καθώς βρισκόταν κοντά στους χώρους δράσης των ανταρτών. Έτσι, όταν τον Απρίλη του 1943 ο γερμανικός στρατός προέβη σε επιχειρήσεις εκκαθάρισης του Βερμίου από τους αντάρτες, αποπειράθηκαν οι Γερμανοί να κάψουν το χωριό και να εξοντώσουν τους άρρενες κατοίκους, τους οποίους συγκέντρωσαν και κράτησαν έγκλειστους στην εκκλησία. Τελικά όμως, διασώθηκαν με την παρέμβαση κάποιου γερμανού αξιωματικού. Δυστυχώς, δεν είχαν την ίδια τύχη τα χωριά Άγιος Παύλος και Μεταμόρφωση, τα οποία κάηκαν και τουφεκίστηκαν κάτοικοι. Όσοι κάτοικοι του χωριού συνελήφθησαν στο βουνό μεταφέρθηκαν στα κρατητήρια του Παύλου Μελά στη Θεσ/νίκη. Κάποιες οικογένειες Εβραίων που είχαν καταφύγει στο χωριό, συνελήφθησαν επίσης και εκτελέστηκαν άμεσα.

Με την αναχώρηση των Γερμανών και την έναρξη του εμφυλίου πολέμου η κατάσταση έγινε πραγματικά τραγική. Το χωριό βρισκόταν ανάμεσα στους αντάρτες απ' τη μια που επιδίωκαν τον ανεφοδιασμό τους και στο στρατό από την άλλη. Για να είναι λοιπόν πιο ασφαλείς, αλλά και για να μη μπορούν να ενισχύουν τους αντάρτες, το κράτος τους μετακίνησε σε άλλες περιοχές. Έτσι, την άνοιξη του 1947 διασκορπίστηκαν σε πόλεις

Χαράλαμπος Κιαγκίδης Διηγόρος 1908-1983.
Πρωτεργάτης - εμπνευστής και μέγας ευεργέτης
ανιστοριθείσης Μονής Αγ. Γεωργίου Περιστερεώτα
και χωριά του κάμπου για να επαναπατριστούν
τρία χρόνια μετά, το 1950.

Μετά τον πόλεμο λοιπόν, αρχίζει ένα καινούριο κεφάλαιο. Οι κάτοικοι θα έπρεπε να αρχίσουν ξανά από την αρχή, για να δώσουν ζωή στον ερημωμένο τόπο. Στην αρχή η ζωή ήταν δύσκολη, αλλά σταδιακά και με την ενίσχυση του κράτους άρχισαν να γίνονται έργα. Κατασκευάστηκε το πρώτο υδραγωγείο του χωριού, διανοίχτηκαν οι εσωτερικοί δρόμοι και χαράχτηκε δρόμος 12 χιλιομέτρων προς τη Νάουσα. Αναπτύχθηκε η δενδροκαλλιέργεια με μηλιές και κερασιές καθώς και η κτηνοτροφία (αγελάδες κυρίως). Καθώς η καλλιέργεια των οπωροφόρων δέντρων αποδεικνυόταν ιδιαίτερα κερδοφόρα, λόγω της καλής ποιότητας που χαρακτηρίζει τα ορεινά φρούτα, οι κάτοικοι προχώρησαν στη διάνοιξη αγροτικών δρόμων. Επειδή το πόσιμο νερό δεν ήταν επαρκές, δημιουργήθηκε νέο υδραγωγείο (1968-69) με την αναγκαστική απαλλοτρίωση της ιδιωτικής πηγής Επταπήγαδα και στη συνέχεια εγκαταστάθηκαν βρύσες μέσα στα σπίτια. Το 1956 οι κάτοικοι ζήτησαν τη μετονομασία του χωριού σε Ροδόπολη όπως ήταν το όνομα της μητροπολι-

τικής επαρχίας στην οποία υπάγονταν τα χωριά τους στον Πόντο. Το αίτημα δεν έγινε δεκτό, αλλά δόθηκε με βασιλικό διάταγμα η ονομασία Ροδοχώρι.

Σημαντική για την οικονομική ανάπτυξη του χωριού ήταν και η δημιουργία των συνεταιρισμών. Ο Γεωργικός Πιστωτικός Συνεταιρισμός (ιδρύθηκε την περίοδο 1955-1958) εξασφάλιζε την προμήθεια γεωργικών ειδών μέσω της Αγροτικής Τράπεζας. Αργότερα δημιουργήθηκε ο Συνεταιρισμός Πώλησης Οπωροκηπευτικών Προϊόντων (1965), γιατί προέκυψε η ανάγκη της από κοινού διαχείρισης της πώλησης των φρούτων προκειμένου να αντιμετωπιστεί η κερδοσκοπία των εμπόρων. Το 1979 συνενώθηκαν οι δύο αυτοί φορείς μετά από σχετικό νόμο και ιδρύθηκε ο Αγροτικός Συνεταιρισμός. Το 1987-1988 ολοκληρώθηκε και η ανέγερση του ψυγείου-διαλογητήριου που κόστισε 400 εκ. δραχμές (χρηματοδοτήθηκε με ένα ποσό 98 εκ. δρχ. από ευρωπαϊκούς πόρους και από το ελληνικό δημόσιο). Σήμερα από τα 17000 στρέμματα του κτήματος τα 4000 είναι καλλιεργήσιμα και λειτουργεί αποτελεσματικό σύστημα άρδευσης με δεξαμενές αποθήκευσης και υπόγειο δίκτυο νερού. Επιπλέον, η ίδρυση του «Εθνικού Μορφωτικού Προοδευτικού Συλλόγου Νέων Ροδοχωρίου» το 1961 συντέλεσε τόσο στη διατήρηση των παραδόσεων όσο και στην ψυχαγωγία των κατοίκων του χωριού. Τα μέλη συχνά παρείχαν οικονομική υποστήριξη αλλά και εθελοντική εργασία για την επιτέλεση κοινωφελών έργων. Ενώ μια απόπειρα για δημιουργία ποδοσφαιρικής ομάδας έγινε κατά το 1950, ο Γυμναστικός Αθλητικός Σύλλογος ιδρύθηκε το 1980 και συντέλεσε με τη σειρά του στη δημιουργία αισθήματος ενότητας.

Σημαντικό γεγονός επίσης, ήταν η ανέγερση της Μονής του Αγίου Γεωργίου Περιστερεώτα σε ανάμνηση του ομώνυμου μοναστηριού που υπήρχε στο όρος Πυργί στη Γαλιαίνα του Πόντου. Την πρωτοβουλία πήρε ομάδα αστών Ποντίων που ίδρυσαν στη Θεσσαλονίκη το Σωματείο Αγίου Γεωργίου Περιστερεώτα. Η ανέγερση του ναού συντέλεσε στο να επισπευσθούν έργα όπως η ασφαλτόστρωση του δρόμου προς τη Νάουσα και η παροχή ηλεκτρικού ρεύματος (1969).

Η εκκλησία Αγ. Γεωργίου Περιστερώτα στο Ροδοχώρι

Η πρώτη λειτουργία στο ναό πραγματοποιήθηκε στις 23/4/1968, ενώ τα επίσημα εγκαίνια έγιναν τον Ιούνιο του 1978. Εκεί μεταφέρθηκε η ανάγλυφη μαρμαρίνη εικόνα του Αγίου Γεωργίου που ήταν εντοιχισμένη στο παλιό μοναστήρι στον Πόντο, καθώς και ιερά λείψανα και κειμήλια που φυλάσσονταν επίσης στην παλιά μονή. Για την ανέγερση του ναού οι κάτοικοι του χωριού δώρισαν στο Σωματείο έκταση 300 στρεμμάτων σε σημείο εξαιρετικού φυσικού κάλλους.

Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε ότι κατά την περίοδο της εξωτερικής μετανάστευσης, που ερήμωσε την ελληνική ύπαιθρο μετά τον πόλεμο, το Ροδοχώρι δεν αντιμετώπισε σημαντικό πρόβλημα, καθώς είχαν αρχίσει να αποδίδουν οι δενδροκαλλιέργειες και παρείχαν κάποιο ικανοποιητικό επίπεδο ζωής. Ελάχιστοι κάτοικοι μετανάστευσαν σε Αμερική, Αυστραλία, Γερμανία και αλλού και κάποιοι από αυτούς επέστρεψαν. Τα τελευταία κυρίως χρόνια σημειώθηκε τάση εσωτερικής μετανάστευσης στα αστικά κέντρα της χώρας.

Συμπερασματικά, η ιστορία του χωριού μας αντικατοπτρίζει τη σύγχρονη ιστορία του ελληνισμού. Ένας αγώνας επιβίωσης μέσα από τις πιο τραγικές συνθήκες που μπορεί να επιφυλάσσει η ζωή για τους ανθρώπους: πόλεμος και προσφυγιά και ξανά πόλεμος και μάλιστα αδελφοκτόνος. Αλλά μέσα από όλες αυτές τις αντιξοότητες ανα-

δεικνύεται η ακατάβλητη δύναμη και θέληση του ανθρώπου για ζωή και δημιουργία. Οφείλουμε τιμή στους προγόνους μας που έφτασαν εδώ τραυματισμένοι στο σώμα και την ψυχή και φύτεψαν νέους σπόρους ζωής για να κληροδοτήσουν στις επόμενες γενιές.

Βιβλιογραφία

- Βαλαβάνης Γεώργιος, Σύγχρονος Γενική Ιστορία του Πόντου, εκδ. Αφών Κυριακίδη, Θεσ/νίκη, 1986.
- Bruneau Michel (διεύθυνση), Η διασπορά του ποντιακού ελληνισμού, εκδ. Ηρόδοτος, 2000
- Ιωαννίδης Σάββας, Ιστορία και Στατιστική της Τραπεζούντας και της γύρω περιοχής, εκδ. οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσ/νίκη, 1988
- Κιαγχιδής Παναγιώτης, Ιστορία του χωριού Ροδοχωρίου (Μεγ.Ρεύματος), «Πυρσός», Βέροια
- Λαμπιδής Γιώργος, Οι πρόσφυγες του 1922, Η προσφορά τους στην ανάπτυξη της χώρας, εκδ. οίκος Αφών Κυριακίδη, Θεσ/νίκη, 1992.
- Λαπαρίδης Νίκος, Η Ματσούκα του Πόντου, εκδ. οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσ/νίκη-Αθήνα, 1996
- Νακρατζάς Γεώργιος, Η Μικρά Ασία και η καταγωγή των προσφύγων, εκδ. Μπατάβια, Θεσ/νίκη, 2000
- Παπαμιχαλόπουλος Κων/νος, Περιήγησις εις τον Πόντο, Αθήνα, 1903
- Πελαγίδης Στάθης, Άγιος Γεώργιος Περιστερώτα, εκδ. οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 1998
- Πελαγίδης Στάθης, Προσφυγική Ελλάδα (1913-1930), Ο πόνο και η δόξα, εκδ. οίκος Αφών Κυριακίδη, Θεσ/νίκη, 1997.
- Περισοράτη Αναστασία, Η νεότερη ιστορία του δάσους Γκολέμα-Ρέκα, περιοδικό Νιάουστα, τεύχος 128.
- Σαμουηλίδης Χρήστος, Ιστορία του Ποντιακού Ελληνισμού, εκδ. Αλκυών
- Σκαλιέρης Κλεάνθης-Γεώργιος, Λαοί και Φυλαί της Μικράς Ασίας, Β' έκδοση., Ρήσος, 1990
- Χριστοφορίδης Στάθης-Σάρπογλης, Μαύρα καιρούς και μαύρα ημέρας, Αμιράντ'-Αραπάντ', Αθήνα, 1986 (για τους χάρτες της Ματσούκας).
- Ν.Γ. Φιλίππιδου, Η επανάσταση και καταστροφή της Ναούσης, ιστορική πραγματεία, Αθήνησι, 1881. Επανέκδοση από τη Βιβλιοθήκη Ιστορικών Μελετών.
- Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας Γ' Ενιαίου Λυκείου, ΟΕΔΒ, 2006.

Ο ΦΙΛΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΝΑΟΥΣΗΣ και οι πολιτιστικοί Σύλλογοι στη Νάουσα την εποχή του Μεσοπολέμου

Της Αναστασίας Περισσοράτη

Δικηγόρου

Αμέσως μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, το 1912, οι Ναουσαίοι εκμεταλλεύονται τη δυνατότητα που τους παρέχει το νομικό πλαίσιο του ελληνικού κράτους και στον τομέα του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι για να αντιμετωπίσουν με οργανωμένη και ομαδική κοινή δράση τα διάφορα θέματα της καθημερινότητας, επαγγελματικά, κοινωνικά, ψυχαγωγικά και αρχίζουν να ιδρύουν σωματεία. Το αντικείμενο του σκοπού του κάθε σωματείου και ο εν γένει τρόπος λειτουργίας του, όπως διατυπώνεται στο καταστατικό του, μας δίδουν τη δυνατότητα να κατανοήσουμε σε ένα βαθμό το πνεύμα, τον τρόπο αντίληψης και αντιμετώπισης των θεμάτων που τους ενδιαφέρουν των ανθρώπων της εποχής ή έστω της συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας. Όλα τα καταστατικά είναι μεν δημοσιευμένα στο Πρωτοδικείο της Βέροιας, πλην όμως, η έλλειψη οργανωμένης αρχειοθέτησης του αρχείου των τριών πρώτων δεκαετιών καθιστά πολύ δύσκολη την έρευνα. Όστε ένα αντίγραφο παλιού καταστατικού που έτυχε να σωθεί σε κάποιο συρτάρι είναι πολύτιμο εύρημα.

Ο παλιός συνεργάτης της «Νιάουσας», δικηγόρος και συγγραφέας, Αχιλλέας Γκούτας είχε την καλοσύνη να χαρίσει στο περιοδικό από το αρχείο του το καταστατικό του ΦΙΛΙΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΝΑΟΥΣΗΣ, το οποίο και παρουσιάζουμε. Οι ιδρυτές του Φιλικού Ομίλου φρόντισαν και τύπωσαν το καταστατικό ως βιβλιαράκι τσέπης, και σ' αυτή τη μορφή βρέθηκε στα χέρια του Αχιλλέα Γκούτα.

Από την περιγραφή του σκοπού διαφαίνεται η επιθυμία των ιδρυτών να συμβάλλουν στην κοινωνική, πνευματική και πολιτιστική ανάπτυ-

ξη των Ναουσαίων και ιδιαίτερα των νέων, με ιδιαίτερη μέριμνα για τους συμπολίτες χαμηλού μορφωτικού και κοινωνικού επιπέδου, οι οποίοι χαρακτηριστικά αναφέρονται ως λαός μένων «εντός του στενότερου ορίζοντος του συνήθους βίου». Αθλητισμός, δημόσιες διαλέξεις, δημιουργία βιβλιοθήκης, ανάγνωση βιβλίων και περιοδικών, θεατρικές παραστάσεις, ίδρυση μαντολινάτας, είναι τα μέσα που προβλέπονται για την πραγματοποίηση του σκοπού, που δείχνουν επιδίωξη πραγματικά δημιουργίας ποικίλων ενδιαφερόντων και πολύπλευρης πνευματικής και πολιτιστικής καλλιέργειας. Δίδεται βέβαια και το στίγμα των βασικών αρχών που διέπουν το πνεύμα των ιδρυτών, που είναι «η ηθική και ιδεαλιστική μόρφωσις», αλλά και η «αναγνώρισις της ανθρωπίνης αξίας», «ως και η αδελφωσις μεταξύ των ανθρώπων δια της νομιμοφροσύνης, δια του βίου του εγκρατούς και εντίμου». Ειδική αναφορά γίνεται επίσης για την «επί το κοινωνικώτερον και συστηματικώτερον» οργάνωση της χριστιανικής φιλανθρωπίας. Επίσης δεν λείπει η χαρακτηριστική φράση που συναντάται σχεδόν σε όλα τα καταστατικά των παλαιότερων χρόνων μέχρι τη μεταπολίτευση, «πάσα πολιτική συζήτησις απαγορεύεται».

Αξιοσημείωτη είναι η διάθεση και επιδίωξη των ιδρυτών ο σύλλογος να λειτουργεί με όλα τα μέλη του ενεργά και όχι μόνο με τη διοίκηση, ως συνήθως συμβαίνει, ώστε να έχει συνεχή παρουσία και καλύτερο και αποτελεσματικότερο έργο. Έτσι απαγορεύει την χωρίς λόγο απουσία των μελών από κάθε συνεδρίαση και εκδήλωση του σωματείου, όπως και την άρνηση μέλους να εκτελέσει εργασία που του έχει ανατεθεί. Η πρόβλεψη δε εξάμηνης θητείας του Διοικητικού

Συμβουλίου, διασφαλίζει τον συνεχή έλεγχο από τα μέλη της δράσης της Διοίκησης, η οποία κρίνεται και εκλέγεται δυο φορές το χρόνο.

Ο Φιλικός Όμιλος ιδρύθηκε με απόφαση της συστατικής Γενικής Συνέλευσης των ιδρυτικών του μελών της 1 Φεβρουαρίου 1925 και εγκρίθηκε η σύστασή του με την 117/6-5-1925 απόφαση του Πρωτοδικείου Βέροιας και διαλύθηκε με την 34/1939 απόφαση του Πρωτοδικείου με την οποία έγινε μαζική διάλυση σωματείων του Πρωτοδικείου.

Σύμφωνα με την κατάσταση που βρίσκεται στη δεύτερη σελίδα του τυπωμένου καταστατικού οι ιδρυτές του σωματείου ήταν:

1. Δημήτριος Αγγελάκης (Τελειόφ Εμπ. Σχολής)
2. Αναστάσιος Γκούντας (βιομήχανος)
3. Δημήτριος Δάρης (Ηλεκτροτεχνίτης)
4. Ιωάννης Καραθάνος (Γραμματέυς)
5. Αθανάσιος Καπετανόπουλος (Επιχειρηματ.)
6. Απόστολος Κοϊμτζής (θερμαστής)
7. Απόστολος Μπάλιας (Εμποροράπτης)
8. Γεώργιος Μπίλης (εμποροϋπάλληλος)
9. Γρηγόριος Μήττας (έμπορος)

10. Γρηγόριος Μπέρσος (απόφ. Γυμνασίου)
11. Δημήτριος Πεχλιβάνος (έμπορος)
12. Γεώργιος Τύμης (απόφ. Εμπ/κής Σχολής)
13. Αναστάσιος Τσιώτης (σιδηρουργός)
14. Επαμεινώνδας Σιαρένος (λογιστής)
15. Βολφ Φοεκλένταρ (μηχανικός)
16. Γεώργιος Χρηστίδης (μηχανουργός)
17. Αθανάσιος Οικονόμου (εμποροϋπάλληλος)
18. Γεώργιος Παράσχης (απόφ. Γυμνασίου)

Το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο του Φιλικού Συλλόγου αποτελούνταν από τους Γεώργιο Τύμη, Πρόεδρο, Αναστάσιο Γκούντα Αντιπρόεδρο, Επαμεινώνδα Σιαρένο Ταμία, Γεώργιο Παράσχη Γραμματέα και τους Αναστάσιο Τσιώτη, Ιωάννη Καραθάνο και Γεώργιο Μπίλη μέλη.

Αναλυτικά το καταστατικό του σωματείου έχει ως εξής:

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Σκοπός του Σωματείου

Άρθρον 1^{ον}

Α') Η αρμονική ανάπτυξις και διάπλασις των σωματικών και πνευματικών δυνάμεων των μελών δια των ασκήσεων, παιδιών εν υπαίθρῳ, πρωτίστως εκδρομών και της εις τον φιλαθλητισμόν προπονήσεως αυτών ως και δια της εμπεδώσεως ηθικών αρχών ή αξιωμάτων και της εμπράκτου βιωτικής αυτών διαπαιδαγωγήσεως.

Β') Η υπεράσπισις παντός λογικού και δικαίου.

Γ') Η ηθική και ιδεαλιστική μόρφωσις του λαού και ιδίως του μένοντος εντός του στενοτέρου ορίζοντος του συνήθους βίου δια δημοσίων διαλέξεων, θεατρικών παραστάσεων, αναγνώσεως βιβλίων, περιοδικών στατιστικών και εφημερίδων.

Δ') Η εξοικείωσις παντός ατόμου προς την αδιάκοπτον εκπλήρωσιν του υγιούς καθήκοντος και την αναγνώρισιν της ανθρωπίνης αξίας ως και την αδέλφωσιν μεταξύ των ανθρώπων δια της νομιμοφροσύνης, δια του βίου του εγκρατούς και εντίμου.

Ε') Η οργάνωσις της χριστιανικής φιλανθρωπίας επί το κοινωνικώτερον και το συστηματικώτερον.

Στ') Η ίδρυσις λέσχης των μελών και η κατάρτι-

σις μανδολινάτας εξ αυτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Περί μελών

Άρθρον 2^{ον}

Πας έφηβος νέος αποδεχόμενος τον σκοπόν του Σωματείου δύναται να γίνει μέλος αυτού της εγκρίσει της πλειοψηφίας των μελών εν γενική συνεδρία.

Άρθρον 3^{ον}

Έκαστον μέλος του Σωματείου οφείλει να πληρώνει μηνιαίαν συνδρομήν δεκαπέντε δραχμών.

Άρθρον 4^{ον}

Πάντα τα μέλη του Σωματείου έχουν δικαίωμα ψήφου δηλ. και του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι.

Άρθρον 5^{ον}

Εκ των μελών θεωρούνται αντεπιστέλλοντα, τα εκτός της έδρας του Σωματείου κατοικούντα, και των οποίων καθήκον είναι η πιστή εκτέλεσις των εργασιών, τα οποίας ο Όμιλος ήθελεν θεωρήσει αναγκαίον να αναθέσει εις αυτά, έχουν δε τα δικαιώματα και τα αυτάς υποχρεώσεις, τας οποίας και πάντα τα μέλη.

Άρθρον 6^{ον}

Αρωγά μέλη καλούνται, οι εκ του εξωτερικού πληρώνοντες καθ' εξαμηνίαν δραχμάς εκατόν.

Άρθρον 7^{ον}

Πας όστις είτε ηθικώς είτε υλικώς συνετέλεσε εις την πλήρωσιν του σκοπού του Σωματείου, είτε ειργάσθη ή εργάζεται προς ευόδωσιν του σκοπού αυτού ανακηρύσσεται επίτιμον μέλος του Σωματείου.

Άρθρον 8^{ον}

Ουδενί των μελών επιτρέπεται να απουσιάξη κατά τας γενικάς συνεδριάσεις, δημοσίας διαλέξεις, εκδρομάς και θεατρικάς παραστάσεις του Ομίλου άνευ δικαιολογημένης αιτίας.

Άρθρον 9^{ον}

Ουδενί των μελών επιτρέπεται ν' αρνήται την εκτέλεσιν ανατιθεμένης αυτού εργασίας σκοπούσης την ευόδωσιν του Ομίλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Διοικήσις του Σωματείου

Άρθρον 10^{ον}

Το Σωματείον θα διοικηται υπό επταμελούς συμβουλίου εκλεγομένου εν γενική συνεδριάσει

διά μυστικής ψηφοφορίας και αποτελουμένου εκ Προέδρου, Αντιπροέδρου, Ταμίου, Γραμματέως και τριών Συμβούλων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Καθήκοντα Διοικητικού Συμβουλίου

Άρθρον 11^{ον}

Ο Πρόεδρος θα εκπροσωπή το Σωματείον ενώπιον πάσης αρχής Διοικητικής ή Δικαστικής και επί πασών των υποθέσεων του Σωματείου, επαγρυπνή επί της ακριβούς τηρήσεως των διατάξεων του Καταστατικού, συγκαλή τα μέλη εις τακτικάς ή εκτάκτους συνεδριάσεις και προεδρεύη αυτών, θέτη τα ζητήματα εις ψηφορίαν, ανακοινή τα αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου, δίδη τον λόγος εις τους ζητούντας και αφαιρή αυτόν από τους παρεκτρεπομένους, τους οποίους και επαναφέρη εις την τάξιν, διακόπη ή λύη την συνεδρίασιν, εξελέγχη, οσάκις ήθελε κρίνη αναγκαίον, μετά δύο άλλων μελών του Δοικ. Συμβουλίου, τα βιβλία του Ταμείου, εντέλλεται τα πληρωμάς, συνυπογράφη τα κεκυρωμένα πρακτικά των συνεδριών και πάντα τα έγγραφα και τον εν τέλει της εξαμηνίας ισολογισμόν κατά την αρχήν δε της επομένης περιόδου θα δίδη λόγον των επί της προεδρείας αυτού πεπραγμένων.

Άρθρον 12^{ον}

Ο Αντιπρόεδρος αναπληροί τον Πρόεδρον απουσιάζοντα.

Άρθρον 13^{ον}

Ο Γραμματέυς σφραγίζει και συνυπογράφει μετά του Προέδρου πάντα τα έγγραφα του Ομίλου, τηρεί την αλληλογραφίαν, συντάσσει τα πρακτικά και τον κατάλογον των μελών, των δωρητών, κτλ. και φυλάσσει τα αρχεία και την σφραγίδα του Σωματείου.

Άρθρον 14^{ον}

Ο Ταμίας είναι προσωπικώς υπεύθυνος δια την εμπιστευμένην εις αυτόν χρηματικήν περιουσίαν, εισπράττει τας συνδρομάς δια διπλοτύπων αποδείξεων, κρατεί βιβλία εσόδων και εξόδων και ουδεμίαν πληρωμήν θα εκτελή άνευ εντάλματος συνυπογεγραμμένου υπό του Προέδρου και του Γραμματέως.

Άρθρον 15^{ον}

Το Διοικητικόν Συμβούλιον καλούμενον υπό του Προέδρου, θα συνεδριάζη τακτικώς μεν κατά

δεκαπενθήμερον, εκτάκτως δε όταν ο Πρόεδρος θεωρεί το τοιούτον αναγκαίον ή όταν τρία των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου ζητήσουν τούτο παρά του Προέδρου.

Άρθρον 16^{ον}

Απαρτία του Διοικ. Συμβουλίου αποτελείται παρόντων τουλάχιστον τεσσάρων εκ των μελών, άπαντα δε τα ζητήματα λύνονται δια πλειοψηφίας, εν ισοψηφία δε βαρύνει η διπλή ψήφος του Προέδρου.

Άρθρον 17^{ον}

Όταν μέλος του Διοικ. Συμβουλίου απουσιάση εις τρεις κατά συνέχειαν τακτικές συνεδριάσεις αντικαθίσταται υπό του Διοικητικού Συμβουλίου.

Άρθρον 18^{ον}

Το Διοικ. Συμβούλιον λαμβάνει υπ' όψιν τας λογικάς αιτήσεις των μελών, αναθέτει εργασίας εις τα μέλη του Ομίλου, διαχειρίζεται την περιουσίαν του υπευθύνως, ζητεί πίστωσιν εν συνεδρία του Σωματείου και εν αρχή εκάστης περιόδου εχούσης διάρκειαν έξ μηνών το σχετικόν πρακτικόν όπερ συνυπογράφεται υπ' αμφοτέρων των Επιτροπών.

Άρθρον 19^{ον}

Εν τέλει εκάστης περιόδου ορίζεται υπό του Διοικ. Συμβουλίου εγκρίσει του Σωματείου εν γενική συνεδρίασει τριμελής εξελεγκτική επιτροπή προς εξέλεγκξιν της διαχειρίσεως ήτις ευρούσα πάντα εν τάξει συντάσσει ίδιον πρακτικό όπερ παραδίδει εις τον Πρόεδρον δια τα παραιτέρω.

Άρθρον 20^{ον}

Ο όμιλος έχει και Επιμελητήν της Λέσχης και της βιβλιοθήκης οριζόμενον υπό του Διοικ. Συμβουλίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Καθήκοντα μελών

Άρθρον 21^{ον}

Τα τακτικά μέλη οφείλουσι να παρευρίσκονται πάντοτε εις τας εν των δω άρθρω αναφερομένας συγκεντρώσεις και να εκπληρώσιν αυθορμητώς τας υποχρεώσεις των και να καταβάλλωσιν ανελλιπώς και τακτικώς τας συνδρομάς των.

Άρθρον 22^{ον}

Παν μέλος όπερ ήθελεν αποδειχθή αντιπράττον εις τον σκοπόν του Φιλικού Ομίλου διαγράφεται και ούτε πλέον επαναφέρεται.

Άρθρον 23^{ον}

Παν μέλος απουσιάζον κατά την Εορτήν του Φιλικού Ομίλου ήτις θα είναι τη 6^η Αυγούστου, αδικαιολογήτως, θέλει διαγραφή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

Γενικάί Διατάξεις

Άρθρον 24^{ον}

Αι γενικάί συνεδριάσεις των μελών του Ομίλου είναι τακτικά και έκτακτοι' και τακτικά μεν θα γίνωνται κατά δεκαπενθήμερον, έκτακτοι δε οσάκις ο Πρόεδρος κρίνη αναγκαίον, ή δέκα τουλάχιστον εκ των μελών προτείνωσι τούτο.

Άρθρον 25^{ον}

Απαρτία κατά τας Γενικάς Συνεδριάσεις θεωρείται παρόντων των 2/3 των μελών συμπεριλαμβανομένου και του Διοικητικού Συμβουλίου, εν περιπτώσει δε αποτυχίας της κατά την πρώτην συνεδρίασιν απαρτίας, αναβάλλεται αύτη εις επομένην οριζομένην υπό του Προέδρου, εν τη οποία θεωρείται απαρτία όσα μέλη και αν ευρίσκονται.

Άρθρον 26^{ον}

Κατά τας συνεδριάσεις συζητούνται τα της ημερησίας διατάξεως, γίνονται εκλογαί νέων μελών και κατόπιν έπονται αι επερωτήσεις των μελών.

Άρθρον 27^{ον}

Πόροι του Ομίλου είναι οι μηνιαία συνδρομαί των μελών, οι έκτακτοι εισφοραί και δωρεαί, το προϊόν των θεατρικών παραστάσεων και χοροεσπερίδων, αποφασιζομένων εν συνεδρίασει του Διοικητικού Συμβουλίου.

Άρθρον 28^{ον}

Ο Φιλικός Όμιλος θεωρείται διαλελυμένος, όταν τα μέλη αυτού περιορισθώσιν εις πέντε. Διαλυομένου δε του Ομίλου άπασα η περιουσία του περιέρχεται εις τους άπόρους ασθενείς.

Άρθρον 29^{ον}

Η περίοδος των εργασιών του Ομίλου είναι εξαμήνος, αρχομένη από της 20^{ης} Ιανουαρίου και λήγουσα την 20^η Ιουνίου.

Άρθρον 30^{ον}

Αι αρχαιρεσείαι του Ομίλου γίνονται δις του έτους ήτοι διάρκεια της υπηρεσίας των μελών του Διοικ. Συμβουλίου είναι εξαμήνος. Γίνονται δε αύται την 1^{ην} Φεβρουαρίου και την 1^{ην} Αυγούστου αφού προηγουμένως γίνη η εκλογή της εξελεγκτικής επιτροπής και η λογοδοσία του Διοικ. Συμβουλίου κατά τα σχετικά άρθρα.

Άρθρον 31^{ον}

Ο Φιλικός Όμιλος Ναούσης συνδέει φιλικές σχέσεις μετ' άλλων παρομοίων Σωματείων.

Άρθρον 32^{ον}

Πάσα πολιτική συζήτησις απαγορεύεται.

Άρθρον 33^{ον}

Η 6^η Αυγούστου εκάστου έτους ορίζεται ως ημέρα εορτής του Φιλικού Ομίλου ήτις και θα εορτάζεται καθ' ον τρόπον ο Όμιλος ήθελε νομίση εκάστοτε κατάλληλον.

Άρθρον 34^{ον}

Πας ο παρέχων 200 δραχμάς ή βιβλία ή αντικείμενα της αυτής αξίας, καλείται δωρητής. Ο παρέχων 500-1000 δραχμάς καλείται ευεργέτης. Ο παρέχων άνω των 1000 δραχμών καλείται μέγας ευεργέτης. Τα ονόματα των μεγάλων ευεργετών, των ευεργετών και των δωρητών εγγράφονται εν ιδιαίτέρω πίνακι ανηρτημένω εν τη αιθούση των Συνεδριάσεων και δημοσιεύονται δια του τύπου.

Άρθρον 35^{ον}

Ο Όμιλος έχει επίτιμον Πρόεδρον, όν εγκρίνει ένεκεν εξαιρετικών υπηρεσιών προς τον Όμιλον και όστις θα διευθύνη τας συνεδριάσεις οσάκις παρευρίσκεται εις την έδραν αυτού.

Άρθρον 36^{ον}

Ο Φιλικός Όμιλος έχει σφραγίδα φέρουσα εντός αυτής τας λέξεις:

ΦΙΛΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

χειραψίαν και το έτος ίδρυσης 1925

Άρθρον 37^{ον}

Το Καταστατικόν δύναται να τροποποιηθή μετά πάροδον δύο ετών τη αιτήσκει του 1/2 των τακτικών μελών.

Άρθρον 38^{ον}

Το παρόν Καταστατικόν ανεγνώσθη και εψηφίσθη παρά της Γεν. Συνελεύσεως των μελών εν τη πρώτη συνεδρία τη γενομένη την 1^{ην} Φεβρουαρίου 1925 εις το πρώτον δε εκλεγθησόμενον Διοικ. Συμβούλιο ανετέθη να υπογράψη το καταστατικόν τούτο και να μεριμνήση περί της κατά τον νόμον 281 «περί σωματείων» αναγνώρισεως αυτού.

Εν Ναούση τη 1^η Φεβρουαρίου 1925

Ο Πρόεδρος **Γεώργιος Τύμης**

Ο Αντιπρόεδρος **Αναστάσιος Γκούντας**

Ο Ταμίας **Επαμεινώνδας Σιαρένος**

Ο Γραμματεύς **Γεώργιος Παράσχος**

Οι Σύμβουλοι **Αναστάσιος Τσιώτης, Ιωάννης Καραθάνος, Γεώργιος Μπίλης**

Δυστυχώς δεν έχουμε πληροφορίες για τη δράση του Φιλικού Ομίλου και ποιες από τις προβλεπόμενες δραστηριότητες για την υλοποίηση του σκοπού του πραγματοποίησε. Ευχαρίστως το περιοδικό μας θα δημοσιεύσει σχετικές πληροφορίες, εάν κάποιος από τους φίλους και φίλες του, που γνωρίζουν σχετικά, έχει την καλοσύνη να μας γράψει.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η δεκαετία του '20 χαρακτηρίζεται από έντονο ενδιαφέρον για πολιτιστική δράση των Ναουσαίων. Το δείχνει δημιουργία των σωματείων που δημιουργήθηκαν την περίοδο αυτή με αντικείμενο κοινωνικούς και πολιτιστικούς σκοπούς.

Το 1924, ένα χρόνο πριν την ίδρυση του Φιλικού Ομίλου, ιδρύεται ο «**Σύλλογος Φίλοπρόδων Ναούσης η Αθηνά**» ενώ το 1926 καταγράφεται και ο «**Φίλοπροοδευτικός σύλλογος νέων Ναούσης η Αθηνά**». Ως σκοπός και των δύο σωματείων αναφέρεται η «**ηθική και διανοητική ανάπτυξις**», και προστίθεται με τον δεύτερο και η «**σύστασις μουσικής σχολής**». Σχετική σημείωση στον κάθε σύλλογο παραπέμπει στον άλλο, και πιθανολογείται ότι πρόκειται για τον ίδιο σύλλογο που τροποποιεί το καταστατικό του. Πάντως, δεδομένου ότι η «Αθηνά» ιδρύθηκε ένα χρόνο πριν τον Φιλικό Όμιλο με, όπως φαίνεται, παρόμοιο σκοπό, θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον να γινόταν η σύγκριση των δύο καταστατικών, από τα οποία πιθανόν να προέκυπτε ο λόγος γιατί δημιουργήθηκε μέσα σ' ένα χρόνο δεύτερο σωματείο με παρόμοιους σκοπούς. Υπάρχουν διαφορές σε βασικές αντιλήψεις, ή μήπως με την τροποποίηση της Αθηνάς το 1926 και την προσθήκη και της σύστασης μουσικής σχολής απορροφήθηκαν στην πράξη και τα μέλη του Φιλικού Ομίλου, δεδομένου ότι η Αθηνά υπήρχε ως σωματείο μέχρι το 1960.

Στη δεκαετία του '20 ιδρύθηκε και ο «**Μουσικός Σύλλογος Νέων ο Ορφεύς**», ο οποίος συστάθηκε το 1928 (αριθ. Απόφασης 61/17-3-1928).

Με την εγκατάσταση των προσφύγων στη Νά-

ουσα και τα γύρω χωριά, έκαναν την εμφάνισή τους και οι σύλλογοι των προσφύγων, οι οποίοι επεδίωκαν όχι μόνο να οργανώσουν και να βελτιώσουν τις συνθήκες της καθημερινής διαβίωσης, αλλά και να διατηρήσουν την πολιτιστική τους ταυτότητα. Έτσι, το 1927 ιδρύθηκε ο «Φύλεκ-παιδευτικός Σύλλογος Ναούσης «ο Κυριακίδης»(1) ο σκοπός του οποίου ήταν «η εγκαθίδρυσις Αναγνωστηρίου και βιβλιοθήκης προς ηθικήν και πνευματικήν ανάπτυξιν των μελών». Προσφυγικός είναι και ο πρώτος σύλλογος σωματικής αγωγής που ιδρύθηκε στη Νάουσα: Είναι ο «Γυμναστικός Σύλλογος Ποντίων «Ακρίτας»(2), ο οποίος διατηρούσε και καλλιτεχνικό τμήμα και θεατρική ομάδα. Η ίδρυσή του επικυρώθηκε με την υπ' αριθ. 129/23-5-1928 απόφαση του Πρωτοδικείου.

Τέλος, στις αρχές της δεκαετίας του '30 ιδρύονται ο «Βυζαντινός Μουσικός Σύλλογος Ναούσης Ιωάννης ο Δαμασκηνός (1933) και ο «Σύλλογος Αποφοίτων Γυμνασίου Ναούσης «Αναστάσιος Μιχαήλ ο Λόγιος» (1931), οποίος φέρεται να έχει διαλυθεί και αυτός λόγω αδρανείας το 1939, μαζί με τους άλλους συλλόγους, επανιδρύθηκε όμως το 1952 και έχει έκτοτε συνεχή δραστηριότητα μέχρι σήμερα, υπό τροποποιημένη από το 1994 επωνυμία, ως «Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας Αναστάσιος Μιχαήλ ο Λόγιος», υπεύθυνος για την έκδοση του παρόντος περιοδικού.

Σημειώσεις

1. Αν. Περισοράτη, «Τα Σωματεία της Νάουσας 1914-1939», Νάουσα 19^{ος}-20^{ος} αιώνας, Εκδ. Πολιτιστικής Εταιρείας Νάουσας Αναστάσιος Μιχαήλ ο Λόγιος, σελ 248
2. *ibid*

Η ΓΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Η αξία του ΕΓΩ

του Μερκούρη Γιάντση

*«Όταν οι άνθρωποι θέλουν να σε κάνουν να πονείς
μπορούνε με χίλιους τρόπους»
Στίχος αυτόχειρος ποιητή εν Πρεβέζη.
Στίχος αναμφιβόλως και αβλεπί αληθής.*

*Πόσο πολύ μπορεί να υπερέχει το ΕΓΩ;
Το ΕΣΥ ή το ΕΜΕΙΣ εκμηδενίζονται.
Η προσωπική ευημερία και ικανοποίηση
αποτελεί αξία
ισχυρή και διαχρονική.
Η δική μας σιγουριά, ο πόνος των άλλων.
Εμείς να είμαστε καλά.*

*Ενίοτε οι ειλημμένες αποφάσεις
είναι για το καλό τους.
Γνωρίζεις άφρονα άνθρωπε το καλό του
άλλου
καλύτερα απ' τον ίδιο;
Ποιος είσαι; Ο Θεός;*

*Φτηνές και ανίσχυρες προφάσεις
για να μας πονέσουν και να μας πληγώσουν.
Αλλάζουν οι άνθρωποι; Εξαρτάται...*

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ

του Νικολάου Κύρου
Γεωλόγου - εκπαιδευτικού

Ενα από τα μεγαλύτερα οικολογικά προβλήματα, που αντιμετωπίζει εδώ και χρόνια η πόλη μας είναι η διάθεση των απορριμμάτων της. Ο σκουπιδότοπος που ακόμη λειτουργεί στην περιοχή Πλακένια, κοντά στον αρχαιολογικό χώρο της Σχολής του Αριστοτέλη αποτελεί μια πολύ επικίνδυνη εστία ρύπανσης για ολόκληρη την επαρχία μας. Τα σκουπίδια που συγκεντρώνονται στη χωματερή μπορούν να ρυπάνουν τα υπόγεια νερά και τακτικά η ανάφλεξή τους μας δηλητηριάζει με τις καρκινογόνες διοξίνες, οι οποίες εκπέμπονται από τα καμένα πλαστικά. Ελπίζουμε ότι ο νέος Χώρος Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων που πρόκειται να δημιουργηθεί στο νομό μας, εφόσον λειτουργεί σωστά, να λύσει το μεγάλο πρόβλημα που αντιμετωπίζει όχι μόνο η Νάουσα, αλλά σχεδόν ολόκληρη η Ημαθία.

Για να αντιμετωπιστεί το μεγάλο πρόβλημα των σκουπιδιών απαιτείται πρώτα μείωση του όγκου τους. Αυτή επιτυγχάνεται με συνεργασία δημοτών – καταναλωτών και τοπικής αυτοδιοίκησης. Ο ευαίσθητος και συνειδητός καταναλωτής αγοράζει προϊόντα χωρίς περιττές συσκευασίες. Γνωρίζει καλά ότι συνήθως οι όμορφες συσκευασίες λειτουργούν σε βάρος του περιεχομένου, εφόσον σκοπός τους είναι να τραβήξουν την προσοχή του καταναλωτή και να καλύψουν το προϊόν κατώτερης ποιότητας που περικλείουν, όμως ο καταναλωτής πληρώνει τις συσκευασίες για να τις πετάξει και έτσι να γεμίσει πιο γρήγορα τον σκουπιδότοπο. Προτιμά επίσης τις εφημερίδες και τα περιοδικά που έχουν μικρό όγκο και πολύ περιεχόμενο. Πολλά «άχρηστα» χαρτιά μπορούμε να τα χρησιμοποιούμε είτε για σημειώσεις (στην άγραφη σελίδα), είτε για συσκευασίες.

Η ανακύκλωση αποτελεί μια πολύ απλή αλλά

ίσως την πιο σπουδαία οικολογική διαδικασία, εφόσον με αυτήν περιορίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό ο όγκος των σκουπιδιών και παράλληλα εξοικονομούνται φυσικοί πόροι (μέταλλα, πετρέλαιο κ.λ.π.) και ενέργεια. Όταν σε ένα δήμο λειτουργούν σωστά τα προγράμματα ανακύκλωσης τότε έχουμε περιορισμό των σκουπιδιών και μεγάλο περιβαλλοντικό όφελος.

1. Χαρτί

Συνήθως όταν μιλάμε για ανακύκλωση, ο νους μας πρώτα πάει στην ανακύκλωση του χαρτιού, η οποία ίσως ξεκίνησε πρώτη. Μην ξεχνάμε τους γραφικούς «ρακοσυλλέκτες», αυτούς που περνούν ακόμη από τα καταστήματα και συγκεντρώνουν το άχρηστο χαρτί, το οποίο στη συνέχεια μεταφέρουν και πουλάνε σε εργοστάσια

χαρτοποιίας, που λειτουργούν ακόμη στη χώρα μας. Βέβαια οι παλιοί θυμούνται ότι κάποτε μπορούσαμε να πουλήσουμε παλιές εφημερίδες στο μανάβη ή τον ψαρά της γειτονιάς για να συσκευάσει τα προϊόντα του, τότε που ακόμη δεν είχαν κάνει τόσο έντονη την εμφάνισή τους οι πλαστικές σακούλες.

Το χαρτί λοιπόν σήμερα αποτελεί περίπου το 15 – 25% των σκουπιδιών μας. Κάθε χρόνο στην Ελλάδα καταλήγουν στις χωματερές περίπου 500.000 τόνοι χαρτιού, από τους οποίους οι 448.000 τόνοι είναι υλικά συσκευασίας, δηλαδή προορίζονται κατευθείαν για τα σκουπίδια, δεν χρησιμοποιούνται σε τίποτε. Όμως για την παραγωγή αυτού του «άχρηστου» χαρτιού κόβονται κάθε χρόνο 5,3 εκατομμύρια δένδρα και δαπανώνται τεράστια ποσά ενέργειας, νερού κ.λ.π.

Το μεγαλύτερο μέρος από τα άχρηστα χαρτιά μπορεί να ανακυκλωθεί. Μετά τη συλλογή τους χωρίζονται σε διάφορες ποιότητες. Τα βιβλία αποτελούν την πρώτη ποιότητα ενώ δεύτερη ποιότητα είναι οι εφημερίδες, τα περιοδικά και τα χαρτόνια. Στο εργοστάσιο ανακύκλωσης, πρώτα γίνεται η μετατροπή του χαρτιού σε πολτό με την προσθήκη νερού. Συνήθως προστίθενται λίγες ίνες ξύλου για να ενδυναμώσει το μείγμα. Κατόπιν ο πολτός στεγνώνεται, μετατρέπεται σε μπάλες και προωθείται στην κατασκευή χαρτιού.

Σήμερα στην Ελλάδα ανακυκλώνεται περίπου το 30% του χρησιμοποιούμενου χαρτιού. Σ' αυτό βοηθούν κυρίως οι Δήμοι με τα σχετικά προγράμματα ανακύκλωσης που εφαρμόζουν, οι ρακοσυλλέκτες, τα σχολεία και η Εταιρία Ανακύκλωσης Συσκευασιών (μπλε κάδοι). Ασφαλώς με την καλύτερη οργάνωση μπορεί να αυξηθεί το ποσοστό ανακύκλωσης και φυσικά τα πολλά οφέλη που τη συνοδεύουν. Με την ανακύκλωση του χαρτιού εξοικονομούμε περίπου το 23 – 77% της ενέργειας, που θα χρειαζόμασταν εάν το παρασκευάζαμε από φυσικές πρώτες ύλες (ξύλο-πολτό). Επίσης έχουμε μείωση της ρύπανσης του αέρα κατά 75%, μείωση της ρύπανσης του νερού κατά 35% και εξοικονόμηση νερού κατά 58%. Η ανακύκλωση ενός τόνου χαρτιού ισοδυναμεί με εξοικονόμηση 15 – 20 δένδρων (4 τόνοι ξύλου), 30 κυβικών μέτρων νερού και 230 κιλών πετρελαίου. Μάλιστα εάν λάβουμε υπόψη ολόκληρο

τον κύκλο παραγωγής και διάθεσης του χαρτιού, τότε σε έναν τόνο ανακυκλωμένου χαρτιού εξοικονομούνται περίπου 800 κιλά πετρελαίου.

2. Αλουμίνιο

Το αλουμίνιο είναι ένα μέταλλο, που ξεκίνησε την παραγωγή του στον 20ό αιώνα, διότι η μεταλλουργία του απαιτεί μεγάλα ποσά ηλεκτρικής ενέργειας. Σήμερα χρησιμοποιείται πάρα πολύ, λόγω των πολλών και σπουδαίων ιδιοτήτων του. Είναι ελαφρύ, δεν σκουριάζει εύκολα και μπορεί να γίνει λεπτά ελάσματα. Από αλουμίνιο είναι κατασκευασμένα κουφώματα, οικιακά σκεύη ακόμη και ο σκελετός αεροπλάνων, αυτοκινήτων κ.λ.π. Επίσης τα τελευταία χρόνια χρησιμοποιούνται κατά κόρον τα αλουμινόκουτα, μέσα στα οποία συσκευάζονται αναψυκτικά και ποτά, διότι είναι ανθεκτικά, μεταφέρονται εύκολα και παγώνουν γρήγορα. Το αλουμίνιο αποτελεί το 0,6% του βάρους των απορριμμάτων, όμως ο όγκος

του είναι κατά πολύ μεγαλύτερος, διότι είναι ένα πολύ ελαφρύ μέταλλο.

Το αλουμίνιο παράγεται από ένα μετάλλευμα, το οποίο βρίσκεται στη γη σε περιορισμένες ποσότητες. Πρόκειται για τον βωξίτη, ένα κοκκινωπό ορυκτό (λόγω των προσμίξεων σιδήρου κ.λ.π.), που δημιουργήθηκε με τις γεωλογικές διεργασίες, οι οποίες συντελέστηκαν στο φλοιό της γης τα τελευταία εκατομμύρια χρόνια. Η χώρα μας διαθέτει πλούσια κοιτάσματα βωξίτη, κυρίως στη Στερεά Ελλάδα, στα βουνά Παρνασσός και Γκιώνα, όμως η παραγωγή αλουμινίου είναι αρκετά μικρή, λόγω της ακριβής ηλεκτρικής

ενέργειας. Το μεγαλύτερο μέρος του Βωξίτη μας εξάγεται ακατέργαστο.

Το πολύτιμο μέταλλευμα, τα μεγάλα ποσά ενέργειας που απαιτούνται για την μεταλλουργία του καθώς και η ατμοσφαιρική ρύπανση και η αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος που συντελείται στις περιοχές των μεταλλείων, κάνουν επιτακτική την ανάγκη ανακύκλωσης του αλουμινίου. Η ανακύκλωση αλουμινίου είναι μια από τις πιο προσοδοφόρες οικονομικά και περιβαλλοντικά λύσεις. Από την ανακύκλωση ενός τόνου αλουμινίου εξοικονομούνται περισσότεροι από 4 τόνοι βωξίτη, 500 κιλά σόδας, 100 κιλά ασβεστόλιθου, 700 κιλά καυσίμου (πετρέλαιο ή κάρβουνο), 25 κιλά κρύουλιθου και 25 κιλά φθοριούχου αλουμινίου, που απαιτούνται για τη μεταλλουργία του από τη φυσική πρώτη ύλη. Με την ανακύκλωση του αλουμινίου επιτυγχάνεται μείωση της χρήσης ενέργειας 90 – 97%, μείωση της ρύπανσης του αέρα κατά 95% και μείωση της ρύπανσης του νερού κατά 97%.

Στην Ελλάδα παράγονται 900 εκατομμύρια αλουμινένια κουτιά κάθε χρόνο. Το κάθε κουτί αλουμινίου είναι κατασκευασμένο από 18 g. αλουμινίου, τα οποία για να παραχθούν από το βωξίτη, χρειάστηκαν 0,8 KWh. Με την ηλεκτρική ενέργεια που απαιτείται για την παραγωγή τους μπορούν να καλυφθούν οι ανάγκες μιας πόλης 90.000 κατοίκων.

Σήμερα στη χώρα μας ανακυκλώνεται το 29% περίπου του αλουμινίου που χρησιμοποιείται. Εφόσον στην Ελλάδα η ηλεκτρική ενέργεια είναι πανάκριβη και η παραγωγή της ρυπαίνει σε πολύ μεγάλο βαθμό το περιβάλλον (ατμοηλεκτρικά εργοστάσια), καθίσταται πλέον αναγκαία πρώτα η μείωση της χρήσης του αλουμινίου και στη συνέχεια η αύξηση του ποσοστού ανακύκλωσής του.

3. Άλλα μέταλλα

Τα μέταλλα αποτελούν το 3 – 5% του βάρους των οικιακών απορριμμάτων. Από αυτά το αλουμίνιο, όπως αναφέραμε παραπάνω, είναι το μέταλλο με τη μεγαλύτερη και πιο προσοδοφόρα ανακύκλωση. Τα υπόλοιπα παρουσιάζουν ορισμένα προβλήματα. Το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι το ότι οι περισσότερες συσκευές, μηχανές

κ.λ.π. που πετιούνται στα σκουπίδια αποτελούνται όχι από καθαρά μέταλλα, αλλά από κράματά τους και έτσι είναι λίγο δύσκολη τόσο η ποιοτική ανάλυσή τους, όσο και η μεταλλουργία τους. Αντίθετα είναι εύκολη η ανακύκλωση υπολειμμάτων μεταλλουργικών βιομηχανιών, όπου είναι γνωστή η σύνθεσή τους. Εκτός από το αλουμίνιο, άλλα μέταλλα που ανακυκλώνονται είναι ο μόλυβδος (πολύ επικίνδυνος για το περιβάλλον) που υπάρχει σε σωλήνες, μπαταρίες, χημικές βαφές κ.λ.π., ο χρυσός από κοσμήματα, χρήματα, πρόσθετα δόντια και άλλα πολύτιμα αντικείμενα, το ασήμι επίσης από κοσμήματα, χημικές ουσίες που χρησιμοποιούνται στη φωτογραφική κ.λ.π., ο ψευδάργυρος από μπαταρίες, κονσέρβες ή κράματά του (μπρούντζος) και φυσικά τα κράματα του σιδήρου, κυρίως ο χάλυβας που υπάρχει σε πολλά οικοδομικά υλικά.

4. Γυαλί

Το γυαλί θεωρείται πιο καθαρό υλικό και δεν δημιουργεί σοβαρά προβλήματα. Όμως και τα γυαλίνα αντικείμενα (κυρίως συσκευασίες) όταν ανακυκλώνονται μας προσφέρουν τόσο εξοικονόμηση ενέργειας και φυσικών πόρων, όσο και μείωση των σκουπιδιών.

Το γυαλί είναι ένα υλικό πολύ γνωστό ακόμη και από την αρχαιότητα. Υπάρχουν φυσικά γυαλιά, δηλαδή ορυκτά που έχουν την υφή και τις ιδιότητες του γυαλιού, όπως π.χ. ο οψιδιανός. Αυτά είναι ηφαιστειακής προελεύσεως και τα συναντούμε άφθονα σε ηφαιστειογενή νησιά μας, όπως π.χ. η Μήλος. Μάλιστα οι αρχαίοι Έλληνες από τους προϊστορικούς χρόνους εμπορεύονταν

τα ορυκτά αυτά, τα οποία χρησιμοποιούσαν για την κατασκευή όπλων και ειδών καθημερινής χρήσης.

Όμως και το γυαλί, που γνωρίζουμε, άρχισε την παρασκευή του πριν τρεις χιλιετίες στην αρχαία Αίγυπτο και τη Μεσοποταμία. Τα πρώτα γυάλινα αντικείμενα ήταν κυρίως κοσμήματα ή μικρά δοχεία, που χρησιμοποιούνταν για την αποθήκευση αρωμάτων. Ανθιση της υαλοργιάς είχαμε επίσης στη Ρώμη και το Βυζάντιο. Κατά τον Μεσαίωνα το γυαλί, σε διάφορα χρώματα, χρησιμοποιήθηκε για την κατασκευή των περίφημων βιτρό που διακοσμούν ακόμη τις εκκλησίες.

Σήμερα το γυαλί χρησιμοποιείται για την κατασκευή οικιακών σκευών (ποτήρια, πιάτα) μπουκαλιών, βάζων και υαλοπινάκων. Ακόμη έχουμε ειδικά γυαλιά που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή οπτικών ειδών (φακοί κ.λ.π.), οπτικών ινών, υαλοβάμβακα κ.λ.π.

Το απλό γυαλί παρασκευάζεται από φθηνά υλικά, όπως η άμμος (χαλαζίας), ο ασβεστόλιθος (ανθρακικό ασβέστιο) και η σόδα (ανθρακικό νάτριο). 1.100 κιλά ακατέργαστων υλικών μας δίνουν 1.000 κιλά γυαλί. Τα ακριβά κρύσταλλα έχουν πρόσθετα στοιχεία π.χ. μόλυβδο, ενώ τα πυρέξ περιέχουν βόριο. Τα υλικά αυτά λοιπόν λιώνουν σε υψηλές θερμοκρασίες και κατόπιν μπαίνουν σε καλούπια για να πάρουν το σχήμα που θέλουμε. Τα κρύσταλλα δημιουργούνται χειροποίητα από ειδικούς τεχνίτες.

Εκτός από την φθηνή πρώτη ύλη, τα γυαλιά έχουν και άλλα πλεονεκτήματα, όπως: πλένονται εύκολα και διατηρούν την καθαρότητά τους, δεν

απορροφούν και δεν επηρεάζονται από χημικές ουσίες, είναι διαυγή και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την κατασκευή υαλοπινάκων και οπτικών υλικών. Επίσης χρωματίζονται εύκολα και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την κατασκευή βιτρό και άλλων έργων τέχνης. Το μειονέκτημα του γυαλιού είναι η ευαισθησία του. Σπάει εύκολα και μπορεί να προκαλέσει τραυματισμούς.

Σήμερα το γυαλί αποτελεί περίπου το 9% των απορριμμάτων μας. Κάθε χρόνο πετάμε 28 δισεκατομμύρια μπουκάλια και βάζα. Στις χωματερές τα γυάλινα αντικείμενα καταλαμβάνουν μεγάλο όγκο και δεν αποσυντίθενται. Είναι αδρανή υλικά, δεν εκλύουν επικίνδυνες ουσίες, όμως μπορούν να αποτελέσουν υλικά για επικίνδυνους τραυματισμούς των πουλιών και άλλων ζώων που συχνάζουν στις χωματερές. Γιαυτό καλό είναι και τα γυάλινα αντικείμενα να ανακυκλώνονται.

Η ανακύκλωση των γυάλινων συσκευασιών (μπουκάλια, βάζα κ.λ.π.) ξεκινάει με την τοποθέτησή τους στον ειδικό μπλε κάδο. Κατόπιν γίνεται διαχωρισμός ανάλογα με το χρώμα, αφαίρεση ετικετών, πωμάτων και άλλων ξένων υλικών και τελικά άλεσμα. Στη συνέχεια η σκόνη γυαλιού λιώνει σε ειδικά καμίνια και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την κατασκευή νέων συσκευασιών.

Με την ανακύκλωση του γυαλιού μειώνουμε τα σκουπίδια και κερδίζουμε ενέργεια. 1.000 κιλά ανακυκλωμένου γυαλιού εξοικονομούν 12 κιλά πετρέλαιο. Στη χώρα μας ανακυκλώνονται περίπου 45.000 τόνοι γυαλιών κάθε χρόνο αν και οι συνολικές ανάγκες είναι της τάξεως των 170.000 τόνων ετησίως. Ασφαλώς μπορούμε πολλές γυάλινες συσκευασίες (μπουκάλια, βάζα) να τις ξαναχρησιμοποιήσουμε για αποθήκευση τροφών ή να τις επιστρέψουμε στα σούπερ μάρκετ. Μια φιάλη πολλαπλής χρήσης συνήθως γεμίζει 6 φορές το χρόνο, ενώ η μέση διάρκεια ζωής της είναι περίπου 5 χρόνια.

Το γυαλί λοιπόν είναι μια καθαρή και οικολογική συσκευασία, που μπορούμε να τη χρησιμοποιούμε επανειλημμένα και όποια πλέον δεν χρειαζόμαστε την καθαρίζουμε καλά και κατόπιν την τοποθετούμε στον κάδο ανακύκλωσης.

5. Πλαστικά

Τα πλαστικά ήταν μια από τις μεγαλύτερες

ανακαλύψεις του 20^{ου} αιώνα, διότι περιόρισαν τη χρήση φυσικών πρώτων υλών (μέταλλα, ξύλο κ.λ.π.) και χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή πολλών υλικών με πολύ μικρό κόστος. Σήμερα το πλαστικό το συναντούμε σε διάφορες μορφές, από την κατασκευή συσκευασιών (μπουκάλια, δοχεία φαγητού κ.λ.π.), μέχρι την κατασκευή ρούχων (νάylon, βισκόζη, ακρυλικό) ακόμη και συνθετικών μοσχευμάτων. Όμως η υπέρμετρη χρήση προκαλεί πολλά προβλήματα. Διότι τα πλαστικά προέρχονται από πολύτιμες ορυκτές πρώτες ύλες όπως π.χ. το πετρέλαιο, δύσκολα διασπώνται στη φύση (χρειάζονται περισσότερο από 500 χρόνια), κάνουν μεγάλο κακό στους οργανισμούς και πολύ δύσκολα ανακυκλώνονται.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα δημιουργείται με τα εκατομμύρια πλαστικά μπουκάλια νερού και τα δισεκατομμύρια πλαστικών σακούλων που πετάμε καθημερινά. Υπολογίζεται ότι κάθε χρόνο χρησιμοποιούνται στον κόσμο περισσότερες από ένα τρισεκατομμύριο πλαστικές σακούλες, εφόσον καθημερινά ο καθένας μας χρησιμοποιεί για τα ψώνια του τουλάχιστον μια σακούλα. Από αυτές φυσικά οι περισσότερες καταλήγουν στα σκουπίδια, εφόσον λιγότερο από το 1% των πλαστικών τσαντών ανακυκλώνονται. Κοστίζει περισσότερο να ανακυκλώσει κανείς μια τσάντα παρά να παράγει μια καινούρια.

Ένας μεγάλος όγκος από τις σακούλες αυτές καταλήγει στις θάλασσες, είτε μέσω των υπονόμων, είτε από τα πλοία. 100 δισεκατομμύρια τόνοι πλαστικού ρυπαίνουν τις θάλασσες και αποτελούν το 90% της θαλάσσιας ρύπανσης. Τα πλοία που διέσχισαν τους ωκεανούς πετούν στο νερό περίπου 3.500 τόνους πλαστικού ετησίως. Εάν ρίξουμε μια ματιά στις παραλίες τους χειμερινούς μήνες θα συναντήσουμε πλαστικά μπουκάλια και σακούλες με φίρμες απ' όλα τα μήκη και πλάτη του κόσμου. Οι πλαστικές σακούλες αποτελούν το 10% των σκουπιδιών που ξεβράζονται στην Αμερικανική ακτογραμμή.

Δυστυχώς οι πλαστικές σακούλες με τη θάλασσα σκορπίζονται σ' ολόκληρο τον κόσμο, από την Ανταρκτική μέχρι τον Αρκτικό Ωκεανό, και δημιουργούν πολλά προβλήματα στους οργανισμούς. Πολλά πουλιά πνίγονται βάζοντας το κεφάλι τους μέσα στις σακούλες, άλλοι σπάνιοι

θαλάσσιοι οργανισμοί (φώκιες, χελώνες κ.λ.π.) καταπίνουν κομμάτια από τις σακούλες και δηλητηριάζονται. Το 98% των θαλασσοπουλίων της Ευρώπης έχει 35 κομμάτια πλαστικού στο στομάχι του. Ιδιαίτερα επικίνδυνες αποδεικνύονται τελικά και οι φωτοδιασπώμενες σακούλες, διότι η διάσπασή τους δημιουργεί τοξικές ουσίες, θανατηφόρες για τους οργανισμούς.

Σε πολλές χώρες, ακόμη και στην Αφρική και την Ασία, έχει ήδη απαγορευτεί η χρήση των πλαστικών σακούλων. Σε άλλες χώρες οι πλαστικές σακούλες είτε χρεώνονται στα Σούπερ μάρκετ είτε φορολογούνται, ώστε ο καταναλωτής να περιορίσει τη χρήση τους. Ήδη στην Ευρώπη και την Αμερική οι περισσότεροι σύγχρονοι καταναλωτές χρησιμοποιούν πάνινες σακούλες πολλών χρήσεων, οι οποίες πωλούνται στα σούπερ μάρκετ ή διατίθενται από καταναλωτικές και οικολογικές οργανώσεις. Έτσι προστατεύουμε το περιβάλλον και κάνουμε οικονομία στο πετρέλαιο, που αποτελεί την πρώτη ύλη για την παρασκευή του πλαστικού. Η Κίνα θα γλιτώσει 37 εκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου κάθε χρόνο χάρη στην απαγόρευση των δωρεάν πλαστικών τσαντών.

Στη χώρα μας, την εποχή που ξεκινούμε τις οικονομικές θυσίες, καλό θα είναι μαζί με τις άλλες οικονομίες, να κάνουμε και οικονομία στις πλαστικές σακούλες. Δεν είναι ντροπή...

6. Μπαταρίες

Οι μπαταρίες είναι συσκευές, οι οποίες μετατρέπουν τη χημική ενέργεια σε ηλεκτρική. Η πρώτη μπαταρία κατασκευάστηκε από τον μεγάλο φυσικό Α. Βόλτα πριν δύο αιώνες και είχε αρκετά μεγάλες διαστάσεις. Σήμερα έχουμε μπα-

ταρίες πολλών ειδών, μεγεθών και σχημάτων κατάλληλες για τη λειτουργία πολλών ηλεκτρικών συσκευών, κινητών τηλεφώνων, ιατρικών συσκευών (ακουστικών βαρηκοΐας κ.λ.π.), αυτοκινήτων κ.λ.π.

Όλες οι μπαταρίες περιέχουν διάφορες χημικές ουσίες, πολλές από τις οποίες είναι τοξικές και δημιουργούν σοβαρότατα προβλήματα στο περιβάλλον όταν πετιούνται ανεξέλεγκτα στις χωματερές. Οι απλές μπαταρίες περιέχουν άνθρακα, ψευδάργυρο και χλώριο, ενώ οι αλκαλικές, που έχουν μεγαλύτερη διάρκεια ζωής, περιέχουν μαγγάνιο. Οι μπαταρίες των φορητών τηλεφώνων έχουν λίθιο, ενώ οι μικρές μπαταρίες των ρολογιών περιέχουν άργυρο. Οι μπαταρίες των ακουστικών βαρηκοΐας περιέχουν τον επικίνδυνο υδράργυρο και οι μπαταρίες των αυτοκινήτων τον βλαβερό μόλυβδο.

Οι επαναφορτιζόμενες μπαταρίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν πολλές φορές και έτσι να κάνουμε μεγάλη οικονομία και να μην επιβαρύνουμε με σκουπίδια το περιβάλλον, όμως περιέχουν πολύ βλαβερά χημικά στοιχεία, όπως π.χ. το κάδμιο.

Όταν λοιπόν πετούμε τις μπαταρίες στις χωματερές, οι επικίνδυνες χημικές ουσίες είτε διεισδύουν στο έδαφος και ρυπαίνουν τους υδροφόρους ορίζοντες, δηλαδή το νερό που πίνουμε, είτε τρώγονται από οργανισμούς, που με τη σειρά τους δηλητηριάζονται ή συγκεντρώνουν τις ουσίες αυτές στους ιστούς τους και στη συνέχεια με την τροφική αλυσίδα καταλήγουν πάλι σε εμάς. Πολλές αρρώστιες του νευρικού, του αναπαραγωγικού και κυκλοφορικού συστήματος, μερικές

μάάλιστα κληρονομικές, οφείλονται σ' αυτές τις ουσίες. Έχει αποδειχτεί ότι πολλές αλλεργίες, πονοκέφαλοι, στειρότητα, ακόμη και καρκίνοι έχουν ως αιτία τον υδράργυρο, τον μόλυβδο και το κάδμιο.

Σήμερα παγκοσμίως παράγονται κάθε χρόνο περίπου 10 δισεκατομμύρια μπαταρίες. Στην Ελλάδα η παραγωγή μπαταριών φθάνει τα 78 εκατομμύρια, που αντιστοιχούν σε 2.000 τόνους.

Τα τελευταία χρόνια η εταιρία ΑΦΗΣ ανέλαβε στη χώρα μας τη συγκέντρωση και ανακύκλωση των μπαταριών. Σίγουρα έχουμε δει όλοι σε καταστήματα, σχολεία, σούπερ μάρκετ τους γνωστούς μικρούς διαφανείς κυλινδρικούς κάδους, όπου ο καθένας μας μπορεί να πετάξει τις χρησιμοποιημένες μπαταρίες. Δεν επιτρέπεται να τις πετάμε ούτε στα σκουπίδια, ούτε στους μπλε κάδους, όπου συγκεντρώνονται οι συσκευασίες.

Όπως μας διαβεβαιώνουν οι αρμόδιοι της ΑΦΗΣ σήμερα στη χώρα μας συγκεντρώνονται αρκετά μεγάλες ποσότητες μπαταριών. Στόχος τους είναι η συγκέντρωση 550 τόνων ετησίως. Οι μπαταρίες στη συνέχεια ανακυκλώνονται και έτσι απαλλάσσουμε το περιβάλλον από επικίνδυνα τοξικά. Επίσης έχουμε μεγάλο κέρδος σε ακριβές πρώτες ύλες (ασήμι, μόλυβδος, υδράργυρος κ.λ.π.) και σε ενέργεια.

Υποχρέωση όλων μας λοιπόν είναι πρώτα να αποφεύγουμε τη χρήση μπαταριών, δεύτερο να χρησιμοποιούμε επαναφορτιζόμενες μπαταρίες, όσο γίνεται με ακίνδυνα συστατικά, και τέλος, όταν οι μπαταρίες μας χαλάνε, να τις τοποθετούμε στους γνωστούς κάδους. Έτσι προστατεύουμε το περιβάλλον και την υγεία μας.

7. Ανακύκλωση Συσκευών

Πριν μερικά χρόνια οι ηλεκτρικές και πολύ περισσότερο οι ηλεκτρονικές συσκευές θεωρούνταν είδος πολυτελείας. Ήταν πανάκριβες και μόνο οι εύπορες οικογένειες είχαν την δυνατότητα να απολαμβάνουν τις ανέσεις, που παρέχουν αυτές. Σήμερα η άνοδος του βιοτικού επιπέδου, η αλματώδης ανάπτυξη της τεχνολογίας και ο μεγάλος ανταγωνισμός των εταιριών βοήθησαν στη μείωση των τιμών των ηλεκτρικών και κυρίως των ηλεκτρονικών προϊόντων. Κάποτε επίσης μπορούσαμε να επιδιορθώσουμε τις διάφορες

συσκευές ενώ σήμερα δεν συμφέρει η επιδιόρθωσή τους, διότι πολλές φορές τα ανταλλακτικά είναι δυσεύρετα και πολύ πιο ακριβά από ολόκληρη τη συσκευή. Μάλιστα καθημερινά βγαίνουν στην αγορά νέα μοντέλα, με περισσότερες δυνατότητες και πιο προσιτές τιμές. Φθάσαμε σε σημείο να μην μπορούμε να παρακολουθήσουμε πια την εξέλιξη της τεχνολογίας στους υπολογιστές, στις ψηφιακές φωτογραφικές μηχανές, βιντεοκάμερες, τηλεοράσεις και άλλες ηλεκτρονικές συσκευές.

Όλα αυτά ασφαλώς δεν επιβαρύνουν μόνο το πορτοφόλι μας αλλά και τις χωματερές. Καθημερινά πετιούνται στα σκουπίδια χιλιάδες ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές, τα εξαρτήματά τους ή αναλώσιμα (λάμπες, μελανοδοχεία κ.λ.π.). Η ποσότητα των οικιακών ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών που μπαίνουν σε αχρηστία κάθε χρόνο, κυμαίνεται από 16 ως 20 κιλά κατ' άτομο, δηλαδή αποτελούν το 5% των οικιακών αποβλήτων. Κάθε χρόνο πετάμε 2.000.000 κινητά τηλέφωνα. Όμως αυτά τα σκουπίδια εκτός του ότι επιβαρύνουν τους προβληματικούς σκουπιδότοπους δημιουργούν σοβαρότατα προβλήματα στο περιβάλλον, διότι περιέχουν επικίνδυνες χημικές ουσίες. Επίσης τα εξαρτήματά τους συνήθως είναι κατασκευασμένα από πλαστικά που δεν αφομοιώνονται από τη φύση ή από πολυτίμες, σπάνιες φυσικές πρώτες ύλες. Μάλιστα μετά από οδηγία της Ε.Ε. σιγά – σιγά αντικαθίσταται ο σίδηρος από πλαστικό και από αλουμίνιο.

Επικίνδυνες ουσίες που συναντώνται στις συσκευές είναι διάφορα βαρέα μέταλλα, όπως ο μόλυβδος, ορισμένα πολυμερή, π.χ. το PCBs, ο

υδράργυρος, το κάδμιο, το αρσενικό, το νικέλιο, το χρώμιο, ο αμίαντος, οι χλωροφθοράνθρακες, ανόργανα οξέα κ.λ.π. Μόνο μια μικρή μπαταρία συσκευής αρκεί για να μολύνει 1000 κυβικά μέτρα υπόγειου νερού για 50 χρόνια!

Για τους λόγους αυτούς τα τελευταία χρόνια άρχισε σε πολλές χώρες η συγκέντρωση των αποβλήτων ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού, τα οποία προωθούνται σε ανακύκλωση με σκοπό τον περιορισμό των σκουπιδιών, την εξοικονόμηση πρώτων υλών και ενέργειας και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Στη χώρα μας λειτουργεί μια εταιρεία Ανακύκλωσης συσκευών, η οποία συνεργάζεται με πολλούς δήμους και πολυκαταστήματα και συγκεντρώνει τις συσκευές ή τα εξαρτήματά τους. Κατόπιν σε ειδικούς χώρους γίνεται αποσυναρμολόγηση των συσκευών και στη συνέχεια ορισμένα από τα υλικά προωθούνται για ανακύκλωση, ενώ άλλα ξαναχρησιμοποιούνται. Στις μεγάλες οικιακές συσκευές όπως πλυντήρια, ψυγεία κουζίνες κ.α τα υλικά που αποσυναρμολογούνται κατανέμονται ως εξής : 56% ανακυκλώνονται σε σιδηρικά, 6,5% σε άλλα μέταλλα όπως χαλκός, 15% σε γυαλί και τσιμέντο και 3,6% σε πλαστικό. Τα υπόλοιπα είναι άχρηστα. Για παράδειγμα από ένα πλυντήριο ρούχων ανακυκλώνουμε το 82% των υλικών που το αποτελούν.

Επειδή όμως η αποσυναρμολόγηση χρειάζεται πολλά εργατικά χέρια και είναι δαπανηρή, ορισμένες εταιρίες πρώτα θρυμματίζουν τις συσκευές και κατόπιν με διάφορους μηχανικούς τρόπους ξεχωρίζουν τα υλικά.

Στη Νάουσα, ο Δήμος και ορισμένα καταστήματα συγκεντρώνουν παλιές συσκευές, τις οποίες στέλνουν στις εταιρείες ανακύκλωσης. Οι περισσότερες ογκώδεις ηλεκτρικές συσκευές (παλιά ψυγεία, πλυντήρια κ.λ.π.) συνήθως συλλέγονται από τους «παλιατζήδες», οι οποίοι ενδιαφέρονται μόνο για τα μεταλλικά στοιχεία, ενώ τα υπόλοιπα υλικά καταλήγουν σε πρόχειρους σκουπιδότοπους δημιουργώντας μεγάλο πρόβλημα στο φυσικό περιβάλλον.

Στις δύσκολες μέρες λοιπόν που διανύουμε με τα οικονομικά μας να πηγαίνουν από το κακό στο χειρότερο, η καλύτερη συμβουλή είναι να περιορίσουμε τη σπατάλη στα ηλεκτρονικά μας. Δεν

χάθηκε ο κόσμος αν έχουμε στη φωτογραφική μας μηχανή λιγότερα Megapixels ή στον υπολογιστή μας λιγότερα Megabites.

8. Άλλα υλικά

Τα ελαστικά των αυτοκινήτων αποτελούν το 1% των απορριμμάτων. Συνήθως μικρή ποσότητά τους ανακυκλώνεται για να ξαναχρησιμοποιηθούν στην κατασκευή νέων ελαστικών. Τα περισσότερα μπορούν να τεμαχιστούν και να ενσωματωθούν στην ασφάλτο σε ποσοστό 20% και να χρησιμοποιηθούν για την επίστρωση δρόμων ταχείας κυκλοφορίας.

Επίσης ανακυκλώνονται πολλά υλικά που «περισεύουν» στα συνεργεία αυτοκινήτων, όπως καταλύτες και ορυκτέλαια. Οι καταλύτες περιέχουν πολλά ακριβά υλικά καθώς και άκρως επικίνδυνα για το περιβάλλον. Το ίδιο και τα ορυκτέλαια, αποτελούν μια από τις σπουδαιότερες αιτίες ρύπανσης του εδάφους και των υπόγειων και επιφανειακών νερών. Με την ανακύκλωσή τους κερδίζουμε σε πολύτιμα μέταλλα και πετρέλαιο και κυρίως προστατεύεται το περιβάλλον.

Ένα πολύ μεγάλο όγκο στους σκουπιδότοπους (νόμιμους και παράνομους) καταλαμβάνουν τα υπολείμματα κατασκευών, από ανακατασκευή δρόμων, κτηρίων και από κατεδαφίσεις (μπάζα). Όμως τα μπάζα αυτά περιέχουν πολλά χρήσιμα υλικά όπως τσιμέντο, χαλίκια, μέταλλα, γυαλί, τούβλα, ασφάλτο, ξυλεία (20 %), τα οποία μετά από διαλογή μπορούν να ξαναχρησιμοποιηθούν. Κυρίως τα αδρανή υλικά (τσιμέντο, ασφάλτος κ.λ.π.) μπορούν να αλεστούν και να ξαναχρησιμοποιηθούν στην επίστρωση των δρόμων.

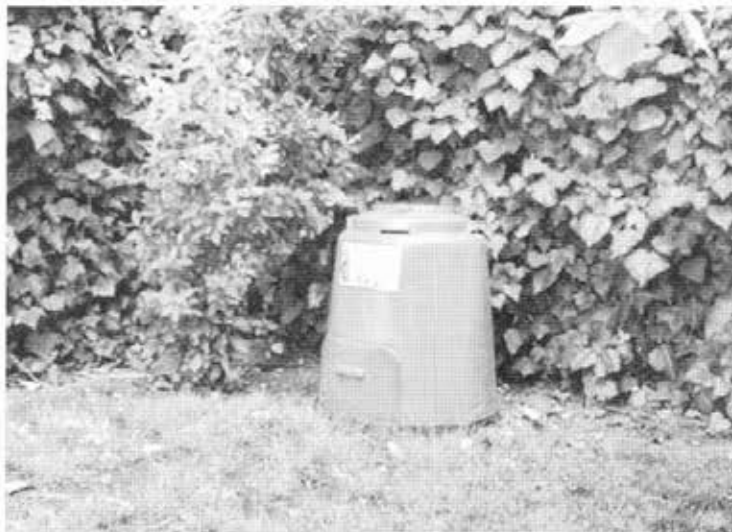
9. Κομπόστ

Τα οργανικά απορρίμματα, αυτά που παράγουμε άφθονα στα σπίτια μας μπορούν με μια πολύ απλή διαδικασία να μετατραπούν σε λίπασμα. Η διαδικασία αυτή είναι γνωστή με το όνομα κομποστοποίηση και γίνεται είτε σε μεγάλη κλίμακα στους οργανωμένους χώρους αποκομιδής των απορριμμάτων, είτε ατομικά στο σπίτι.

Η παρασκευή κομπόστ στο σπίτι γίνεται με πολύ απλό τρόπο και μας προσφέρει άφθονο και πολύ καλής ποιότητας φυσικό

λίπασμα. Κυρίως για τα νοικοκυριά που διαθέτουν κήπο, το κομπόστ αποτελεί την καλύτερη λύση για λίπασμα. Έτσι λοιπόν όταν αποφασίσουμε να κάνουμε κομπόστ, πρώτα διαλέγουμε μια απόμερη γωνιά του κήπου μας, χωρίς σκιά και μακριά από φυτά με μεγάλες ρίζες. Εκεί κάνουμε μια απλή κατασκευή, ένα μεγάλο ξύλινο κουτί χωρίς βάση. Τα ξύλα καρφώνονται αραιά. Μπορεί να χρησιμοποιήσουμε και συρμάτινο πλέγμα. Εκεί μέσα λοιπόν ρίχνουμε τα ξερά φύλλα, το κομμένο γκαζόν και αποφάγια (φλούδες κ.λ.π.) από την κουζίνα. Όλα αυτά με τη βοήθεια των μικροοργανισμών, που αναπτύσσονται, σιγά σιγά μετατρέπονται σε χούμο. Αυτή η διαδικασία μοιάζει με αυτό που γίνεται στην ίδια τη φύση, στα δάση κ.λ.π. όπου κάθε χρόνο αφομοιώνονται τα φύλλα που πέφτουν στη διάρκεια του φθινοπώρου.

Για να έχουμε πιο γρήγορα και καλύτερης ποιότητας κομπόστ πρέπει να φροντίζουμε ώστε τα οργανικά υλικά που ρίχνουμε να περιέχουν διαφορετικά χημικά στοιχεία, θρεπτικά συστατικά για τα φυτά. Επίσης καλό είναι να ανακατεύουμε τακτικά για να διευκολύνουμε την είσοδο του οξυγόνου και να φροντίζουμε ώστε το κομπόστ να έχει την κατάλληλη υγρασία και θερμοκρασία για την ανάπτυξη των αναγκαίων βακτηρίων. Καλό είναι να αποφεύγουμε να ρίχνουμε αποφάγια που δημιουργούν πρόβλημα δυσάρεστων οσμών (π.χ. ψάρια, γαλακτοκομικά). Επίσης δεν ρίχνουμε φυτά που έχουν προσβληθεί από ασθένειες, ούτε φυτά που ραντίσαμε με εντομοκτόνα, ζιζανιοκτόνα κ.λ.π. Εάν θέλουμε να έχουμε πιο

γρήγορα αποτελέσματα μπορούμε να ενισχύσουμε το κομπόστ ρίχνοντας λίγο χώμα ή λίπασμα.

Ακόμη και στο μπαλκόνι μας μπορούμε να φτιάξουμε κομπόστ χρησιμοποιώντας δύο μεγάλους πλαστικούς ή μεταλλικούς κουβάδες με καπάκι, τους οποίους προηγουμένως τρυπήσαμε σε πολλά σημεία τους. Εκεί ρίχνουμε τις φλούδες των φρούτων και των λαχανικών, τα αποφάγια, κόκαλα, τσόφλια αυγών, καφέ κ.λ.π. Όταν γεμίσει ο ένας κάδος συνεχίζουμε στον δεύτερο. Συνήθως όταν γεμίσει και ο δεύτερος κάδος, σε ένα με δύο μήνες περίπου, τότε στον πρώτο κάδο το κομπόστ είναι ήδη έτοιμο, οπότε τον αδειάζουμε και συνεχίζουμε σε εκείνον. Για να γίνεται πιο γρήγορα η διαδικασία πρέπει να υλικά μας να είναι κομμένα σε μικρά κομμάτια.

Η κομποστοποίηση δεν είναι κάτι το καινούργιο. Την γνώριζαν πολύ καλά οι παππούδες μας στα χωριά, όπου όλα τα οργανικά απορρίμματά τους τα πετούσαν μαζί με τις κοπριές των ζώων σε μια γωνιά του κήπου τους και έτσι είχαν πάντοτε φυσικό λίπασμα για τα λαχανικά, φρούτα και λουλούδια τους χωρίς βλαβερές χημικές ουσίες.

Ας διδαχτούμε λοιπόν ακόμη μια φορά από τους παλιούς. Τα αποτελέσματα σίγουρα θα είναι πολύ ενθαρρυντικά. Η κομποστοποίηση είναι μια δραστηριότητα που προστατεύει το περιβάλλον, διότι μας απαλλάσσει από τα σκουπίδια και συγχρόνως κάνουμε οικονομία, γιατί μας απαλλάσσει από τα έξοδα αγοράς λιπασμάτων.

10. Κίνδυνοι που παραμονεύουν στους σκουπιδότοπους.

Παραπάνω αναλύσαμε τα πολλά οφέλη που προσφέρει η ανακύκλωση των διάφορων υλικών, όπως η εξοικονόμηση ενέργειας και φυσικών πρώτων υλών καθώς και η μείωση της ποσότητας των σκουπιδιών. Ανάμεσα στα οφέλη αυτά είναι και ο περιορισμός των πολλών επικίνδυνων ουσιών που καταλήγουν στις χωματερές και στη συνέχεια μέσω φυσικών διαδικασιών μπορούν να βλάψουν το περιβάλλον και πολύ συχνά να καταλήξουν στο πιάτο μας. Πολλές από τις ουσίες αυτές προέρχονται από τις γεωργικές δραστηριότητες (π.χ. φυτοφάρμακα και λιπάσματα), από βιομηχανίες ακόμη και από τα σπίτια μας.

Οι πολλές συσκευασίες γεωργικών φαρμάκων που πηγαίνουν στις χωματερές περιέχουν άκρως επικίνδυνα δηλητήρια. Αυτά με τη σειρά τους μπορούν να δηλητηριάσουν τους οργανισμούς που συχνάζουν στους σκουπιδότοπους, όπως έντομα, τρωκτικά, πουλιά, οικόσιτα ζώα, γάτες, σκυλιά κ.λ.π. Ακόμη πολλές από αυτές τις ουσίες εισχωρούν στο έδαφος και ρυπαίνουν τα υπόγεια νερά. Γενικά η ανεξέλεγκτη χρήση των φυτοφαρμάκων και των λιπασμάτων δημιουργεί σοβαρότατα περιβαλλοντικά προβλήματα, όπως η ρύπανση της ατμόσφαιρας και των υπόγειων και επιφανειακών υδάτων, το φαινόμενο του ευτροφισμού στις λίμνες κ.λ.π.

Πολλές βιομηχανίες επίσης ρίχνουν στις χωματερές επικίνδυνα υλικά, όπως πλαστικά, αμίαντο και χημικά απόβλητα. Ιδιαίτερα επιβαρύνουν οι βιομηχανίες πετροχημικών (διυλιστήρια πετρελαίου, πλαστικών κ.λ.π.), οι βιομηχανίες γεωργικών προϊόντων (λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων), οι μεταλλουργικές βιομηχανίες, οι βιομηχανίες μπαταριών, οι χημικές βιομηχανίες, οι βιομηχανίες τροφίμων (κονσερβοποιίες), τα βυρσοδευεία, βαφεία και πολλές άλλες. Μάλιστα τα απόβλητα των βιομηχανικών μονάδων πρέπει να οδηγούνται σε ειδικούς χώρους Υγειονομικής Ταφής Επικίνδυνων Αποβλήτων (Χ.Υ.Τ.Ε.Α.).

Ιδιαίτερα επικίνδυνα είναι τα ιατρικά απόβλητα, τα οποία προέρχονται κυρίως από νοσοκομειακές μονάδες, από ιατρεία, ακόμη και από το σπίτι μας. Μέσα στα απορρίμματα αυτά συναντούμε δηλητηριώδεις χημικές ουσίες, όπως π.χ. τον υδράργυρο, που υπάρχει ακόμη σε πολλά θερμομετρα ή σε σφραγίσματα δοντιών. Ο υδράργυρος είναι ένα μέταλλο που μπορεί να επιφέρει στον άνθρωπο πλήθος ασθενειών, κυρίως νευρικής φύσεως, ακόμη και τον θάνατο. Επίσης σε πολλά απόβλητα χειρουργείων, μικροβιολογικών εργαστηρίων και αιματολογικών μονάδων συναντώνται λοιμογόνα μικρόβια, τα οποία μπορούν να συνδράμουν στην εμφάνιση επιδημιών τόσο στα ζώα όσο και στους ανθρώπους. Ιδιαίτερο πρόβλημα υπάρχει με τα ληγμένα και γενικά μη χρησιμοποιημένα φάρμακα που καταλήγουν στις χωματερές, πολλά από τα οποία προέρχονται όχι μόνο από νοσοκομεία και φαρμακεία αλλά και από τα σπίτια μας Υπολογίζονται σε 50.000.000

οι συσκευασίες φαρμάκων που πετιούνται κάθε χρόνο. Συνέπειες δεν είναι μόνο τα δηλητήρια, με τα οποία εμποτίζεται το έδαφος και μολύνονται τα υπόγεια νερά. Πολλά αντιβιοτικά μπορούν να γίνουν αιτία για τη μετάλλαξη μικροβίων (ιών, βακτηρίων κ.λ.π.) και την εμφάνιση νέων πιο ανθεκτικών ειδών. Από τα ιατρικά απόβλητα το 10 – 25% θεωρούνται επικίνδυνα και σύμφωνα με τη νομοθεσία πολλά από αυτά πρέπει τα ίδια τα νοσοκομεία να τα διαχειρίζονται, όπως π.χ. με ειδικούς αποτεφρωτήρες. Επίσης τα νοσοκομειακά απορρίμματα πρέπει να μπαίνουν σε ξεχωριστούς κάδους και οι δήμοι να τα συγκεντρώνουν χωριστά από τα αστικά σκουπίδια. Δυστυχώς πολλά από τα παραπάνω δεν γίνονται στον τόπο μας και όλα τα σκουπίδια συγκεντρώνονται τελικά στην ίδια χωματερή.

Επικίνδυνα «σκουπίδια» παράγονται σε πολλά συνεργεία αυτοκινήτων. ανάμεσα σ' αυτά είναι οι παλιές μπαταρίες, τα ελαστικά, για τα οποία γράψαμε παραπάνω, καθώς και τα ορυκτέλαια. Σήμερα στην Ελλάδα παράγονται κάθε χρόνο περίπου 100.000 τόνοι χρησιμοποιημένων λιπαντικών. Από αυτά οι 10.000 τόνοι καταλήγουν στις θάλασσες προκαλώντας τεράστια οικολογική καταστροφή, εφόσον 1 λίτρο ορυκτέλαιου αρκεί για να μολύνει 1.000.000 λίτρα νερού. Σήμερα υπάρχουν μέθοδοι επαναχρησιμοποίησης των ορυκτελαίων, τόσο σαν καύσιμα, όσο και μετά από καθαρισμό ως λιπαντικά. Έτσι προστατεύεται και το περιβάλλον και έχουμε εξοικονόμηση του πολύτιμου πετρελαίου.

Και πολλά εργαστήρια, καταστήματα και βιοτεχνίες επίσης χρησιμοποιούν επικίνδυνες χημικές ουσίες, που ρυπαίνουν το περιβάλλον. Έτσι π. χ. τα στεγνοκαθαριστήρια για το στεγνό καθάρισμα των ρούχων χρησιμοποιούν διαλύτες, που περιέχουν από επικίνδυνα συστατικά του πετρελαίου (νάφθα), φθόριο, χλώριο κ.λ.π. Επίσης τα επιπλοποιεία, τα παραδοσιακά φωτογραφεία, τα τυπογραφεία χρησιμοποιούν ρυπογόνες χημικές ουσίες, όπως βερνίκια, άργυρο, μόλυβδο κ.λ.π.

Όμως και στα οικιακά απορρίμματα συναντούμε πολλά επικίνδυνα σκουπίδια, όπως φάρμακα, μπαταρίες, υλικά καθαρισμού, χρώματα, βερνίκια, ορυκτέλαια, σπρέι, φυτοφάρμακα κ.λ.π. Όλα αυτά τροφοδοτούν τις χωματερές με βαριά και δηλητηριώδη μέταλλα (υδράργυρος, μόλυβδος, κάδμιο, χρώμιο κ.λ.π.) και άλλες χημικές ουσίες που κάνουν κακό στο περιβάλλον και την υγεία μας.

Η μεγάλη ανάπτυξη λοιπόν που γνωρίζει τα τελευταία χρόνια η ανθρωπότητα μπορεί να μας έφερε περισσότερες ανέσεις, όμως κυριολεκτικά μας γέμισε σκουπίδια. Κυβερνήσεις και πολίτες βρίσκονται σε έναν διαρκή πόλεμο για τον περιορισμό των απορριμμάτων και τη μείωση των αρνητικών συνεπειών της περιβαλλοντικής ρύπανσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Σκούλος Μ., Παπαδόπουλος Δ. «Τα απορρίμματα στη ζωή μας», εκπαιδευτικό υλικό. Πρόγραμμα MEDIES, ΜΙΟ-ΕCSDE, Αθήνα 2003.
2. Α. Ε. Κασωτάκης, Ρύπανση, Χανιά 2003
3. Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, e – Μαθήματα εκπαίδευσης για την αειφορία Αθήνα 2009
4. Κ.Π.Ε. Βάμου, Εισηγήσεις Σεμιναρίου 11 & 12 /12/2009
5. Γ. Βούτσινος, Κ. Κοσμάς, Γ. Καλκάνης, Κ. Σούστας, Διαχείριση Φυσικών Πόρων, Ο.Ε.Δ.Β. Αθήνα 1998

ΔΗΜΟΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΟΥ 3ου ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΣΤΗ ΝΑΟΥΣΑ

Την Τρίτη 23 Μαρτίου 2010, 45 μαθητές της Ομάδας ΠΕ μαζί με τους καθηγητές Ν. Κύρου, Δ. Κάγκα και Θ. Νόλκα συγκεντρώθηκαν στην πλατεία της Νάουσας, όπου πραγματοποίησαν εκδήλωση για την ενημέρωση των δημοτών σχετικά με τη χρήση των μπλε κάδων, την αξία της ανακύκλωσης και γενικά το πρόβλημα διαχείρισης των σκουπιδιών. Οι μαθητές τοποθέτησαν στο κέντρο της πλατείας πανό με συνθήματα για την ανακύκλωση, μοίρασαν 2000 φυλλάδια για τη χρήση των μπλε κάδων και πήραν συνέντευξη από τους διερχόμενους δημότες. Στην εκδήλωση βοήθησε ο Δήμος Νάουσας, το Συμβούλιο Περιβάλλοντος και ο Ε.Σ.Δ.Α.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΔΗΜΟΣΚΟΠΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΣΚΟΥΠΙΔΙΩΝ

Ρωτήθηκαν περισσότεροι από 200 δημότες. Από αυτούς απάντησαν οι 153:

Το 97% δηλώνει ότι γνωρίζει για την ανακύκλωση και το 3% όχι.

Το 61% πιστεύει ότι η ανακύκλωση βοηθάει στην προστασία του περιβάλλοντος, το 49% στον περιορισμό των σκουπιδιών, το 46% στην εξοικονόμηση φυσικών πόρων και το 3% στην εξοικονόμηση ενέργειας.

Το 92% δηλώνει ότι γνωρίζει τους μπλε κάδους, και το 8% όχι.

Το 84% χρησιμοποιεί τους μπλε κάδους και το 16% όχι.

Το 76% ρίχνει στους μπλε κάδους χαρτιά, το 58% μέταλλα, το 68% πλαστικά, το 59% γυαλιά. Το 9% δήλωσε ότι πετάει στους κάδους ρούχα και το 4% αποφάγια.

Το 9% δήλωσε ότι δεν χρησιμοποιεί τακτικά τους κάδους διότι είναι μακριά από το σπίτι του, το 5% διότι δεν έχει χρόνο και το 3% διότι τους

βρίσκει πάντα γεμάτους.

Το 88% των δημοτών γνωρίζει που βρίσκεται ο σκουπιδότοπος της Νάουσας και το 12% ΟΧΙ.

Το 61% πιστεύουν ότι πρέπει να καταργηθεί ο σκουπιδότοπος της Νάουσας και το 36% ΟΧΙ.

Το 31% θεωρεί ότι ο σκουπιδότοπος πρέπει να απομακρυνθεί διότι ρυπαίνει το περιβάλλον, το 13% διότι είναι κοντά στην πόλη και το 4% διότι είναι ακατάλληλος.

Το 35% των πολιτών γνωρίζει το νέο σκουπιδότοπο της Ημαθίας στη θέση 12 και το 65% ΟΧΙ.

Το 43% συμφωνεί να γίνει ο νέος σκουπιδότοπος με σωστές προδιαγραφές, το 22% ΟΧΙ και το 35% δεν απάντησε. 4 από αυτούς που απάντησαν όχι (3%) θεωρούν ότι ο νέος σκουπιδότοπος θα ρυπαίνει τον ποταμό Αλιάκμονα.

Το 46% δήλωσε ότι γνωρίζει τι είναι το κομπόστ και το 52% ΟΧΙ. Όμως στην ερώτηση τι είναι το κομπόστ το 42% απάντησε φυσικό λίπασμα και το 11% κομπόστα!!! Το 15% δηλώνει ότι κάνει κομπόστ (φυσικό λίπασμα).

Η ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ ΤΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

του Χαρίτωνα Τομπουλίδη
Λάτρη του ουρανού και των άστρων

*Φεγγαράκι σιγανό
Πλέει μεσ' στον ουρανό,
Σαν σκαφίδι φωτεινό.
Σαν κανδήλα κάθε βράδυ,
Δίχως άναμμα και λάδι
φέγγει μέσα στο σκοτάδι.
Γ. Βιζυηνός*

Κανένα άλλο ίσως ουράνιο σώμα δεν έχει πολυτραγουδηθεί και υμνηθεί όσο το φεγγάρι. Τα τελευταία όμως χρόνια ίσως λόγω της τεχνολογικής μας ανάπτυξης αλλά και της τουριστικής συγχρόνως, άρχισε να υμνείται και να «ιεροποιείται» και το αυγουστιάτικο φεγγάρι και ιδίως η πανσέληνος του Αυγούστου. Ανοίγουν πολλοί αρχαίοι χώροι και συνδυάζονται με συγκροτήματα ή τραγουδιστές ή ποιητές και υμνούν την πανσέληνο του Αυγούστου. Της αξίζουν όλοι αυτοί οι ύμνοι; Είναι η πανσέληνος του Αυγούστου ομορφότερη της πανσέληνου των άλλων μηνών; Αν όχι, γιατί «διαφημίζεται» τόσο η πανσέληνος του Αυγούστου;

Ο άνθρωπος πάντοτε ήταν ρομαντικός, πάντοτε ερωτικός, και πάντα κοντά στη φύση. Η Σελήνη μπορεί να «πατήθηκε» από ανθρώπινα πόδια αλλά πάντοτε ήταν κοντά στον άνθρωπο και την ιστορία του. Θεοποιήθηκε από όλους τους λαούς για πολλούς λόγους αλλά κυρίως για υπαρξιακούς. Ήταν από την αρχή της ιστορίας μας η χρονοποιός μας. Ας μην ξεχνάμε ότι τα ημερολόγια μας όλα σχεδόν ήταν σεληνιακά και κατάλοιπό τους είναι η λέξη «μήνας» που προέρχεται από το όνομα της Σελήνης που ήταν και Μήνη. Αλλά και σαν σύζυγος του Ήλιου κατείχε και το όνομα Νεαίρα, δηλαδή το νέο φεγγάρι, και οι κόρες τους, σύμφωνα με την Οδύσσεια, φύλαγαν τις τριακόσιες πενήντα

αγελάδες του Ήλιου που αντιστοιχούσαν στις ημέρες των δώδεκα σεληνιακών μηνών ενός ατελούς σεληνιακού έτους. Επειδή η Σελήνη ήταν βασικό στοιχείο για την ύπαρξη του ανθρώπου με το σέλας της – το φως – (από όπου και η λέξη Σελήνη), σε πολλούς λαούς ήταν αρσενικό και θηλυκό στοιχείο συγχρόνως. Αλλά και ο Πλάτων στο «Συμπόσιό» του την αναφέρει ως «η Σελήνη αμφοτέρων μετέχει», δηλαδή, αρσενική και θηλυκή, ιδέα που και οι ορφικοί συμμερίζονται που την χαρακτήριζαν μητέρα του χρόνου.

Ορφικός ύμνος στη Σελήνη (μετάφραση
Σπύρου Χ. Μαγγίνα)

*Άκουσέ με, θεά, βασίλισσα, που φέρεις το φως,
σεβαστή Σελήνη Μήνη, που έχεις κέρατα ταύρου,
και τρέχεις την νύχτα και περιπλανάσαι στον
αέρα,
νυχτερινή, που έχεις δάδα, κόρη που είσαι ένας
λαμπρός αστέρας,
η Μήνη, που μεγαλώνεις και λιγοστεύεις, θηλυκή
και αρσενική,
που φωτίζεις και αγαπάς τους ίππους, μητέρα του
χρόνου,
που φέρεις καρπούς, που είσαι λαμπερή,
κατηφής,
που καταναγάζεις και επιβλέπεις τους τοκετούς
βλέπεις τα πάντα, σου αρέσει να είσαι άγρυπνη,*

που σε συνοδεύουν ωραία αστέρια, και χαίρεσαι
 στην ησυχία
 και στη νύχτα την καλότυχη
 είσαι λαμπρή και παρέχεις χαρά και φέρεις εις
 πέρας τα έργα
 και είσαι το καμάρι της νύχτας.
 Είσαι βασίλισσα των άστρων που φορείς μακρύ
 πέπλο
 και τρέχεις κυκλοτερώς,
 ω, κόρη, που είσαι γεμάτη και σοφία και ένα
 λαμπρό άστρο,
 έλα, μακαρία με χαρά, λάμπουσα με το δικό σου
 φέγγος,
 και σώσε, ω κόρη, τους νέους ικέτες σου.

Οι ικέτες υπάρχουν και σήμερα, αλλά
 γνωρίζουν ότι η τροχιά της δεν είναι
 «κυκλοτερή», αλλά ελλειπτική, με τη Γη στη
 μία εστία της έλλειψης και ότι η σελήνη δεν
 έχει δικό της φως, αλλά αντανακλά το φως του
 ήλιου. Ότι κάνει μια πολύπλοκη κίνηση γύρω
 από τη Γη και συγχρόνως γύρω από τον ήλιο και
 οι θέσεις του φωτοδότη, ήλιου και της Γης και
 της Σελήνης καθορίζουν την εμφάνισή της στον
 ουράνιο θόλο, δηλαδή αν είναι νέα Σελήνη, αν
 είναι μισοφέγγαρο ή αν είναι πανσέληνος. Οι
 ικέτες της γνωρίζουν επίσης ότι φαινομενικά
 μόνο, «ταξιδεύει» κάθε βράδυ από τα δυτικά
 προς τα ανατολικά και ότι κάνει ένα φαινόμενο
 κύκλο της τροχιάς της στον ουράνιο θόλο.

Όταν δε η ανατολή της συμπίπτει με την
 έξοδο των ανθρώπων
 στους θερινούς μήνες
 και φαίνεται πορτοκαλί
 στον ορίζοντα και δεν
 «ανεβαίνει» ψηλά στον
 ορίζοντα, αλλά πάντα
 βρίσκεται μπροστά
 στα μάτια τους, τότε
 την υμνούν, γιατί όπως
 είπαμε ο άνθρωπος είναι
 ερωτικός και ρομαντικός
 και η λάμψη αυτή της
 πανσελήνου πυρπολεί τις
 ηδονές και τους έρωτές
 του.

Η πανσέληνος του

καλοκαιριού είναι η χειρότερη για παρατήρηση
 για τους αστρονόμους, γιατί όταν είναι χαμηλά
 στον ορίζοντα η ατμόσφαιρα της Γης προκαλεί
 διάχυση, απορρόφηση και διάθλαση του φωτός
 του Ήλιου που αντανακλά η Σελήνη και δεν
 την «κάνει καθαρή». Κάτι που συμβαίνει
 τους χειμωνιάτικους μήνες, τότε που η
 Σελήνη μεσουρανεί ψηλά στον ορίζοντα και η
 ατμόσφαιρα λόγω του ψύχους είναι καθαρή και
 η Σελήνη με τη λάμψη της αφήνει ίσκιους πάνω
 στο χώμα.

Έτσι ο αστρονόμος δεν απολαμβάνει
 την Αυγουστιάτικη πανσέληνο, αλλά την
 απολαμβάνει ο κοινός θνητός, ο κοινός
 άνθρωπος, γιατί τον συνοδεύει στους βραδινούς
 του περιπάτους.

*Πραιώνια, πρόκοσμη, προκατακλυσμαία,
 νύμφη ωραία.....
 λατρεία υψωμένων καρδιών και τραχήλων
 Έκλαγη, θεία, γλυκιά και καλή,
 φωτισμένη, σαν μετέωρο θέλγητρο
ερώτων ακόνι...*

Όπως γράφει και ο ποιητής μας Φιλύρας.

Απολαύστε την, λοιπόν, και πάτε μαζί με τους
 αγαπημένους σας «μια βόλτα στο φεγγάρι» ή
 μία βόλτα μαζί με τη λάμψη του αυγουσιάτικου
 φεγγαριού.

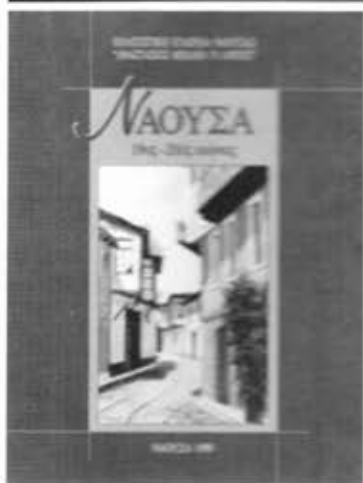

*...βιβλία που δεν πρέπει να λείπουν από
την βιβλιοθήκη σας*

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΑΚΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ
ΑΠΟ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ
ΤΗΣ ΤΟ 1822
(ΚΑΤΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ Δ. ΠΛΑΤΑΡΙΔΟΥ)

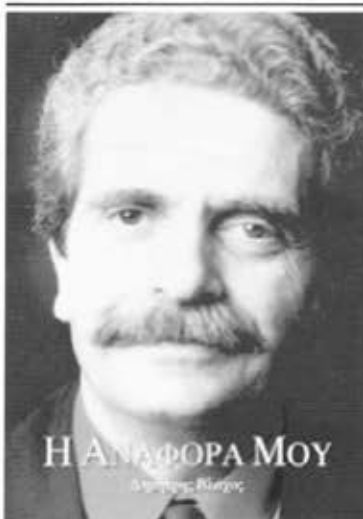
Σελ. 270, τιμή 20€

ΝΑΟΥΣΑ, 19ος-20ος αι.

Συλλογικό έργο που παρουσιάζει πτυχές της ιστορίας της
πόλης μετά την καταστροφή της το 1822 και μέχρι τον Β'
Παγκόσμιο πόλεμο

Σελ. 414, τιμή 25 € (χαρτόδ.) & 30 € (πανόδ.)

ΔΗΜΗΤΡΗ ΒΛΑΧΟΥ
Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΜΟΥ

Μια ιδιαίτερος ενδιαφέρουσα αφήγηση του για πέντε
τετραετίες δημάρχου Νάουσας, που φωτίζει πολλές
πτυχές της σύγχρονης ιστορίας της πόλης, αλλά και της
Ελλάδας γενικότερα.

ΔΙΑΘΕΣΗ: Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας Δημοτική βιβλιοθήκη τηλ. 23320 24102
Αλέξανδρος Οικονόμου τηλ. 23320 29380
Αποστέλλονται και με αντικαταβολή

